

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Sabina Presová

**Využití svěřenského fondu v obchodněprávních
vztazích**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20.11.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 135.782 znaků včetně mezer.

Sabina Presová v.r.

diplomantka

V Praze dne 20.11.2023

Poděkování

Děkuji JUDr. Lucii Joskové, Ph.D., LL.M., vedoucí mé diplomové práce, za ochotný přístup a cenné rady při jejím zpracování. Dále děkuji své mamince za podporu, kterou mi během celého studia ochotně poskytovala, a také svému příteli, který mi byl a je velkou oporou.

Obsah

Úvod.....	6
1 Obchodněprávní potenciál fiducie a svěrenského fondu	10
1.1 Druhy obchodní québecké fiducie.....	15
1.2 Obchodní potenciál svěrenského fondu	16
2 Svěrenský fond v obchodním styku	21
2.1 Srovnání pojmů obchodní závod a svěrenský fond.....	22
2.1.1 Rozdíl ve vymezení hranic institutů	22
2.1.2 Rozdíl v pojetí jmění	24
2.1.3 Rozdílné pojetí vlastnictví majetku	27
2.1.4 Rozdíl v otázce přípustnosti změn.....	28
2.1.5 Rozdíl v přípustných dispozicích	33
2.2 Svěrenský fond provozující obchodní závod	36
2.2.1 Svěrenský fond jako nepodnikatel, do kterého byl vyčleněn obchodní závod.....	37
2.2.2 Svěrenský fond jako podnikatel provozující obchodní závod.....	38
2.3 Svěrenský správce jako podnikatel jednající na účet svěrenského fondu?	40
3 Vystupování v obchodněprávních vztazích	47
3.1 Tvorba názvu právnické osoby	47
3.2 Tvorba obchodní firmy.....	48
3.3 Tvorba označení svěrenského fondu	50
3.4 Tvorba označení québecké fiducie	53
4 Nové využití svěrenského fondu.....	58
4.1 Řešení patové situace v kapitálové společnosti.....	58
4.2 Řešení bytové krize	60
4.2.1 Co je to „FUSA“?	60
4.2.2 Jak funguje „FUSA“?	61
4.2.3 Konkrétní návrh řešení	61
Závěr.....	64
Seznam zkratk	67
Seznam použitých zdrojů	68
Monografie, komentáře, sborníky a učebnice	68
Seznam použitých internetových zdrojů	71

Seznam použitých právních předpisů a mezinárodních smluv	72
Seznam použité judikatury	73
Seznam ostatních zdrojů.....	75
Abstrakt	76
Klíčová slova.....	76
Abstract	77
Keywords	77

Úvod

Přestože je svěřenský fond plnohodnotnou součástí české právní úpravy, v právní teorii se neustále diskutuje o základních otázkách týkajících se tohoto nového institutu. Právní experti vedou mezi sebou polemiku především ohledně toho, jakou má svěřenský fond právní povahu, zda je či není subjektem práva, resp. právnickou osobou, a také třeba o tom, jaký je vztah úpravy svěřenského fondu k jiným právním institutům. Řada otázek, o nichž se v právní nauce v souvislosti se svěřenským fondem debatuje, nemá pouze teoretický význam. Vyřešení výkladových nejasností, které platná právní úprava svěřenského fondu s sebou přináší, je zásadní rovněž z hlediska používání tohoto právního nástroje v praxi.

Téma svěřenský fond je v poslední době velmi frekventované, a to nikoli pouze ve statích věnovaných aspektům důležitým z pohledu obecného soukromého, tedy občanského práva. Široký oborový přesah svěřenského fondu do dalších oblastí soukromého práva, ale i do práva veřejného (finančního, resp. daňového, popř. trestního), způsobuje, že tento právní nástroj je lákavým námětem analýz zaměřených na otázky se specifitějším obsahem, zejména je též předmětem analýz obchodněprávních.

Potenciálem svěřenského fondu být nástrojem používaným v obchodním styku se zabývalo již mnoho diplomových i jiných kvalifikačních prací. Je ovšem třeba upozornit na to, že tyto práce se zpravidla zaměřují na svěřenský fond výlučně ve světle angloamerického obchodního trustu. Nezkoumají primární otázku, v čem tkví zvláštní povaha svěřenského fondu a zda je jeho koncepce vlastně vůbec uzpůsobena k tomu, aby mohl být používán k dosahování těch komerčních cílů, ke kterým lze využít tradiční common law trust. Musíme pamatovat na to, že svěřenský fond není common law trustem. Po koncepční stránce odpovídá québecké fiducii, protože právě ta byla jeho přímou předlohou. Za správný proto považuji přístup, který při řešení otázek praktického využití svěřenského fondu v obchodních věcech zohledňuje na prvním místě jeho zvláštní povahu spočívající v existenci odděleného a nezávislého vlastnictví.

Úvodem je třeba také zmínit, že ani v české odborné literatuře není často respektován fakt, že český koncept svěřenského fondu vychází z úpravy fiducie nacházející se v québeckém občanském zákoníku. Ta sice byla ovlivněna common law trustem, ale byla přizpůsobena kontinentálním zásadám, na kterých je québecká právní úprava založena. Zmíněná koncepce odděleného a nezávislého vlastnictví, kterou český zákonodárce z Québecu převzal, je skutečně výjimečná a jedinečná. Proto považuji za nutné a užitečné čerpat při analýze jakýchkoli (tedy i obchodněprávních) aspektů svěřenského fondu výchozí poznatky z pramenů québecké právní literatury a z québecké judikatury.

Určité nebezpečí naopak spatřuji v automatickém přebírání závěrů ze zdrojů, které jsou vlastní anglosaské právní kultuře a z precedentů anglických, resp. amerických soudů. Jak známo, svěřenský fond byl zaveden do našeho právního řádu občanským zákoníkem (zákonem č. 89/2012 Sb.) s účinností k 1. 1. 2014 v podobě obsahového promítnutí stávající úpravy québecké fiducie. Québec je největší kanadská provincie a vzhledem k historickým okolnostem tvoří tzv. smíšený právní systém. To znamená, že na jedné straně do québeckého práva pronikají vlivy common law (což je pochopitelné vzhledem ke geografickému umístění této kanadské provincie), na druhé straně si québecké právo nadále drží svůj kontinentální charakter.

Trust je tradičním institutem angloamerického práva, který byl v nejrůznějších podobách implementován do mnohých kontinentálních právních řádů, včetně práva québeckého. Implementace trustu do kontinentálních úprav však způsobuje, že tento původní koncept je všelijak překrucován a modifikován, což je i případ transpozice trustu do québeckého, potažmo českého práva. Také proto se domnívám, že není úplně vhodné pracovat s pojmem trustové právo, mluvíme-li o québecké fiducii nebo českém svěřenském fondu (nehledě na to, že anglické znění québeckého občanského zákoníku používá termín *trust*).

Tato vstupní východiska by neměla být opomíjena při analýze jakéhokoli problému týkajícího se svěřenského fondu. V dosavadních textech věnujících se využití svěřenského fondu v obchodněprávních vztazích se řešitelé omezovali v podstatě jen na srovnání českého svěřenského fondu s angloamerickým trustem. Poznatky o způsobech použití trustu v obchodních věcech aplikovali na svěřenský fond, aniž by však své závěry podrobili rozboru, zda jsou takové způsoby využití skutečně slučitelné s koncepcí svěřenského fondu.

V předkládané práci volím odlišný přístup. Hodlám se zaměřit na teoretické otázky, které zatím nebyly právní doktrínou uspokojivě zodpovězeny a které považuji za kruciólní z hlediska možného praktického využití svěřenského fondu v obchodní oblasti. Mezi tyto výzkumné otázky, které jsem učinila předmětem této diplomové práce, patří zejména určení, zda zákon skutečně předvídá a umožňuje provádění podnikatelské činnosti prostřednictvím svěřenského fondu, kdo by v takovém případě vystupoval jako podnikatel a zda, popř. na koho by se měla použít zákonná pravidla stanovená pro identifikaci podnikatele. Za nadbytečný považuji detailní popis stávající úpravy svěřenského fondu v občanském zákoníku. Některé obecnější otázky nicméně shledávám klíčovými, neboť mohou mít zásadní význam při rozhodování o tom, zda se svěřenský fond jako nástroj opravdu hodí k dosahování komerčních cílů. To se týká především problému (ne)změnitelnosti statutu, resp. otázky, zda je možné statut svěřenského fondu měnit i jinak než rozhodnutím soudu. Kromě návrhů na řešení těchto základních výzkumných otázek jsem se

rozhodla nabídnout své úvahy o dvou potenciálních, zcela unikátních způsobech využití obchodního svěřenského fondu.

Ve snaze odpovědět na výše položené otázky jsem se rozhodla vyjít z relevantních tuzemských doktrinálních zdrojů orientovaných na téma svěřenských fondů a dále také ze získaných pramenů québeckých. Jde-li o české informační zdroje, lze mezi nimi rozpoznat tři hlavní názorové proudy. První názorový proud bych označila jako tradicionalistický. Tento se vyznačuje tím, že si klade za cíl svěřenský fond zcela přizpůsobit tradičnímu subjektivistickému modelu soukromého práva, tj. nahlíží na svěřenský fond jako na právní subjekt – právnickou osobu. Mezi představitele tohoto prvního názorového proudu patří zejména Tichý¹ a Troup². Druhý názorový proud je reprezentován Piherou,³ Ronovskou,⁴ Mimrovou⁵ a převážně i Hornem.⁶ Někteří z těchto autorů uznávají, že svěřenský fond není právnickou osobou. Zároveň však v právní osobnosti nevidí důležitý odlišující znak a neváhají úpravu svěřenského fondu vykládat v souvislosti s fundačním právem. Třetí názorový proud odmítá personifikaci svěřenského fondu a staví se důrazně proti analogickému směšování svěřenského fondu s fundacemi. Zastánci tohoto proudu poukazují na koncepční i funkční unikátnost svěřenského fondu a na zásadní význam québecké předlohy. Tuto koncepci zastává Svejkovský,⁷ Lederer⁸ a Klein.⁹

Z hlediska systematiky této diplomové práce jsem zvolila standardní postup od obecnějších otázek ke konkrétním. Nejprve zkoumám obchodněprávní potenciál québecké fiducie na pozadí jejího vývoje v québeckém právu a v judikatuře. Uvádím zde také motivy, které vedly québeckého zákonodárce při rekonstrukci k rozšíření jejího funkčního dosahu o způsoby komerčního využití. V návaznosti na to se zamyslím nad tím, zda stejný obchodní potenciál lze vypožorovat i u českého svěřenského fondu. Ve druhé kapitole se věnuji rozboru konkrétních charakteristik svěřenského fondu a míry jejich užitečnosti z pohledu dosahování cílů v obchodněprávních vztazích. Součástí tohoto rozboru je také posouzení fungování svěřenského fondu ve vztahu k provozování

¹ TICHÝ, L. Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu (skica na margo trustu v českém právu). *Bulletin advokacie*, roč. 2020, č. 3, str.18–24.

² TICHÝ, L., TROUP, T. K základním otázkám svěřenského fondu (reakce na kritiku). *Bulletin advokacie*, č. 1–2, roč. 2022, str. 51–60.

³ PIHERA, V. Krocení trustů. Svěřenské fondy v hledáčku první novely občanského zákoníku. *Obchodněprávní revue*, č. 5, roč. 2016, str. 129.

⁴ PIHERA, V., RONOVSÁ, K. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. *Právník*, roč. 157, č. 9, str. 705–722.

⁵ MIMROVÁ, T. Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli. *Obchodněprávní revue*, roč. 2014, č. 3, str. 68.

⁶ HORN, K. Podrobněji k svěřenskému fondu. *Ad Notam*, roč. 2014, č. 6, str. 16.

⁷ SVEJKOVSKÝ, J. Svěřenský fond – úprava podle občanského zákoníku. *Ad Notam*, roč. 2020, č. 2, str.23.

⁸ LEDERER, V. Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu. *Bulletin advokacie*, č. 12, roč. 2022, str. 30 a násl.

⁹ KLEIN, Š. Ke změnám statutu svěřenského fondu. *Ad Notam*, roč. 2020, č. 2, str.25.

obchodního závodu. Jádrem třetí kapitoly je analýza způsobu tvorby označení svěřenského fondu a hledání odpovědi na otázku, zda se stejná pravidla, která jsou použitelná pro název právnické osoby a firmu, použijí i na svěřenský fond. V poslední, čtvrté kapitole se zabývám novými, hypotetickými způsoby využití svěřenského fondu, a to jednak při řešení tzv. patových situací v kapitálové společnosti, jednak při řešení naléhavé sociální otázky bytové krize.

Z hlediska metodologického využívám v diplomové práci metodu deskriptivní, analytickou a srovnávací.

1 Obchodněprávní potenciál fiducie a svěřenského fondu

Způsob obchodního využití québecké fiducie byl značně ovlivněn vývojem trustu v severoamerických zemích. Obchodní praktiky překračující hranice států v oblasti Severní Ameriky si vynutily přizpůsobení fungování québecké fiducie v praxi právě po vzoru anglických trustů. V roce 1977 byly québecké soudy postaveny před nelehký úkol rozhodnout v případě *Crown Trust Co. v. Higher*, zda lze v kontextu québeckého práva založeného na kontinentální právní tradici přijmout závěry praxe, která k fiducii přistupovala v podstatě jako k nástroji srovnatelnému s obchodním severoamerickým trustem.¹⁰

Je zapotřebí upozornit na to, že v době vydání tohoto rozhodnutí byl na území provincie Québec v platnosti tzv. Občanský zákoník Dolní Kanady (ve francouzském znění „*Le Code civil du Bas-Canada (1866)*“) (dále jen „CcBC“). Ten stanovil pro fiducii zcela odlišný právní režim ve srovnání s tím, který v roce 2012 český zákonodárce inkorporoval do české právní úpravy svěřenských fondů. Kromě odlišného koncepčního základu měla fiducie podle „starého“ québeckého občanského zákoníku (srov. čl. 981a a násl. CcBC) také výrazně užší aplikační dosah, což se ostatně naplno ukázalo v citovaném rozhodnutí. Možnosti použití québecké fiducie byly dříve omezeny pouze na oblast bezúplatných převodů majetku formou darování nebo pořízení pro případ smrti, s jedinou výjimkou zvlášť upravené zajišťovací fiducie.¹¹

Výše uvedené rozhodnutí ve věci *Crown Trust Co. v. Higher* se týkalo založení fiducie s investičním záměrem. Zakladatel, kterým byl stavební investor, zřídil fiducii, když vložil do fiducie částku ve výši 2.500 USD. V souladu s tehdejší platným právem převedl majetek do fiducie ve formě daru učiněného ve prospěch třetí osoby – charitativní organizace Asociace pro mozkovou obrnu v Québecu („Cerebral Palsy Association of Quebec Inc.“). Smlouvou o vytvoření fiducie zakladatel zřídil fiducii s označením „Pointe Claire Shopping Centre Trust“, jejímž hlavním účelem, který vyplýval z obsahu smlouvy, byla koupě nákupního centra za částku ve výši 1.675.000 USD. Koupě měla být financována z části z vlastních zdrojů ve výši 775.000 USD a dále z hypotečního úvěru ve výši 900.000 USD s dobou splatnosti jistiny i úroku 20 let. Vlastní zdroje fiducie získala vydáním 60 účastnických certifikátů na základě prospektu, které slibovaly vyplácení měsíčních dividend v celkové roční výši minimálně devět procent částky uvedené v účastnickém certifikátu. Majetek fiducie tedy tvořil finanční obnos ve výši 775.000 USD,

¹⁰ CUMYN, M. C. *Crown Trust Co. v. Higher: La Fiducie De Placement En Droit Civil Québécois*. *McGill Law Journal*, č. 23/4, 1977, str. 687–692.

¹¹ Čl. 981a–981n CcBC.

z čehož 2.500 USD tvořila částka vyčleněná (převedená) zakladatelem a částka ve výši 772.500 USD představovala úplatu za upsané účastnické certifikáty.¹²

Smlouva o úpisu účastnických certifikátů obsahovala tato ujednání: „*Tuto smlouvu podepisuji výhradně na základě výše uvedeného prospektu bez ohledu na jakékoli písemné dokumenty nebo písemné prohlášení.*“ ... „*Podpisem této smlouvy souhlasím s dodržováním všech podmínek, ujednání a ustanovení plynoucí ze smlouvy o vytvoření fiducie, která je zmíněna v prospektu, jejíž kopie je dostupná u společnosti Crown Trust Company*“.¹³

Tato ujednání opravňovala držitele účastnických certifikátů k požívání výhod a práv, která pro ně plynula ze smlouvy o vytvoření fiducie. Do každého účastnického certifikátu bylo inkorporováno zejména toto právo: „*V souladu se smlouvou o vytvoření fiducie má držitel tohoto účastnického certifikátu nárok na měsíční dividendy, které musí ročně činit minimálně devět procent z částky uvedené v tomto účastnickém certifikátu.*“¹⁴

Fiduciární správce, společnost Crown Trust Company, uzavřel na účet fiducie smlouvu o koupi obchodního centra. Držitelé účastnických certifikátů dostávali příslušné dividendy, avšak pouze do doby, než se dověděli, že zástavní věřitel, společnost Royal Trust, se po neúspěšné výzvě o splacení jistiny úvěru domáhala realizace zástavní smlouvy. Fiduciární správce v rozporu s podmínkami smlouvy o vytvoření fiducie, sjednal dobu splacení hypotečního úvěru na pouhých pět let, namísto dvaceti. Z tohoto důvodu rovněž fiduciární správce přestal držitelům účastnických certifikátů i zakladateli, který byl dle smlouvy o vytvoření fiducie současně beneficentem, vyplácet peněžní částky, na které měli nárok.¹⁵

To následně vedlo k několika žalobám, ve kterých se žalobci domáhali

- I. zrušení smluv, které byly uzavřeny mezi fiducí a jednotlivými držiteli účastnických certifikátů, z důvodu podstatného porušení povinnosti ze smlouvy o zřízení fiducie, a/nebo
- II. prohlášení soudu o neplatnosti úpisu účastnických certifikátů, a to z důvodu nepravdivých údajů v prospektu a nedodržení smlouvy o vytvoření fiducie ze strany fiducie.¹⁶

¹² Crown Trust Co. v. Higher et al., 1975 CanLII 191 (SCC), [1977] 1 SCR 418. Rozhodnutí Cour suprême du Canada ze dne 26.6.1975. In: CanLII.org [právní informační systém]. Canadian Legal Information Institute [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/1975/1975canlii191/1975canlii191.html?autocompleteStr=Crown%20Trust%20Co.%20v.%20Higher%20&autocompletePos=1>.

¹³ Crown Trust Co. v. Higher, 1975, *op. cit.* v pozn. 12, str. 421.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Crown Trust Co. v. Higher, 1975, *op. cit.* v pozn. 12.

¹⁶ Crown Trust Co. v. Higher, 1975, *op. cit.* v pozn. 12, str. 424.

Na základě odvolání fiduciárního správce – společnosti Crown Trust Company – se věc nakonec dostala až k Nejvyššímu soudu Kanady („Cour suprême du Canada“). Nejvyšší soud se ztotožnil s názorem nižšího soudu a dospěl k závěru, že: a) smlouva o zřízení fiducie („Pointe Claire Shopping Centre Trust“) je z části inominátní smlouvou řídící se obecnými pravidly závazkového práva s poukazem na to, že majetek ve fiducii fakticky představuje obchodní závod, jehož účelem je dosahování zisku; a že b) druhá část smlouvy o zřízení fiducie, dle které mělo být částka ve výši 2.500.000 USD převedena bezúplatně ve prospěch charitativní organizace – Asociace pro mozkovou obrnu v Québecu („Cerebral Palsy Association of Quebec Inc.“), je smlouvou o vytvoření fiducie, neboť tato část smlouvy měla skutečně povahu fiduciárního darování ve prospěch třetí osoby v režimu tehdy platné právní úpravy.

Nejvyšší kanadský soud dále také dovodil, že držitelé účastnických certifikátů nemohou být ve vztahu k fiduciárnímu správci třetí osobou, když sami fakticky zvýšili majetek ve fiducii a náleží jim převážná část výnosů vytvořených touto fiducii. Konstatoval, že s ohledem na posouzení části smlouvy, jejíž ujednání se týkala držitelů účastnických certifikátů, jako smlouvy inominátní není možné držitele účastnických certifikátů považovat za beneficiary ve smyslu úpravy starého québeckého občanského zákoníku týkající se fiducii (viz čl. 981a a násl. CcBC).¹⁷

Nejvyšší soud se ztotožnil s názory odvolacího soudu, který dále dovodil, že v této nepojmenované smlouvě byl společnosti Crown Trust Company udělen příkaz k investování a spravování peněžních částek (tvořících v souhrnu úplatu za úpis účastnických certifikátů) podle pokynů předem formulovaných společností Crown Trust Company a společností Cerebral Palsy Association of Quebec Inc.¹⁸

O významu uvedeného rozhodnutí svědčí to, že otázka, která byla jeho předmětem, připoutala také pozornost québecké právní vědy. Podrobnou teoretickou analýzou provedla v tomto ohledu především Cumyn.¹⁹ Tato autorka uvedla, že pokud by obchodní iniciativa nesehala, pak by držitelé účastnických certifikátů, kteří společnosti Crown Trust Company udělili mandát a svěřili finanční obnos, museli být považováni za spoluvlastníky obchodního centra. Smlouva o koupi certifikátů totiž obsahovala udělení zástupčího oprávnění každého držitele jako zmocnitele, pro společnost Crown Trust Company, jako zmocněnce, k nabytí nemovité věci. Stejně dle prospektu se držitelé účastnických certifikátů stali vlastníky obchodního centra v poměru k tomu, jakou peněžní částku investovali.²⁰

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž, str. 425.

¹⁹ CUMYN, M. C., 1997, *op. cit.* v pozn. 10, str. 690.

²⁰ Tamtéž.

Podle Nejvyššího soudu Kanady šlo ve skutečnosti o obchodní iniciativu, ve které společnost Crown Trust Company sehrála roli správce majetku. Tato obchodní iniciativa se v žádném ohledu nepodobala fiducii tak, jak byla upravena v québeckém právu (za účinnosti dřívějšího québeckého občanského zákoníku – *pozn. autorky*).²¹

Fiduciární správce tvrdil, že québecká fiducie neporušila žádné ujednání, které by mělo význam pro plnění ze smluv, neboť skutečnosti, které byly uvedeny v prospektu, byly v době vydání prospektu, pravdivé. Podle Nejvyššího soudu Kanady fiducie nedodržela slib o použití peněz k zamýšlenému účelu financování hypotečního úvěru na dobu 20 let, a proto nese odpovědnost. Fiduciární správce byl povinen podle smlouvy o vytvoření fiducie získané částky od držitelů účastnických certifikátů přidělit na dokončení určitého projektu a tuto povinnost zanedbal.²²

Kanadský Nejvyšší soud dal za pravdu všem, kteří namítali podstatné porušení smlouvy o úpisu účastnických certifikátů. Zároveň nepřijal tvrzení odvolatele, že by se v daném případě měla použít ustanovení „starého“ québeckého občanského zákoníku, konkrétně článků 981i a 981a CcBC o neodpovědnosti fiduciárního správce ze smluv uzavřených se třetími osobami na účet fiducie.²³ V této souvislosti se hodí připomenout, jaké bylo znění těchto ustanovení:

V čl. 981i CcBC bylo stanoveno, že: „*Fiduciární správci nenesou odpovědnost vůči třetím osobám, s nimiž uzavírají smlouvy.*“ („*Les fiduciaires ne sont pas personnellement responsables envers les tiers avec qui ils contractent.*“)

V čl. 981a CcBC, který byl uvozujičím ustanovením dřívější québecké úpravy fiducií, pak bylo uvedeno, že: „*Každá osoba, která je oprávněna volně nakládat se svým majetkem, může movitý nebo nemovitý majetek převést na fiduciární správce darem nebo závětí ve prospěch osob, v jejichž prospěch může platně darovat nebo jim odkazovat.*“ („*Toute personne capable de disposer librement de ses biens, peut transporter des propriétés mobilières ou immobilières à des fiduciaires par donation ou par testament, pour le bénéfice des personnes en faveur de qui elle peut faire valablement des donations ou des legs.*“)

Nejvyšší soud dále uložil fiduciárnímu správci povinnost vrátit platby za upisované účastnické certifikáty a zaplatit držitelům těchto certifikátů přislíbené dividendy ve výši 9%, a to z titulu náhrady způsobené škody. Fiduciární správce se bránil odkazem na ujednání obsažená ve smlouvě o vytvoření fiducie, ve které bylo určeno, že nedojde-li k převodu nemovitosti do fiducie, budou částky za úpis účastnických certifikátů vráceny bez vyplacení dividend a bez nároku na

²¹ Crown Trust Co. v. Higher, 1975, *op. cit.* v pozn. 12, str. 426.

²² Tamtéž, str. 427.

²³ Tamtéž, str. 425.

náhradu škody. Nejvyšší soud však podotkl, že toto ujednání se mělo vztahovat na případy, ve kterých by předmětná nemovitost vůbec nebyla převedena, nikoliv na případ, ve kterém nemovitost převedena byla, ale za jiných podmínek, než které stanoví smlouva o vzniku fiducie.²⁴

Posledním pokusem fiduciárního správce, jak přesvědčit soud o své neodpovědnosti, bylo tvrzení, že vždy jednal v souladu s tím, co mu radil jeho právní zástupce. Nejvyšší soud nepřisvědčil takovému argumentu jako důvodu pro vyvinění se z odpovědnosti za porušení konkrétní povinnosti stanovené smlouvou.²⁵

Podle kanadské autorky Cumyn výjimečnost a význam rozhodnutí ve věci *Crown Trust Co. v. Higher* tkví v první řadě ve vyjasnění toho, že mechanismus fungování platně zřízené fiducie lze využít jen k zákonem stanoveným účelům. Podle tohoto rozhodnutí byla fiducie platně zřízena, ale následně naplňovala odlišný účel.²⁶

Cumyn poznamenala, že působnost fiduciárního správce je při výkonu správy omezena nejen podmínkami uvedenými v právním jednání, kterým se zřizuje fiducie, ale také povahou samotného institutu a účelem, za jakým je vyčleněný majetek správci svěřen. („*Ainsi les pouvoirs que l'acte de fiducie accorde au fiduciaire sont délimités non seulement par les termes de l'acte constitutif mais aussi par la nature de l'institution et l'affectation même des biens qui sont remis au fiduciaire.*“)²⁷

Proto dělení zisků mezi držitele účastnických certifikátů a zakladatele, udělení práva fiduciárnímu správci uzavřít hypoteční úvěr na účet fiducie a stanovení minimální částky pro plnění účelu ve vztahu ke skutečné hodnotě majetku ve fiducii, byly podle Cumyn odchýlením se od zákonem dovoleného výkonu správy fiducie.²⁸

Cumyn si současně položila otázku, jak se zmíněné rozhodnutí dotkne probíhajících přípravných prací na revizi québeckého občanského zákoníku v oblasti úpravy fiducie.²⁹ Z dostupných materiálů dokumentujících proces rekonstrukce soukromého práva v Québecu vyplývá, že Výbor pro revizi québeckého občanského zákoníku³⁰ doporučil zakotvit do nového kodexu i jiné (nové) druhy québeckých fiducií, a to především takové, které budou vytvářeny za investičním účelem. Právě zde se zrodila představa o nové, z funkčního pohledu rozmanitější fiducii, která by mohla být využívána mimo jiné i k naplňování investičních záměrů, podobně jako

²⁴ Tamtéž, str. 428

²⁵ Tamtéž.

²⁶ CUMYN, M. C., 1997, *op. cit.* v pozn. 10, str. 689.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž, str. 691.

³⁰ Plným názvem l'Office de révision du Code civil du Québec, orgán připravující reformu občanského zákoníku v letech od roku 1965 do předložení návrhu zákona vládě roku 1977. [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.justice.gc.ca/fra/pr-rp/sjc-csj/pji-ilp/hist/index.html>.

to umožňoval trust v blízkých oblastech s tradicí *common law*. Prostřednictvím „investiční“ fiducie mělo být umožněno, aby držitelé účastnických certifikátů mohli vystupovat v právním postavení beneficentů trustu.³¹

S účinností od 1. ledna 1994 byl přijat „nový“ québecký občanský zákoník [Le Code civil du Québec, RLRQ c CCQ-1991 (dále také jen „québecký občanský zákoník“ nebo zkráceně „CcQ“)], který rozšířil oblast použití québecké fiducie zejména o komerční způsoby a obecně upřesnil a doplnil předchozí nejasnou právní úpravu. Québecký zákonodárce při tom vycházel z poznatků právní doktríny, ze závěrů judikatury i z dosavadních zkušeností právní praxe. Nově byla v zákoně specifikována právní povaha fiducie, byly vymezeny její odlišné druhy a v závislosti na těchto druzích určena maximální doba jejího trvání. Byla také rozvedena zákonná pravidla fiduciární správy a byly provedeny mnohé další změny. Těmito zásahy se podařilo splnit cíle, které se očekávaly od reformy právní úpravy, a to ukončit dřívější spory o povaze vlastnického práva k majetku ve fiducii, které se objevovaly v právní doktríně a v judikatuře. Toho se podařilo dosáhnout především tím, že byla zavržena koncepce rozdvojeného vlastnického práva,³² která je vlastní trustům podle tradice *common law*. Po funkční stránce se fiducie naopak trustu přiblížila. Od účinnosti „nového“ québeckého občanského zákoníku se stala běžně užívaným právním nástrojem nejen v oblasti bezúplatných převodů, ale i v oblastech podnikání a investic.³³

Zkoumání historických okolností právní úpravy fiducie v Québecu by pro nás bylo zřejmě zbytečné, pakliže by právě tato právní úprava nebyla přímou předlohou českému zákonodárci při zavádění úpravy svěřenského fondu. Domnívám se proto, že má smysl věnovat pozornost québeckému právu fiducií, i když jde o úpravu geograficky naší úpravě vzdálenou. Koncepčně se však fiducie a svěřenský fond slučují. Získání zkušeností s používáním québecké fiducie pro nás může být přínosné a může nám pomoci zodpovědět mnoho otázek. Zvláště když si uvědomíme, že québecká fiducie stvořená na kontinentálním základu je schopná konkurovat trustům dle *common law*.

1.1 Druhy obchodní québecké fiducie

³¹ Le Rapport sur la fiducie. O.R.C.C., Montréal, XLV, 1976, čl. 3, 6, 26. [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.erudit.org/fr/revues/cd1/1977-v18-n4-cd3736/042196ar/>.

³² Vznikem *common law* trustu dojde k rozdvojení vlastnického práva k majetku v trustu mezi správce, kterému je přiznán právní titul, a beneficiary, kterým plyne titul k majetku z ekvity. Viz EMERICH, Y. Les fondements conceptuels de la fiducie française face au trust de la *common law*: Entre droit des contrats et droit des biens. *Revue Internationale de Droit Comparé*, č. 1, 2009, str. 66. [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1954857.

³³ BUSQUE, J. La portée de l'article 1275 du Code civil du Québec à l'égard du fiduciaire. *Revue du notariat*, č. 3/118, 2016, str. 459–461.

Zastřešující pojem obchodní fiducie (ve francouzském znění: „la fiducie à vocation commerciale“) zahrnuje jednak fiducie, které mají za cíl kumulaci zisku, jednak fiducie, které sledují poskytnutí výhody určeným osobám (nejde-li o poskytování výhod v rámci rodiny). Existenci obou dvou těchto typů obchodních fiducí předvídá čl. 1269 CcQ.³⁴ Mezi některá konkrétní využití obchodní fiducie patří například fiducie k provozování závodu („l'exploitation d'une entreprise“), zajišťovací fiducie³⁵ („la fiducie à des fins de sécurité, de sûreté et de garantie“), environmentální fiducie („la fiducie environnementale“), nemovitostní fiducie („la fiducie immobilière“), nemovitostní investiční fiducie („la fiducie de placement immobilier“), investiční fiducie („la fiducie d'investissement, la fiducie d'investissement à participation unitaire, la fiducie de fonds communs de placement“), fiducie na ochranu majetku („la fiducie de protection d'actifs“) nebo fiducie za účelem správy akcií („la fiducie de détention d'actions“).³⁶ O používání těchto různých druhů obchodních fiducí v praxi svědčí například značný počet zřízených nemovitostních fiducí.³⁷

Vzhledem k obsahovému převzetí úpravy québecké fiducie do českého občanského zákoníku někteří autoři očekávají, že i svěřenský fond má potenciál být v praxi používán stejnými způsoby.³⁸

1.2 Obchodní potenciál svěřenského fondu

Komentářová literatura uvádí jako jeden z možných druhů obchodní svěřenský fond. Podle Pihery může být účelem obchodního svěřenského fondu bez dalšího buď přímé či nepřímé provozování obchodního závodu, anebo vyvíjení jiné podnikatelské činnosti, a to s cílem dosahování zisku.³⁹ Stejně se k této otázce staví Zima, který jen navíc specifikuje jinou

³⁴ BEAULNE, J. *Droit des fiducies*. 3e édition. La Collection bleue. Montreal: Wilson & Lafleur, 2015, str. 83.

³⁵ Objevuje se názor, že obdobou zajišťovací québecké fiducie je zajišťovací svěřenský fond zřízený k zajištění nebo přímo ke splnění dluhu. PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol. *Velké komentáře. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 1550.

³⁶ LAMONTAGE, D.-C., LAROCHELLE, B. *Droit spécialisé des contrats. Les contrats relatifs à l'entreprise*. Volume 3. (Québec) Cowansville: Les Éditions Yvon Blais Inc., 2001, str. 4–5.

³⁷ Uvedený počet zřízených fiducí zjistíme po zadání pojmu „la fiducie immobilière“ do obchodního rejstříku Québecu. [cit. 19.10.2023]. Dostupné z: https://www.registreentreprises.gouv.qc.ca/RQAnonymeGR/GR/GR03/GR03A2_19A_PIU_RechEnt_PC/PageResultat.aspx?T1.JetonStatic=c6e83bf39eab470983e45d8c130ee78f&T1.CodeService=S00436#CPH_K1ZoneContenu1_Cadr_IdSectionResultat_IdSectionResultat_K1DetailsRecherche_Ancre.

³⁸ LEDERER, V. *Fiducie a svěřenský fond*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, str. 64, shodně KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, str. 1020.

³⁹ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, op. cit. v pozn. 35, str. 1550, shodně KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, op. cit. v pozn. 38, str. 1021.

podnikatelskou činnost jako investování.⁴⁰ Nejen komentářová literatura, ale i praktikující právníci podporují bez bližšího zdůvodnění možnost existence svěřenského fondu provozujícího obchodní závod.⁴¹ Konkrétní příklady využití, které bychom mohli zařadit pod širší pojem obchodní svěřenský fond, řadí nejčastěji sekuritizaci⁴² nebo jeho použití jako nástroje pro zajištění tzv. syndikátových úvěrů⁴³ a mnoho dalších.

Přestože praxe postupně přichází s novějšími a kreativnějšími způsoby využití svěřenského fondu, jako je například poskytování benefitů zaměstnancům a jejich zapojení do struktury obchodní společnosti,⁴⁴ objevují se i tendence využívat koncept odděleného a nezávislého vlastnictví vyčleněného majetku ve smyslu ust. § 1448 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“) jako prostředek k páchání podvodných cílů.⁴⁵ Tyto pochybné snahy se vyskytují i mimo oblast obchodního využití svěřenského fondu, například v souvislosti s úmyslem zbavit se povinnosti plnit výživné⁴⁶ nebo obejít zákonnou vyživovací povinnost.⁴⁷

Ať už s čestnými úmysly zakladatele či nikoliv, svěřenské fondy se stávají čím dál tím běžnějším prostředkem správy cizího majetku. Na tuto skutečnost zareagoval i zákonodárce, který z poskytování pomoci či poradenství při zakládání i správě svěřenských fondů učinil s účinností od 1. 1. 2021 obor živnosti volné. Stalo se tak na základě zákona č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů (viz Část třetí, Čl. VI uvedeného zákona).

⁴⁰ ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol. *Beckova edice komentované zákony. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, str. 1521.

⁴¹ KOTRBOVÁ, S. Svěřenský fond. *Ad Notam*, roč. 2014, č. 5, str. 12 a násl. Shodně HORN, K. Podrobněji k svěřenskému fondu. *Ad Notam*, roč. 2014, č. 6, str. 16 a násl.

⁴² „Při té je část majetku (zpravidla jeho bonitnější část, např. pohledávky) vyčleněna pro tzv. SPV (special purpose vehicle), které financuje jeho nákup vydáním dluhopisů ze nižší úrokové míry, jelikož izoluje kreditní riziko původního vlastníka majetku.“ Viz HORN, K. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku. *Ad Notam*, roč. 2015, č. 1, str. 9 a násl.

⁴³ Syndikátové úvěry jsou soukromě sjednávány úrokové transakce s větším počtem věřitelů na jedné straně. Viz RICHTER, T. *Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v novém občanském zákoníku.* In: Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 347

⁴⁴ Do zaměstnaneckého svěřenského fondu obchodní společnost (zaměstnavatel) vyčlení finanční prostředky do svěřenského fondu za účelem nákupu obchodních podílů ve vlastní společnosti. Diskreční oprávnění zakotvené ve statutu umožní správci volit beneficienty. Zaměstnanci se mohou nepřímo zapojit prostřednictvím čerpání benefitu ze zisků společnosti bez možnosti přímo ovlivňovat rozhodování o otázkách společnosti. Viz MIMROVÁ, T. Svěřenský fond jako způsob poskytování benefitů zaměstnancům. *Právní rozhledy*, č. 20, roč. 2018, str. 696.

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 8 Tdo 906/2021 ze dne 27. 10. 2021.

⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 1356/21 ze dne 5. 10. 2021.

⁴⁷ Usnesení Ústavního soudu č. j. III. ÚS 3382/21 ze dne 20. 5. 2022.

Možnost poskytovat pomoc či poradenství svěrenským fondům bez právního vzdělání zpochybnil Veřejný ochránce práv⁴⁸ a obrátil se v této věci na Ústavní soud. Ten zamítl návrh na zrušení bodu 80, ve sloupci druhém přílohy č. 4 nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění nařízení vlády č. 208/2021 Sb. Tato příloha č. 4 s označením „Obsahová náplň živnosti volné podle jednotlivých oborů činností“ v bodu 80 „Poskytování služeb pro právnické osoby a svěrenské fondy“ do obsahu tohoto oboru činnosti volné zařazuje mimo jiné také „jednání za klienta při zakládání nebo správě svěrenského fondu“ (písm. c), „jednání za klienta při získávání a shromažďování peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných hodnot pro svěrenský fond za účelem jeho založení nebo správy“ (písm. d), „služby spojené se vznikem svěrenského fondu, včetně zajištění zápisu svěrenského fondu do evidence svěrenských fondů, zprostředkování uzavření smlouvy o vyčlenění majetku jeho svěrením do správy svěrenského správce, sepsání takové smlouvy nebo pořízení pro případ smrti, jímž dochází k vyčlenění majetku jeho svěrením do správy svěrenského správce nebo sepsání statutu svěrenského fondu“ (písm. g) a „dočasný výkon funkce svěrenského správce v souvislosti se vznikem svěrenského fondu“ (písm. j).

Totéž ustanovení obsahuje negativní definici obsahové náplně oboru: „Obsahem činnosti není činnost notářů, osob oprávněných k výkonu advokacie podle zákona o advokacii, osob zabývajících se obhospodařováním nebo administrací investičního fondu anebo zahraničního investičního fondu, poskytování investičních služeb, poskytování platebních služeb, realitní zprostředkování, pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor.“

Navrhovatel se domáhal zrušení napadeného ustanovení s tím, že ho vláda vydala mimo zákonné zmocnění a mimo svou působnost, v důsledku čehož umožnila obcházet zákonné podmínky pro výkon podnikání. Dalším argumentem navrhovatele bylo, že napadené ustanovení zjevně nenaplnuje cíl uložený evropským právem, tj. prevenci praní peněz a financování terorismu, a také, že odporuje právu na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny.

Navrhovatel tvrdil, že obsahová náplň živnosti volné, oboru činnosti „Poskytování služeb pro právnické osoby a svěrenské fondy“ se v převážné části (a ve vzájemných souvislostech i jako celek) překrývá s činností advokátů. Tím dle navrhovatele vláda umožnila za splnění podmínek svéprávnosti a bezúhonnosti vykonávat i jiným osobám činnosti, které jinak dle ust. § 2 zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, poskytují jako právní služby

⁴⁸ Veřejný ochránce práv podal návrh z podnětu tehdejšího předsedy České advokátní komory, JUDr. Vladimíra Jirouska, za podpory Exekutorské komory České republiky a Unie státních zástupců. Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 19. 7. 2022, Pl. ÚS 30/21.

výhradně advokáti. Navrhovatelem tedy nebyla zpochybnována pravomoc vlády přijmout napadené ustanovení. Vytykáno bylo překročení tohoto zmocnění a působnosti vládou.

Podle Ústavního soudu činnosti vyjmenované v napadeném ustanovení nijak nespádají pod činnosti vykonávané advokáty v rámci poskytování právních služeb podle zákona o advokacii. V nálezu bylo uvedeno, že výčet těchto činností je ryze organizačně-technického charakteru nebo jde o činnosti manažerské, neboť zajišťují organizaci procesu, popřípadě zprostředkování jednotlivých právních služeb. Poskytování rad rovněž nejde považovat za právní služby podle zákona o advokacii, dokud nesměřují k právním činnostem. Což s ohledem na negativní definici v napadeném ustanovení není tento případ. Ústavní soud rovněž s odkazem na komentářovou literaturu připustil, že i advokát může vedle poskytování právních služeb poskytovat i jinou činnost, svým charakterem manažerskou či zprostředkovatelskou.⁴⁹

Byť nemůžeme říci, že úmyslem zákonodárce bylo vytvoření nové kategorie profesionálních svěřenských správců, přinejmenším můžeme v jeho činnosti pozorovat určité snahy o zajištění kontroly nad řádným zakládáním svěřenských fondů. O zabezpečení vyšší úrovně poskytovaných služeb ze strany svěřenských správců se individuálně snaží nejrůznější spolky. Tyto sdružují svěřenské správce s cílem zavést u svěřenských správců určité standardy poskytovaných služeb a obecně vzdělávat veřejnost v záležitostech správy cizího majetku.⁵⁰

V Québecu vykonávají působnost buď „obyčejní“ fiduciární správci, anebo profesionální fiduciární správci.⁵¹ Výčet profesionálních fiduciárních správců stanoví čl. 2 zákona o kanadské pojišťovně vkladů (ve francouzském znění: „Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada, LRC (1985), ch. C-3“ (dále jen „Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada“). Dle tohoto zákona je profesionálním fiduciárním správcem například veřejný opatrovník, federální, provinční nebo obecní správní orgán, advokát nebo advokátní kancelář, notář, pokud náplní těchto právních profesí je správa prostředků pro jiného, a dále také osoba, která je fiduciárním správcem a ze zákona je povinna držet a spravovat majetek pro jiného.⁵²

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 7. 2022, Pl. ÚS 30/21.

⁵⁰ Viz např. Asociace pro podporu a rozvoj svěřenských fondů, z. s., IČO 02772736, se sídlem Plzeňská 3350/18, Smíchov, 150 00 Praha 5. Asociace správců svěřenských fondů, z. s., IČO 05606098, se sídlem Pod pekárny 245/10, Vysočany, 190 00 Praha 9. Asociace svěřenských správců, z. s., IČO 02714680, se sídlem Za Poříčskou bránou 365/21, Karlín, 186 00 Praha 8. Komora svěřenských poradců a správců České republiky, z. s., IČO 7067429, se sídlem Korunní 2569/108, Vinohrady, 101 00 Praha 10.

⁵¹ Viz oficiální webové stránky Kanadské pojišťovny vkladů. Dostupné z: <https://www.sadc.ca/wp-content/uploads/ce-que-les-fiduciaires-professionnels-doivent-savoir.pdf>.

⁵² Úplný taxativní výčet ve francouzském znění: a) *du curateur public d'une province ou du fonctionnaire semblable qui est chargé de détenir en fiducie ou en fidéicommis des sommes pour autrui*; b) *des administrations fédérales, provinciales ou municipales, et des ministères ou organismes de ces administrations*; c) *de l'avocat ou de l'étude d'avocats constituée en société de personnes ou en société, ou du notaire de la province de Québec ou de l'étude de notaires constituée en société de personnes, qui agit en cette qualité comme fiduciaire ou fidéicommissaire de sommes pour autrui*; d) *de la personne qui agit comme fiduciaire ou fidéicommissaire de sommes pour autrui dans*

Profesionální fiduciární správci taxativně vypočtení zákonem mají povinnost zřídit účet u jednoho z členů instituce SADC. Tato instituce zajišťuje (chrání) pojistitelné vklady na účtech členských institucí. Každoročně je profesionální fiduciární správce povinen předložit aktualizované osvědčení profesionálního správce. Dále je povinen plnit stanovené povinnosti, jako je např. vedení aktuálního seznamu beneficentů, jejich účtů, částky nebo procenta představující plnění a předkládat kontaktní údaje.⁵³ Osvědčení profesionálního fiduciárního správce není výsledkem žádného edukativního postupu, nýbrž jde spíše o čestné prohlášení fiduciárního správce o určitých skutečnostech.⁵⁴

le cadre de ses activités et qui est tenue par la loi de détenir le dépôt en fiducie ou en fidéicommiss; e) de la personne qui agit comme fiduciaire ou fidéicommissaire de sommes pour autrui dans le cadre de ses activités et qui est assujettie aux règles d'une commission de valeurs mobilières, d'une bourse ou d'un autre organisme de réglementation ou d'auto-réglementation qui vérifie la conformité à ces règles; f) de la société de fiducie provinciale ou fédérale réglementée qui agit au nom du déposant. (professional trustee). Viz čl. 2 zákona o Kanadské pojišťovně vkladů. Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada, LRC (1985), ch. C-3.

⁵³ Viz oficiální webové stránky Kanadské pojišťovny vkladů. Dostupné z: <https://www.sadc.ca/wp-content/uploads/ce-que-les-fiduciaires-professionnels-doivent-savoir.pdf>.

⁵⁴ Viz oficiální webové stránky Kanadské pojišťovny vkladů. Dostupné z: <https://www.sadc.ca/wp-content/uploads/modele-attestation-relative-comptes-fiduciaire-professionnel.pdf>.

2 Svěřenský fond v obchodním styku

Zabýváme-li se využitím svěřenského fondu v obchodně-právních vztazích, je vhodné si nejprve položit obecnější otázku, jaké možnosti má osoba, která se chystá uskutečnit svůj podnikatelský záměr a zároveň si přeje eliminovat riziko negativních dopadů uvažované podnikatelské činnosti na její osobní majetek. Jako nejlepší varianty se nabízí dvě základní možnosti, tj. a) založení kapitálové společnosti, nebo b) zřízení svěřenského fondu.

V případě vzniku kapitálové společnosti se sama obchodní korporace stane podnikatelem v okamžiku zápisu do obchodního rejstříku vzhledem k uplatnění fikce podnikatele.⁵⁵ Pokud jde o osobu, od níž podnikatelský záměr vzešel, její osobní majetek bude chráněn před potenciálními věřiteli z pohledávek vzniklých z podnikatelské činnosti v závislosti na konkrétním druhu kapitálové společnosti. Zakladatel takové obchodní společnosti bude zároveň profitovat z jím vymyšleného podnikatelského záměru. Jako společník nebo akcionář bude spolutvořit nejvyšší orgán kapitálové společnosti a podílet se tak na rozhodování o nejvýznamnějších otázkách její existence.⁵⁶ To, zda a do jaké míry se podaří realizovat podnikatelský záměr zakladatele, bude záležet zejména na statutárním orgánu, v jehož působnosti realizace podnikatelského záměru kapitálové společnosti.⁵⁷

Osoba s podnikatelským nápadem však může postup pro uskutečnění zamýšlené podnikatelské činnosti také vtělit do statutu svěřenského fondu (jako jeho zakladatel) a sama sebe určit obmyšleným nebo svěřenským správcem. V tomto případě to bude tedy svěřenský správce, kdo bude naplňovat vymezený podnikatelský záměr. Pokud by si zakladatel svěřenského fondu chtěl zachovat nějakou možnost ovlivňovat realizaci jeho podnikatelského záměru, může sám sebe jmenovat svěřenským správcem (avšak při splnění podmínek uvedených v ust. § 1454 obč. zák., tedy za předpokladu, že svěřenský fond bude mít ještě dalšího správce, který nebude jeho obmyšleným ani zakladatelem). Tak si zakladatel zajistí vliv na uskutečnění svého obchodního záměru a zároveň dosáhne účinné ochrany svého osobního majetku (majetku, který nevyčlenil do svěřenského fondu) před budoucími věřiteli z pohledávek vzniklých z podnikatelské činnosti prováděné skrze jím vytvořený svěřenský fond. Zároveň bude mít jako obmyšlený z tohoto podnikání výlučný prospěch, event. může určit jiné či další osoby, které budou z jeho podnikatelského záměru profitovat.

⁵⁵ ČERNÁ, S., PELIKÁNOVÁ, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo. Podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 61.

⁵⁶ PATEK, D. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, str. 161.

⁵⁷ Tamtéž, str. 166.

Podnikání prostřednictvím svěřenského fondu s sebou ovšem nese řadu otázek. Zřídí-li určitá osoba s podnikatelským záměrem jako zakladatel svěřenský fond, kdo bude v takovém případě označen za podnikatele? Můžeme za podnikatele označit svěřenského správce? Nebo snad samotný svěřenský fond? Vzhledem k tomu, že svěřenský fond bývá v právní teorii spojován s pojmem účelově určeného jmění bez právní osobnosti, může být zajímavé porovnat pojem svěřenský fond s pojmem obchodní závod. V obou případech lze totiž tvrdit, že jde o určitý organizovaný soubor jmění, jehož existence je definována účelem, pro který takový soubor vznikl. Související otázkou je to, jaký je vztah mezi těmito pojmy a zda svěřenský fond vůbec může provozovat obchodní závod. Ačkoli se tato otázka může zdát být na první pohled zbytečná, je třeba pamatovat na to, že svěřenský fond nemá (podle převažujícího názoru) právní osobnost, tedy není subjektem práva a nemůže vystupovat vlastním jménem v právních vztazích.

2.1 Srovnání pojmů obchodní závod a svěřenský fond

2.1.1 Rozdíl ve vymezení hranic institutů

Legální definice obsažená v ust. § 502 obč. zák. chápe obchodní závod jako „*organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti.*“ Ze zákonného vymezení obchodního závodu tedy plyne, že jedině sám podnikatel rozhoduje o jeho vytvoření a jedině stávající vlastník (ať už podnikatel či osoba, na kterou obchodní závod přešel) určuje, že tento slouží k provozování podnikatelské činnosti. Vůle podnikatele se projevuje rovněž při výkonu jeho vlastnického práva k obchodnímu závodu. Výkon jednotlivých vlastnických oprávnění může směřovat k obchodnímu závodu jako celku nebo se může týkat zvlášť každé jeho jednotlivé složky. Proto směřuje-li vůle vlastníka k nakládání s obchodním závodem *uno actu*, záleží na vlastníkovi, aby vymezil, co konkrétně v daný moment tvoří obchodní závod. V tomto smyslu hovoříme o tzv. subjektivním pojmání obchodního závodu.⁵⁸

Naopak tzv. objektivní pojetí obchodního závodu vyjadřuje potřebu dostatečně odlišit od sebe jednotlivé obchodní závody různých podnikatelů, případně vícero obchodních závodů jednoho podnikatele vůči třetím osobám.⁵⁹ Objektivní znak dle ustálené judikatury představuje organizovanost obchodního závodu, která je dovozovaná objektivně z jeho funkční

⁵⁸ SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, str. 1124.

⁵⁹ Tamtéž.

samostatnosti.⁶⁰ Funkčně samostatná část jmění se od ostatních částí jmění odlišuje například tím, že hospodářská činnost je účetně nebo organizačně oddělena do takové míry, že vytváří soubor právních vztahů oddělený od zbytku jmění a nezávislý na jeho dalších aktivitách tak, že tato nezávislost je pozorovatelná i třetí osobou.⁶¹ Organizovanost v tomto smyslu není pojímána absolutně. Absenci organizovanosti by vykazoval jen zcela chaotický soubor jmění.⁶² Navíc s ohledem na skutečnost, že obsah obchodního závodu je vymezen vyvratitelnou domněnkou obsaženou v ust. § 502 obč. zák. větě druhé, podle níž se má za to, že „závod tvoří vše, co zpravidla slouží jeho provozu,“, lze uzavřít, že i s přihlédnutím k objektivním kritériím, hranice obchodního závodu není zcela ostrá.⁶³

Podstatou institutu svěřenského fondu je naopak to, že určitá osoba jako zakladatel vyčleňuje ze svého vlastnictví jasně vymezený majetek (případně s ním spojené dluhy)⁶⁴ a svěřuje ho jiné osobě jako svěřenskému správci ke správě pro určitý účel. Lederer v této souvislosti mluví o tom, že k vytvoření svěřenského fondu se vyžaduje, aby zakladatel měl „vyčleňovací záměr“⁶⁵, tedy takový záměr, kterým zakladatel „skutečně a jasně vyjadřuje přání nebyt nadále vlastníkem vyčleňovaného majetku a nemít tak nad ním již žádnou další kontrolu.“⁶⁶ Zakladatel má přitom povinnost bezpodmínečně přesně vymezit majetek tvořící svěřenský fond při jeho vzniku. Tato skutečnost logickým výkladem plyne z dikce ust. § 1452 odst. 2 písm. b) obč. zák., který za jednu z obligatorních náležitostí statutu svěřenského fondu považuje označení majetku, který tvoří svěřenský fond při jeho vzniku.

Jestliže by zakladatel přesně neoznačil majetek, který vyčleňuje do svěřenského fondu, mohl by jeho projev vůle být vyložen jako neurčitý se všemi tomu odpovídajícími právními následky (srov. § 553 odst. 1 obč. zák.). Dle Svejkovského by případně nedostatečně konkrétní popsání vyčleňovaného majetku vedlo k posouzení právního jednání jako neurčitého s následkem zdánlivosti takového právního jednání.⁶⁷

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2882/2005 či rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 23 Cdo 1860/2013.

⁶¹ SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2020, *op. cit.* v pozn. 58, str. 1124.

⁶² KOUKAL, P., LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol. *Velké komentáře. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1774–1779.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ „Základem svěřenského fondu je autonomní, tj. na osobě nezávislá právní univerzalita, kterou si lze představit v podobě pomyslné ‚nádoby‘, jejímž obsahem jsou peníze ocenitelná práva vztahující se k – současnému i potenciálnímu budoucímu – majetku tvořícímu svěřenský fond a současně také dluhy, které výlučně tento majetek zatěžují.“ Viz LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 61.

⁶⁵ Tamtéž, str. 61.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ SVEJKOVSKÝ, J., KOVÁŘ, I. a kol. *Svěřenské fondy. Příležitosti a rizika.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, str. 9.

Právní úprava zřejmě nevylučuje, aby do svěřenského fondu byl z vlastnictví zakladatele vyčleněn budoucí majetek, tedy majetek, který ještě nevznikl, nebo majetek, který není doposud ve vlastnictví zakladatele. Podle mého názoru je však třeba, aby takový svěřenský fond v okamžiku svého vzniku zahrnoval i nějaký reálný – existující majetek, což dovozují opět z výše citovaného ust. § 1452 odst. 2 písm. b) obč. zák. Pokud jde o otázku rozsahu budoucího majetku, který lze vyčlenit do svěřenského fondu, nabízí se použít analogicky ust. § 2058 odst. 1 obč. zák., podle kterého může dárce darovat jinému nejvýše polovinu svého budoucího majetku. Toto ustanovení se však vztahuje právě na darovací smlouvu, tj. bezúplatný převod majetku. I když tedy někteří autoři dovozují, že zakladatel může do svěřenského fondu vyčlenit až polovinu svého budoucího majetku,⁶⁸ myslím, že tento závěr nemusí být až tak jednoznačný⁶⁹. Svěřenský fond totiž nemusí být zřízen bezúplatně, ale i úplatně (v případě, že je zřízen za účelem investování).

2.1.2 Rozdíl v pojetí jmění

Jak již bylo uvedeno, dle legální definice obchodního závodu v ust. § 502 obč. zák. tento tvoří soubor jmění s kvalitou vnitřní organizovanosti, dovozovanou z funkční samostatnosti jako objektivního znaku obchodního závodu (viz bod 3.1.1). Jde o vyjádření propojení mezi jednotlivými prvky tvořící věc hromadnou.⁷⁰ Odhlédneme-li od této kvality, jedná se o jmění ve smyslu ust. § 495 obč. zák. Podle tohoto ustanovení jmění zahrnuje soubor majetku a dluhů určité osoby. Majetek představuje majetková oprávnění z absolutního i relativního majetkového poměru, přičitatelná určité osobě. Dluh podle ust. § 1721 obč. zák. představuje povinnost dlužníka uspokojit právo věřitele na splnění dluhu. Povinnost dlužníka vůči věřiteli vzniká ze závazku, tj. právního vztahu mezi dlužníkem a věřitelem, subjekty závazkového právního vztahu.⁷¹ Souhlasím se Svobodou, že „pojmy ‚majetek‘ a ‚jmění‘ soukromé právo vztahuje vždy ke konkrétnímu subjektu práv a povinností“. Dále však nelze zcela se Svobodou souhlasit, když tvrdí, že bez souvztažnosti pojmů „majetek“ a „jmění“ se subjektem práv a povinností by tyto ztrácely význam, neboť podstata hodnoty spočívá ve své potřebnosti pro nějakou osobu.⁷² Domnívám se, že pojmy

⁶⁸ KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, str. 1015-1016.

⁶⁹ Opačného názoru je Zima, dle kterého není stanovena minimální ani maximální výše hodnoty vyčleňovaného majetku do svěřenského fondu. Viz ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 1515.

⁷⁰ KOUKAL, P., LASÁK, J., in LAVICKÝ, P., 2014, *op. cit.* v pozn. 62, str. 1774–1779.

⁷¹ HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054).* Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. 3–4.

⁷² SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2020, *op. cit.* v pozn. 58, str. 1101.

„majetek“ a „jmění“ si mohou zachovat hodnotu potřebnosti a užitečnosti pro osobu skrze prostředníka bez právní osobnosti, tj. svěrenský fond.

Se vznikem svěrenského fondu je neoddělitelně spjat vznik odděleného a nezávislého vlastnictví dle ust. § 1448 odst. 2. Z toho lze dovodit, že svěrenský fond představuje ve výsledku oddělené a nezávislé, autonomní jmění. Jmění tvoří jak majetek, tak i dluhy vniklé v souvislosti se správou majetku. Tyto dluhy nezavazují osobně správce, je-li zjevné, že správce jedná na účet svěrenského fondu (§ 1419 odst. 1), ale vážnou na majetku ve svěrenském fondu. Jinými slovy, dluhy týkající se majetku ve svěrenském fondu nejsou spojeny s osobou jako dlužníkem, stejně tak jako majetek ve svěrenském fondu nemá vlastníka.⁷³ Přesto však nemůžeme tvrdit, že by majetek ve svěrenském fondu byl věcí opuštěnou ve smyslu ust. § 1045 obč. zák. Zákon v souladu s koncepcí nezávislého vlastnictví výslovně stanoví, že majetek ve svěrenském fondu nepatří svěrenskému správci, zakladateli ani osobě, které má být ze svěrenského fondu plněno (viz ust. § 1448 odst. 3 ve spojení s ust. § 1011 obč. zák.). Vyčlenění majetku z vlastnictví zakladatele svěrenského fondu však zároveň nepojímá za projev vůle vlastníka opustit svou věc.⁷⁴ To lze dovodit mimo jiné i z toho, že vlastnická práva k majetku ve svěrenském fondu nezanikají, ani se nepřerušuje jejich výkon, protože vlastním jménem je na účet fondu vykonává správce svěrenského fondu (§ 1448 odst. 3 obč. zák.). Podobně lze také odkázat na ust. § 1456 obč. zák., které počítá s tím, že jako vlastník majetku ve svěrenském fondu bude ve veřejném seznamu nebo v jiné evidenci zapsán svěrenský správce s poznámkou „svěrenský správce“.

Takto pojaté autonomní jmění ovšem neodpovídá pojmu jmění vymezenému v ust. § 495 obč. zák. Je pochopitelné, že tento problém se někteří autoři pokusili vyřešit za použití metody *analogie legis*. Výsledkem tohoto postupu je připodobňování institutu svěrenského fondu k jiným právním institutům, tj. k nadacím a nadačním fondům⁷⁵ nebo obecně k právníkům osobám jako takovým,⁷⁶ nebo podílovým fondům.⁷⁷ S ohledem na tyto názory se samozřejmě nabízí také otázka, zda by bylo možné svěrenský fond srovnávat s obchodními korporacemi. Základní otázkou nicméně je to, do jaké míry se mohou dva právní instituty upravené na různých místech právní úpravy při uplatnění metody *analogie legis* odlišovat, než je možné připustit *analogii legis* jiného právního řádu.⁷⁸ A je vlastně vůbec v případě svěrenského fondu na místě použití analogie?

⁷³ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1543.

⁷⁴ KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 1018.

⁷⁵ RONOVSÁ, K., PIHERA, V., 2018, *op. cit.* v pozn. 4, str. 721.

⁷⁶ TICHÝ, L. roč. 2020, *op. cit.* v pozn. 1, str. 18.

⁷⁷ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1543.

⁷⁸ Ve výjimečných případech soudy přistupují k obdobné analogii, např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.02.2023, sp. zn. 22 Cdo 3552/2021

Budeme-li vycházet z právní úpravy québecké fiducie nikoliv jen jako z obecnějšího inspiračního zdroje, ale jako z přímé předlohy českého zákonodárce,⁷⁹ pak základ svěřenského fondu ve své teoretické podstatě představuje, stejně jako u fiducie, „odosobněné“ účelově určené jmění (*franc.* patrimoine d'affectation / *angl.* patrimony by appropriation),⁸⁰ na jehož vnitřním obsahu není závislá sama existence svěřenského fondu. Tím se má na mysli, že vyčerpání majetku ve svěřenském fondu neznamena jeho automatický zánik a nebrání tak jeho dalšímu fungování. Tento svůj závěr dovozují z výčtu způsobů skončení správy svěřenského fondu, mezi které zákonodárce (opět po vzoru québecké úpravy – srov. čl. 1296 CcQ) nezařadil nedostatek majetku ve svěřenském fondu. Zánik správy svěřenského fondu, který bezprostředně předchází samotnému zániku svěřenského fondu, spojil zákonodárce s uplynutím doby, na kterou byl svěřenský fond zřízen, dosažením účelu, pro který byl svěřenský fond zřízen, rozhodnutím soudu, že správa svěřenského fondu končí, nebo – pro případ svěřenského fondu založeného za soukromým účelem – se vzdáním se práva na plnění ze strany všech obmyslených ze svěřenského fondu (§ 1471 obč. zák.).

Québecký občanský zákoník obsahuje normu, která jasně stanoví, že majetek může být ve vlastnictví osob, státu nebo v některých případech předmětem účelového určení (viz čl. 915 CcQ ve francouzském znění: „*Les biens appartiennent aux personnes ou à l'État, ou font, en certains cas, l'objet d'une affectation.*“).

Český zákonodárce sice převzal koncept fiducie z québeckého občanského zákoníku a systematicky ho zařadil do úpravy absolutních majetkových práv, ale další ustanovení, která by doplňovala tuto úpravu, již bohužel nepřevzal (to se týká nejen uvedeného čl. 915, ale také především čl. 2 CcQ). Není zřejmé, zda vypuštění těchto důležitých základních ustanovení bylo našim zákonodárcem při recepci fiducie způsobeno úmyslně nebo nedbalou inkorporací ustanovení z québeckého občanského zákoníku bez zvážení širšího kontextu úpravy québeckého soukromého práva. Podle stávající české právní úpravy (§ 1011 obč. zák.) tak může majetek vlastnit jen osoba, což je ale v rozporu s transponovanou koncepcí nezávislého vlastnictví. Tento neutěšený stav vyvolává v české právní teorii spory o to, zda skutečně byla koncepce autonomního

⁷⁹ Důvodová zpráva hovoří o úmyslném obsahovém převzetí analogických pasáží z québeckého občanského zákoníku (CcQ čl. 1260 až 1370), které odpovídají § 1400 až 1474 obč. zák. Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 1400–1404 obč. zák.

⁸⁰ „zákonodárce...uznal přítomnost alternativního, tj. od právní osobnosti odděleného a na účelu závislého modelu majetkového uspořádání, ...“ Viz LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 39.

jmění do našeho občanského zákoníku přenesena a zda se skutečně v případě českého svěřenského fondu nejedná o právnickou osobu.⁸¹

Objevují se názory, podle kterých je třeba na základní ustanovení týkající se pojmu svěřenského fondu (§ 1448 obč. zák.) pohlížet jako na *lex specialis* vůči obecnému ustanovení o vlastnictví.⁸² Jiní se dokonce domnívají, že vlastníkem majetku ve svěřenském fondu je svěřenský správce, kterému náleží tzv. vlastnictví *sui generis*.⁸³ Za jediné logické a přínosné řešení, které by odstranilo tyto názorové neshody, však považuji *de lege ferenda* přijetí normy, která by potvrdila obecně přípustnost existence jmění bez osoby v českém právním prostředí (např. formou novelizace ust. § 1011 obč. zák.).

2.1.3 Rozdílné pojetí vlastnictví majetku

Prvek vymezující subjektivní pojetí obchodního závodu, tj. existence vůle podnikatele, aby organizovaný soubor jmění sloužil k provozování podnikatelské činnosti,⁸⁴ může být vyjádřen výslovně nebo faktickým provozem obchodního závodu. Nejvyšší soud⁸⁵ doplňuje projevy subjektivního prvku o skutečnost, že obchodní závod musí tvořit soubor věcí, který náleží jedné osobě.⁸⁶

Jednotlivé věci v právní smyslu tvořící jmění osoby jsou samostatným předmětem právních vztahů a jsou samostatným předmětem právních dispozic. Právě až vůle osoby z něj vytváří kvalifikovaný soubor věcí v právním smyslu, na který právo nahlíží tak, jako by šlo o jednu věc. Změnou vlastníka jednotlivé věci přestává být tato věc součástí věci hromadné,⁸⁷ tedy i obchodního závodu. Vlastník obchodního závodu je tedy ten, kdo je vlastníkem každé jednotlivé složky tvořící obchodní závod. Obchodní závod jako věc hromadná, tedy jako soubor věcí v právním smyslu, které patří určité osobě, musí být v každém okamžiku své existence identifikován vlastníkem. Jinak by šlo o soubor věcí opuštěných ve smyslu ust. § 1050 obč. zák.

⁸¹ K tomu srov. názorový střet Tichý vs. Ronovská a Pihera viz TICHÝ, L., roč. 2020, *op. cit.* v pozn. 1, str. 18 a RONOVSKÁ, K., PIHERA, V. K některým mýtům a omylům o svěřenských fondech. *Bulletin advokacie*, č. 7–8, roč. 2020, str. 44 a násl. Viz dále také LEDERER, V., roč. 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 30 a násl.

⁸² RONOVSKÁ, K., PIHERA, V., roč. 2020, *op. cit.* v pozn. 81, str. 44 a násl., LEDERER, V., roč. 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 30 a násl.

⁸³ JAROLÍM, J. Je svěřenský fond právnickou osobou? Měl by se jí stát? *Bulletin advokacie*, roč. 2022, č. 4, str. 45 a násl.

⁸⁴ Svoboda za subjektivní pojetí obchodního závodu považuje faktické projevy vůle podnikatele. Konkrétně uvádí nakládání s jednotlivými složkami obchodního závodu nebo s obchodním závodem jako celkem. Viz SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2020, *op. cit.* v pozn. 58, str. 1124.

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014.

⁸⁶ KOUKAL, P., LASÁK, J., in LAVICKÝ, A. a kol. 2014, *op. cit.* v pozn. 62, str. 1774–1779.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014.

Pokud jde o svěřenský fond, podle ust. § 1448 odst. 2 a 3 obč. zák. „*vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku*“, které však „*není ani vlastnictvím správce, ani vlastnictvím zakladatele, ani vlastnictvím osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno*“. Žádná osoba tak nemá k majetku ve svěřenském fondu věcné právo v tradičním smyslu.⁸⁸ V právní teorii panuje všeobecná shoda nad tím, že „*...subjekt (věcných práv) je chráněn proti neoprávněným zásahům třetích osob a při výkonu svého práva není závislý na třetí osobě*“.⁸⁹ K tomu Eliáš a Psutka navíc doplňují, že „*ten, kdo má subjektivní věcné právo ... je oprávněn působit přímo na věc vlastním jednáním bez dalšího*“.⁹⁰ Zakladateli, svěřenskému správci, obmyšlenému ani jiné osobě však nemůže k majetku ve svěřenském fondu náležet takové subjektivní věcné právo, protože nikomu z nich tento majetek nepatří – není jeho vlastnictvím (srov. ust. § 1011 obč. zák.) a nikdo s ním tedy nemůže nakládat ve svůj vlastní prospěch.

Kanadská autorka Popovici⁹¹ po seznámení se s českou úpravou svěřenského fondu uvádí, že stejně jako v případě québecké fiducie i český svěřenský fond představuje nový způsob správy a držení majetku, který zásadně nelze přirovnávat či vykládat v souladu s tradičním výkonem vlastnického práva a s jednotlivými vlastnickými oprávněními.⁹² Proto v souvislosti se svěřenským fondem nemůžeme hovořit o vlastnickém právu ve smyslu, v jakém je upraveno v ust. § 1012 obč. zák. Určité vysvětlení podávají Svejkovský a Lederer, podle kterých majetek ve svěřenském fondu není majetkem bez pána. Tento majetek „*má svůj subjekt, který je nositelem zvláštních pravomocí vykonávat vlastním jménem vlastnická práva k tomuto majetku*“.⁹³ Tito autoři zároveň dodávají, že „*ani svěřenský správce ovšem není vlastníkem a k věcem ve svěřenském fondu mu nesvědčí žádné subjektivní věcné právo*“ s odůvodněním, že svěřenský správce vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu „*nevykonává pro sebe ani v zastoupení jiné osoby, ale vykonává je jako práva bezsubjektová na účet svěřenského fondu*“.⁹⁴

2.1.4 Rozdíl v otázce přípustnosti změn

⁸⁸ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1543.

⁸⁹ SPÁČIL, J. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35.

⁹⁰ ELIÁŠ, K. PSUTKA, J. *Věcná břemena § 151n - § 151r občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 15.

⁹¹ Profesorka Právnické fakulty Univerzity McGill v Montrealu.

⁹² POPOVICI, A. *Trust québeckého a českého práva: autonomní vlastnictví?* in TICHÝ, L., ed. *Svěřenský fond a trust – jejich fungování v mezinárodním srovnání*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2016, str. 29.

⁹³ SVEJKOVSKÝ, J., LEDERER, V. K významu a neměnnosti statutu svěřenského fondu. *Ad Notam*, roč. 2023, č. 3, str. 4.

⁹⁴ Tamtéž.

Obchodní závod tvoří hmotné (budovy, pozemky, výrobní zařízení), osobní (strukturální skladba personálu, kvalifikační úroveň zaměstnanců) a nehmotné složky podnikání (práva z duševního vlastnictví, obchodní jméno, dobrá pověst).⁹⁵ Jednotlivé složky mohou v průběhu času měnit svůj obsah, zaniknout či nebo mohou přibýt složky zcela jiné. Obsah a hodnotu obchodního závodu netvoří jen součet hodnot těchto jednotlivých složek, ale je to právě vztah mezi jednotlivými složkami, co výrazně ovlivňuje celkovou hodnotu obchodního závodu. Obsah obchodního závodu se tedy může v průběhu času měnit, aniž by to jakkoliv narušilo podstatu obchodního závodu jako věci hromadné. Dochází pouze ke změně jeho celkové hodnoty s ohledem na změny v jednotlivých složkách,⁹⁶ ať už ze subjektivních důvodů (rozhodnutí podnikatele), tak z objektivních důvodů (opotřebení strojů, odchod zaměstnanců).

Změny týkající se svěrenského fondu mohou mít různý charakter. Může jít především o otázku změny výše majetku ve svěrenském fondu a změnu statutu svěrenského fondu. Dále lze mezi změny svěrenského fondu zařadit změnu osoby obmyšleného a svěrenského správce.

Ke zvýšení majetku svěrenského fondu na základě smlouvy nebo pořízení pro případ smrti je podle ust. § 1468 obč. zák. v zásadě oprávněn kdokoliv. Fakticky však ke zvýšení majetku svěrenského fondu dojde jedině tehdy, když svěrenský správce tento majetek přijme. Ze zákonné povinnosti vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře (viz ust. § 1411 obč. zák.) plyne, že svěrenský správce je může být za určitých okolností po důkladném zvážení oprávněn anebo povinen majetek odmítnout.⁹⁷ Kocí dodává, že podmínky pro přijetí majetku může upravit sám statut, a to jak se specifikací osoby, která je přispěvatelem, tak ve vztahu k druhu příspěvku. Podle Tichého i Kocího může statut také přiznat přispěvateli postavení obmyšleného. Formu poskytnutí příspěvku pracuje se smlouvou a závětí, ale nikde nezmiňuje právo svěrenského správce odmítnout majetek.⁹⁸ Což se může stát jako nadbytečné, když bereme v potaz smluvní volnost správce. Lze si položit otázku, jak by se následně řešil střet mezi doložkou statutu upravující otázku zvýšení majetku svěrenského fondu (např. ve znění „*majetek svěrenského fondu bude zvýšen o každou nabídnutou nemovitost*“) a postupem svěrenského správce, který vyhodnotí, že postup podle statutu by byl v rozporu s jeho povinností jednat s péčí řádného hospodáře (např. třetí osoba nabídne svěrenskému správci ke zvýšení majetku svěrenského fondu pozemek se stavbou zatížený zástavním právem, jehož hodnota by byla vyšší než hodnota samotné stavby). Musíme vycházet z toho, že statut je základní dokument, ve kterém je ztělesněna vůle zakladatele, kterou je

⁹⁵ ELIÁŠ, K. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. *Právní rozhledy*, roč. 1993, č. 3, str. 75

⁹⁶ HUBKOVÁ, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 556.

⁹⁷ SVEJKOVSKÝ, J., KOVÁŘ, I. a kol., 2018, *op. cit.* v pozn. 67, str. 75.

⁹⁸ TICHÝ, L., KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 1063.

svěřenský správce povinen se řídit a kterou je povinen prosazovat.⁹⁹ Domnívám se však, že pokud správce svěřenského fondu zná skutečný úmysl zakladatele a trvá na doslovném znění statutu by znamenalo výkon správy proti jeho historické vůli, která zde byla v době vzniku svěřenského fondu, má správce právo nejednat v souladu s tím, co je uvedeno ve statutu. Svěřenský správce by ale měl být – pro případ sporu (např. s obmyšlenými) – schopen nějak doložit, že při správě jednal ve shodě s původním záměrem zakladatele. Nejvyšší soud sám zastává názor, že výklad právního jednání může jít proti doslovnému výkladu, pokud k témuž cíli směřovala vůle jednajících stran.¹⁰⁰

Podle Svejkovského¹⁰¹ pojmenování vztahu mezi zakladatelem a svěřenským správcem jako smlouvy je nepřesné a nešťastné (k tomu srov. čl. 1260 CcQ, který používá obecný pojem *un act*). Evokuje možnost, že smluvní strany smlouvy o zřízení svěřenského fondu jsou oprávněny změnit obsah smlouvy, což možné není. Vztah smlouvy o vyčlenění majetku a statutu svěřenského fondu je nutno vyložit tak, že smlouva musí obsahovat náležitosti vyžadované pro statut nebo musí být statut přímo součástí smlouvy.

Zákon umožňuje změnit statut prostřednictvím soudu (srov. ust. § 1469 a 1470 obč. zák.). V právní teorii se nicméně vede polemika nad tím, zda je možný také jiný způsob změny statutu, tedy zda existuje také mimosoudní cesta, jak statut změnit. V této otázce existují v zásadě dvě názorové skupiny. Do první skupiny patří zejména Ronovská s Piherou¹⁰² či Drachovský a Tregler,¹⁰³ kteří dovozují právo zakladatele měnit statut za předpokladu, že si zakladatel takové právo ve statutu předem vyhradí. Jako stěžejní argument tito autoři uvádějí podobnost svěřenského fondu s fundacemi a další málo přesvědčivá zdůvodnění.¹⁰⁴ Druhou názorovou skupinu tvoří Svejkovský¹⁰⁵ a Lederer¹⁰⁶, kteří nabízejí mnohem pádnější argumenty, aby podpořili svůj závěr,

⁹⁹ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015, str. 394.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2856/2022.

¹⁰¹ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol., 2015, *op. cit.* v pozn. 99, str. 393.

¹⁰² Prvně Pihera uvádí „V teoretické rovině by se měla role zakladatele vyčerpávat vytvořením svěřenského fondu *inter vivos*, kdy se má zakladatel oddělit od vyčleněného majetku, do jehož další správy by se měla projektovat pouze jeho historická vůle otištěná do statutu a případně dalších ustavovacích dokumentů.“, dále však rozděluje práva zakladatele ve vztahu ke svěřenskému fondu na zakladatelská práva, ke kterým řadí práva uvedená zákonem viz § 1463, § 1466, § 1455, § 1457, a jiná práva zakladatele, ke kterým řadí právo rozhodovat o investicích a jiném způsobu správy, o výplatě benefitů nebo například právo rozhodovat o změnách statutu. Viz PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1545–1546.

¹⁰³ HOLLMANN, J., ELISCHER, D., ŠLEJHAROVÁ, M. a kol. *Svěřenské fondy pro praxi.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, str. 193.

¹⁰⁴ Drachovský a Tregler tvrdí, že změna statutu svěřenského fondu vyplývá z koncepce právní úpravy fundací a „trustových struktur“ občanského zákoníku, tedy z úpravy svěřenského fondu. „... možnost změny statutu svěřenského fondu zakladatelem tak nejlépe odpovídá celkové koncepci právní úpravy fundačních a trustových struktur v Občanském zákoníku, která obecně dává zakladatelům relativně široký prostor pro uplatnění autonomie vůle“. Viz HOLLMANN, J., ELISCHER, D., ŠLEJHAROVÁ, M. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 103, str. 194.

¹⁰⁵ SVEJKOVSKÝ, J., KOVÁŘ, I. a kol., 2018, *op. cit.* v pozn. 67, str. 75.

¹⁰⁶ SVEJKOVSKÝ, J., LEDERER, V., roč. 2023, *op. cit.* v pozn. 2023, str. 3 a násl.

že statut svěřenského fondu je v zásadě neměnný.¹⁰⁷ Na rozdíl od jiných autorů, se zabývají samou podstatou svěřenského fondu, vysvětlují zvláštnosti jeho fungování a v čem spočívá jeho unikátnost.¹⁰⁸

Drachovský a Tregler podle mého názoru chybně přiznávají právo měnit statut obmyšleným nebo dokonce „příspěvatelům“. Jejich odůvodnění se opírá o výklad metodou *a maiori ad minus* ust. § 1471, věty druhé. Tento výklad však sami nedovozují, ale odkazují na Ronovskou, která uvádí, že pokud mohou obmyšlení vzdáním se práva na plnění dosáhnout zrušení fondu, tím spíše jim může statut přiznat právo statut změnit.¹⁰⁹ Logický výklad metodou *a maiori ad minus* (od většího k menšímu) jako podoba metody *argumentum a fortiori* (důkaz síly, významu) v sobě obsahuje axiologický prvek.¹¹⁰ Tato argumentační metoda tedy předpokládá dvě skutečnosti, přičemž první je hodnotově nadřazena druhé. Ronovská tedy přikládá zániku svěřenského fondu v tomto smyslu komplexnější a hodnotově širší význam než změně statutu svěřenského fondu. Proti tomu je ovšem možné použít další metodu logického výkladu – *argumentum per analogiam (a simili)* – ve spojení s institutem závěti upraveným ve stejné části občanského zákoníku.¹¹¹ Proč se podle ust. § 1490 obč. zák. mohou dědicové vzdát dědictví, ale nemohou si např. dohodnout o rozdělení pozůstalosti odlišně od určení v závěti?

Aby jejich argument teoreticky obstál, Drachovský a Tregler záměrně neaplikují ust. § 978 obč. zák., který připouští odchýlit se ujednáním od Části třetí občanského zákoníku (označená rubrikou „Absolutní majetková práva“) s účinky vůči třetím osobám jen v případě, připouští-li to zákon, byť se úprava svěřenských fondů nachází v této části. Tuto neaplikaci základní normy Části třetí občanského zákoníku zdůvodňují mlčením zákonodárce, pokud jde o otázku provedení změny statutu jiným způsobem než rozhodnutím soudu. Dalším argumentem je podle jejich tvrzení

¹⁰⁷ Svejkovský a Lederer například uvádí, že znakem věcných práv je jejich schopnost staticky uspořádat poměry (na rozdíl od dynamického uspořádání poměrů závazkových práv), proto by i vytvoření svěřenského fondu mělo představovat podle záměru zakladatele ochranu majetku, která je stabilní a odolná vůči změnám. „*Smyslem vydání statutu je tedy nastavit nezbytné regulační schéma pro nakládání s majetkem, jehož další osud bude usměrňovat objektivní kritérium právem dovoleného účelu, nikoliv klasické rozhodování subjektu jako výraz jeho volní moci.*“ ... „*Flexibilita svěřenského fondu ovšem nemá spočívat v tom, že režim jeho správy může být podle uvážení zakladatele, svěřenského správce nebo jiných osob průběžně upravován. Její dosažení je věcí promyšleného a kvalitně sepsaného statutu.*“ Dále oba autoři uvádí, že autonomie vůle zakladatele je omezena úlohou, kterou mu zákonodárce ve vztahu ke svěřenskému fondu přiznal. Proto právě zřízení svěřenského fondu je jedinečným okamžikem, při kterém se má plně projevit vlastnická svoboda zakladatele. „*Nicméně po vzniku nezávislého a odděleného vlastnictví se pozice zakladatele značně zeslabuje a omezuje se na vykonávání práv, která zakladateli poskytuje zákon k udržení alespoň částečné míry kontroly nad uskutečňování jím sledovaného záměru nebo která si zakladatel vyhradil tam, kde mu takovou výhradu zákon výjimečně dovoluje učinit. Další rozšiřování práv zakladatele mimo zákonem ohraničený rámec je v rozporu s duchem institutu svěřenského fondu, jemuž je imanentní myšlenka, že jakmile je svěřenský fond vytvořen, zakladatel se přestává identifikovat vyčleněným majetkem, a tudíž k němu pozbývá přístup.*“ Viz SVEJKOVSKÝ, J., LEDERER, V., roč. 2023, *op. cit.* v pozn. 93, str. 3–7.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ HOLLMANN, J., ELISCHER, D., ŠLEJHAROVÁ, M. a kol. 2022, *op. cit.* v pozn. 103, str. 192.

¹¹⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 146.

¹¹¹ Viz ust. § 1494 obč. zák.

skutečnost, že občanský zákoník neobsahuje katalog veškerých oprávnění zúčastněných osob a že svěrenský fond je zároveň flexibilním nástrojem správy majetku.¹¹²

S uvedenými argumenty se neztotožňuji. Mlčenlivost zákonodárce ohledně otázky změny statutu, provedené jinak, než soudem můžeme vyložit rovněž opačným způsobem, než uvádějí zmínění autoři. Tomuto opačnému výkladu ostatně nasvědčuje kogentní charakter právní úpravy Části třetí občanského zákoníku. Stejně tak je třeba přistoupit k argumentu o neuzavřeném výčtu práv daných zákonem subjektům zúčastněným na svěrenském fondu. Nejsou snad pro oblast věcných práv naopak typické taxativní výčty? Těmito úvahami se Elischer, Hollmann a kol. nezabývají. Rovněž nespecifikují, v čem spatřují flexibilitu svěrenského fondu? Flexibilita je v souvislosti se svěrenskými fondy často hojně zmiňována, bývá ale chybně interpretována. Svěrenský správce je pověřen smlouvou ke správě vykonávané podle zákonných podmínek, statutu a v souladu s účelem svěrenského fondu. Záleží přitom jen na zakladateli, nakolik bude správa flexibilní, tj. na tom, jak se mu ve statutu svěrenského fondu podaří vystihnout každou možnou budoucí situaci, která může v průběhu správy svěrenského fondu nastat.

Výše uvedené argumenty, v některých případech jen neodůvodněné proklamace, nejsou přesvědčivými důkazy o možnosti měnit statut svěrenského fondu obmyšleným. Co se týče významu flexibility a provádění změn statutu svěrenského fondu, je mi opět spíše bližší názor Svejkovského a Lederera, kteří v této složité a zásadní otázce nabízejí celkem logické vysvětlení.¹¹³ Tito autoři se především (i ve svých dřívějších dílech) zabývají samou podstatou svěrenského fondu. Hlubší analýzou docházejí k závěru, že „*flexibilita svěrenského fondu nemá spočívat v tom, že režim jeho správy může být podle uvážení zakladatele, svěrenského správce nebo jiných osob průběžně upravován, ale její dosažení je věcí promyšleného a kvalitně sepsaného statutu.*“¹¹⁴ V zásadní neměnnosti statutu nespatřují nevýhodu institutu svěrenského fondu, ale naopak jeho unikátnost. Svěrenský fond vnímají s ohledem na jeho právní povahu jako nestandardní institut, skrze který lze dosáhnout cílů, které není možné realizovat prostřednictvím jiných právních institutů. Zároveň poukazují na význam zvláštní koncepce nezávislého vlastnictví jako hlavního pojmového znaku svěrenského fondu, kterým se tento institut profiluje. Z toho, že majetek ve svěrenském fondu nikomu nepatří, dovozují, že si nikdo nemůže k němu nárokovat přístup. Odmítají proto i názor, že zakladatel může sám sobě nebo jiné osobě předem ve statutu vyhradit právo jej měnit.¹¹⁵

¹¹² DRACHOVSKÝ, O., TREGLER, J. in HOLLMANN, J., ELISCHER, D., ŠLEJHAROVÁ, M. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 103, str. 190.

¹¹³ K tomu srov. SVEJKOVSKÝ, J., LEDERER, V., roč. 2023, *op. cit.* v pozn. 93, str. 3 a násled.

¹¹⁴ Tamtéž, str. 5.

¹¹⁵ Tamtéž, str. 5–6.

Určení osoby obmyšleného, stejně jako možné změny v osobě svěřenského správce upravuje zákon explicitně v ust. § 1455 a násl. obč. zák. Svěřenského správce jmenuje i odvolává sám zakladatel, ledaže zakladatel ve statutu svěřenského fondu zvolí jiný způsob jmenování či odvolání správce. Pokud z jakéhokoliv důvodu není možné jmenovat svěřenského správce tímto postupem, nebo není-li tímto postupem správce jmenován v přiměřené době, může se osoba, která na tom má právní zájem, obrátit na soud. Stejně tak má zakladatel i právo jmenovat konkrétního obmyšleného, konkrétní obmyšlené nebo okruh obmyšlených a určit obmyšlenému plnění ze svěřenského fondu, ledaže statutem určí jiný způsob jmenování obmyšleného. Pokud zakladatel nestanoví způsob určení plnění konkrétním obmyšleným, má toto právo svěřenský správce. Také v případě, nevyužije-li zakladatel vůbec právo jmenovat obmyšleného a určit mu plnění ze svěřenského fondu, připadá toto právo svěřenskému správci, jestliže však statut určí alespoň okruh osob, ze kterého lze obmyšleného jmenovat.

2.1.5 Rozdíl v přípustných dispozicích

Ve vztahu k obchodnímu závodu má rovněž význam jeho systematické zařazení, a to do Části první občanského zákoníku („Obecná část“). Důvodová zpráva k občanskému zákoníku potvrzuje záměr zákonodárce podřadit obchodní závod pod věc hromadnou. Nová komentářová literatura¹¹⁶ uvádí, že závod lze považovat za věc hromadnou s odkazem na starší rozhodnutí Nejvyššího soudu, který popisuje obchodní závod skrze znaky věci hromadné podle ust. § 501 obč. zák. jako „...soubor hmotných ..., osobních ... a nehmotných ... složek podnikání, které tvoří jeden funkční celek. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit (srov. § 5 obchodního zákoníku)“.¹¹⁷ Ačkoli bylo toto rozhodnutí vydáno ještě v době před rekonstrukcí občanského práva, je dnes stále použitelné.¹¹⁸

¹¹⁶ HUBKOVÁ, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 555–557.

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2882/2005.

¹¹⁸ Rozhodnutí pracuje s pojmem podnik, který byl novelou občanského zákoníku nahrazen pojmem obchodní závod. Kromě této pojmové změny došlo rovněž k formální změně spočívající ve vypuštění explicitního označení podniku za věc hromadnou, vypuštění demonstrativních složek podnikání a rozšíření pojmu o dluhy. Uvedené změny neměly vliv na obsah tohoto institutu. Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 501–503 obč. zák.

V rozhodnutí z poslední doby Nejvyšší správní soud¹¹⁹ označil obchodní závod za zákonnou věc hromadnou.¹²⁰ Ke stejnému závěru se kloní také větší část odborné veřejnosti.¹²¹ Opačný názor¹²² se opírá o argument věci v právním smyslu. Obchodní závod jako organizovaný soubor jmění, jak plyne z definice jmění, může zahrnovat i dluhy. Věc hromadná je věcí v právním smyslu. Jedna z charakteristik věci v právní smyslu je skutečnost, že slouží potřebě lidí. Tento opačný názor tedy spočívá v tom, že dluh neslouží potřebě lidí, tudíž hromadná věc nemůže obsahovat dluh a obchodní závod není hromadnou věcí.

Dluh podle ust. § 1721 obč. zák. představuje povinnost dlužníka uspokojit právo jeho věřitele na určité plnění. Abychom mohli označit dluh za věc v právním smyslu, musel by naplňovat znaky uvedené v ust. § 489 obč. zák., tj. rozdílnost od osoby a schopnost sloužit potřebě lidí. K tomu teorie přidává ještě znak ovladatelnosti. Ovladatelnost i užitečnost je třeba posuzovat objektivně,¹²³ což znamená, že ovladatelnost nelze vykládat omezeně jen ve vztahu ke konkrétní osobě nebo ke konkrétní situaci.¹²⁴

K ovladatelnosti věci důvodová zpráva dále uvádí: „*Obecně je pro věc v právním smyslu typické, že si ji lze přivlastnit. V tom je vyjádřeno, že určitý předmět je věcí v právním smyslu, je-li ovladatelný. ... Věc v právním smyslu profiluje její ovladatelnost.*“¹²⁵ Podle Kindla se kritérium ovladatelnosti vztahuje k částem vnějšího světa s povahou samostatných předmětů, tj. pouze k věcem hmotným dle ust. § 496 odst. 1 obč. zák.¹²⁶ Správnost svého výkladu opírá o rozhodovací praxi trestních soudů.¹²⁷

Ovladatelnost je v zákoně explicitně spojována s hmotnými věcmi (srov. ust. § 496 odst. 1 obč. zák.) a s ovladatelnými přírodními silami vymezenými v ust. § 497 obč. zák. Stejně jako Hospůdková¹²⁸ jsem však názoru, že ovladatelnost věci může být chápána i jako ovladatelnost

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 29 ICdo 92/2020.

¹²⁰ Občanský zákoník plynule navazuje institutem obchodní závod na institut podnik, který byl podle ust. § 5 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, označen za zákonnou hromadnou věc. Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 501–503 obč. zák.

¹²¹ KOUKAL, P., LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol., 2014, *op. cit.* v pozn. 62, str. 1778, SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol., 2020, *op. cit.* v pozn. 58, str. 1119.

¹²² PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 56, str. 64.

¹²³ MIKEŠ, J. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 239.

¹²⁴ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 489–493 obč. zák.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ KINDL, M. *Právo nemovitostí.* Praha: C.H. Beck, 2015, str. 40–41.

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.9.2012, sp. zn. 3 Tdo 1069/2012, Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.12.2016, sp. zn. 6 Tdo 1355/2013, Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.03.2014, sp. zn. 3 Tdo 285/2014.

¹²⁸ HOSPŮDKOVÁ, M., *Obchodní závod.* Diplomová práce. Praha: PF UK, 2017. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/94528/120286642.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, str. 30.

v právních vztazích, tedy jako možnost volně právně nakládat s věcí, volně s ní disponovat. V tomto smyslu je „ovladatelnou“ věcí v právním smyslu zajisté i právo, jehož povaha to připouští, tedy věc nehmotná (srov. ust. § 496 odst. 2 obč. zák.).

Domnívám se tedy, že kritérium ovladatelnosti mohou splňovat i jiné než hmotné věci a přírodní síly. Teoreticky i dluh může být ovladatelný. Za projev ovladatelnosti dluhu bychom s drobnými výhradami¹²⁹ mohli označit převzetí dluhu dle § 1888 odst. 1 obč. zák., přistoupení k dluhu dle ust. § 1892 obč. zák. nebo třeba převzetí majetku dle ust. § 1893 obč. zák. Dluh nepochybně naplňuje také znak odlišitelnosti od osoby. Hospodářský, technický, estetický nebo jiný užitek však dluh není schopen naplnit a nemůže být proto věcí v právním smyslu. Určitým vodítkem by v tomto ohledu mohla být také důvodová zpráva k občanskému zákoníku, která pro civilistický ekvivalent aktiv a pasiv pracuje s pojmy „věci“ na jedné straně a „dluhy“ na straně druhé.¹³⁰

Komentářová literatura,¹³¹ stejně jako Nejvyšší soud hromadnou věc označují za zvláštní předmět právních vztahů, odlišným od věci v právním smyslu¹³² a založeným na fikci, v jejímž důsledku se určitý soubor věcí považuje za jedinou věc v právním smyslu, aniž by samostatně ztratily způsobilost být samostatným předmětem právních vztahů. A to vše za účelem zjednodušení právního styku.¹³³ Jestliže je hromadná věc fikcí, tedy jde o určitý soubor věcí v právním smyslu, u kterého se pro účely snazšího právního styku pouze finguje, že jde o jednu věc, pak by charakter této „věci“ jako věci hromadné nemělo narušit to, že se součástí tohoto souboru stane také určitý dluh. Dovodíme-li tedy, že dluh může být součástí věci hromadné, můžeme obchodní závod nepochybně označit za věc hromadnou, tj. způsobilý předmět právních vztahů.

Ta jako předmět právních vztahů může podléhat různým dispozicím, nejčastěji směně dle ust. § 2184 obč. zák., koupi dle ust. § 2175 obč. zák., pachtu dle ust. § 2349 obč. zák. nebo může být předmětem vkladu do základního kapitálu obchodní korporace dle ust. § 21 odst. 1 z. o. k.

Může však také svěrenský fond být předmětem právních dispozic stejně jako obchodní závod? Může být svěrenský fond převeden nebo zastaven? I když jde také o soubor majetku a s ním spojených dluhů, tj. tvoří určitou množinu jmění, která je definována určitým účelem, svěrenský fond se oproti obchodnímu závodu vyznačuje jinými pojmovými znaky. Především

¹²⁹ K převzetí dluhu musí dát souhlas věřitel dle ust. § 1888 odst. 1 obč. zák.

¹³⁰ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 501–503 obč. zák.

¹³¹ Shodný názor obdobně vyjádřil TÉGL, P. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník § 419–654. Velký komentář. Svazek III.* 1. vydání. Praha: Leges, 2014, str. 280–285.

¹³² SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2020, *op. cit.* v pozn. 58, str. 1119.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014.

nená vlastníka, který by s ním mohl libovolně nakládat, ale má svěřenského správce, který při výkonu vlastnických práv k majetku ve svěřenském fondu není nadán typickou vlastnickou svobodou. Svěřenský správce je jako správce pověřený plnou správou (ust. § 1456 obč. zák.) oprávněn k širokým dispozicím s majetkem ve svěřenském fondu, ale je vždy limitován především vůlí zakladatele vyjádřenou ve statutu a účelem svěřenského fondu. Svěřenský fond, i když není osobou v právním smyslu a sám jako subjekt nevstupuje do právních vztahů, nelze ho jakkoli zcizovat, protože by tím jednak bylo znemožněno účelu, pro který byl svěřenský fond zřízen, jednak s tím zákon nepočítá a neumožňuje to. Také tomu brání specifická povaha svěřenského fondu jako souboru jmění bez právní osobnosti. To znamená, že svěřenský fond nelze klasicky převést do vlastnictví jiného. Svěřenský fond může změnit správce (podobně jako obchodní závod může změnit vlastníka), ale pouze tak, jak upravuje statut, popř. zákon. Tato změna však není a nemůže být důsledkem převodu svěřenského fondu z jedné osoby na jinou osobu.

Z výše uvedeného vyplývá, že vzhledem k rozdílným právním povahám zkoumaných instrumentů není možné nijak ztotožňovat svěřenský fond s obchodním závodem nebo jinak uvažovat o jejich zastupitelnosti.

2.2 Svěřenský fond provozující obchodní závod

Lze si položit otázku, zda nějaké právní pravidlo brání označení svěřenského fondu za podnikatele?

Právní úprava podnikatele je natolik široká, že dopadá na všechny osoby, které fakticky podnikají. Činnost, na kterou zákon nazírá jako na podnikání, je vymezena znaky činnosti podnikatele v § 420 odst. 1 obč. zák. Zákonná definice byla nad to rozšířena o právní domněnky a fikce podnikatele. Podle ust. § 420 odst. 1: *„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“* Toto ustanovení vyhrazuje označení podnikatel pouze pro osoby. Hovoří-li občanský zákoník o osobách, vyjadřuje tuto skutečnost slovy „kdo“¹³⁴, „nikdo“¹³⁵ či „každý“.

Svěřenský fond není osobou v právním smyslu. Přes to se domnívám, že inkorporací úpravy svěřenského fondu zavedl zákonodárce výjimku z konceptu podnikatele jako osoby v právním smyslu. Podkladem pro toto tvrzení je ust. § 1449 odst. 3, které stanoví, že hlavním

¹³⁴ Viz např. ust. § 5, § 7, § 12 obč. zák. In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

¹³⁵ § 6 odst. 2, § 16 obč. zák. In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

účelem veřejně prospěšného svěřenského fondu nemůže být dosahování zisku nebo provozování závodu. Výkladem *a contrario* dojdeme k závěru, že hlavním účelem soukromého svěřenského fondu může být dosahování zisku nebo provozování závodu. Samotné dosahování zisku však nestačí pro označení za podnikatele. Je provozování závodu svěřeno výhradně podnikateli?

Pro zodpovězení této otázky je třeba důsledně rozlišovat provoz obchodního závodu, vytvoření a vlastnictví obchodního závodu. Provozem obchodního závodu se rozumí naplňování znaků činnosti podnikatele. Dle zákonné definice obchodního závodu je to výhradě podnikatel, kdo jej může vytvořit, ale existují určité výjimky vlastnictví obchodního závodu nepodnikatelem. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku upozorňuje na situace, kdy vlastníkem nebude podnikatel. Například dědic může obchodní závod vlastnit, přestože není podnikatelem způsobilým k provozu obchodního závodu, a následně jej trvale či dočasně propachtovat.¹³⁶ Představuje tedy soukromý svěřenský fond založený za účelem provozování závodu nastíněnou výjimku vlastnictví obchodního závodu nepodnikatelem nebo představuje výjimku v podobě podnikatele, který není osobou v právním smyslu?

2.2.1 Svěřenský fond jako nepodnikatel, do kterého byl vyčleněn obchodní závod

Při vytváření svěřenského fondu zákon počítá (§ 1448 obč. zák.) s vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele, který bude tvořit oddělené a nezávislé vlastnictví. Znamená to nutně, že do svěřenského fondu nemůže být vyčleněn dluh zakladatele? Pihera uvádí s odkazem na ust. § 1107 obč. zák., že tato skutečnost nebrání vyčlenění obchodního závodu do svěřenského fondu, přestože jde o soubor jmění, které ze své podstaty zahrnuje i dluhy.¹³⁷ Lederer vysvětluje, že vznikem nezávislého vlastnictví se vytváří nová právní univerzalita, která může spolu s vyčleněným majetkem zahrnovat i s ním spojené dluhy.¹³⁸

Domnívám se, že dle platné právní úpravy v občanském zákoníku existují pouze dva způsoby, jak se obchodní závod může stát součástí svěřenského fondu, aniž by ho sám svěřenský fond vytvořil a provozoval.

Obchodní závod, který je svou povahou věc hromadná (tedy soubor jednotlivých věcí v právním smyslu považovaných za jedinou věc – blíže viz 3.1.5), vyčlenění podnikatel jako zakladatel ze svého vlastnictví a svěří ho správci pro určitý účel, který je odlišný od samotného

¹³⁶ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 501–503 obč. zák.

¹³⁷ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1544.

¹³⁸ LEDERER, V. 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 61.

provozu obchodního závodu. Za předpokladu, že svěřenský správce přijme pověření ke správě, tak podnikatel vytvoří svěřenský fond ve smyslu § 1448 obč. zák., aniž by takový svěřenský fond bylo možné označit za podnikatele. Určité nebezpečí představuje nepřesné vymezení hranic obchodního závodu (blíže viz bod 3.1.1), kterému lze předejít jedině detailním popisem všech jednotlivých věcí tvořících obchodní závod. Vyčlenění obchodního závodu úhrnkem (srov. ust. § 1918 obč. zák.) nepřípadá v úvahu. Jasně a srozumitelně označení vyčleňovaného majetku může mít význam pro případné účely insolvenčního řízení, trestního stíhání, žaloby na vydání věci apod. Právě přesná identifikace majetku zajistí, že do takového řízení nebude vtažen zakladatel, správce nebo obmyšlený.¹³⁹ Přesné označení vyčleňovaného majetku je důležité i pro zakladatele, který k němu pozbude vlastnictví a přiřkne mu účel a specifický právní režim.

Druhou možností je zvýšení majetku již existujícího svěřenského fondu smlouvou nebo pořízením pro případ smrti (§ 1468 obč. zák.) o obchodní závod podnikatele. V takovém případě však bude postavení svěřenského fondu jako podnikatele či naopak nepodnikatele záviset na dalším postupu svěřenského správce ve vztahu k převedenému obchodnímu závodu. Obchodní závod, převedený do svěřenského fondu jinou osobou, než zakladatelem bude jako jiný majetek ve svěřenském fondu podléhat pravidlům správy určeným statutem a zákonem a také účelu svěřenského fondu. Aby ovšem byl zachován charakter obchodního závodu, nesmí se zcela vytratit vazba k podnikateli nebo podnikání.¹⁴⁰

2.2.2 Svěřenský fond jako podnikatel provozující obchodní závod

Východiskem pro řešení otázky, zda je možné skutečně zřídit podnikající svěřenský fond, je analýza ust. § 1449 odst. 3 obč. zák. Z Důvodové zprávy k občanskému zákoníku vyplývá, že úmyslem českého zákonodárce bylo obsahově převzít analogické pasáže právní úpravy z québeckého občanského zákoníku (čl. 1260–1370 CcQ), kterým odpovídají ust. § 1400–1474 obč. zák.¹⁴¹ Svejkovský¹⁴² zpracoval přehledné a systematické srovnání příslušných ustanovení, ze kterého je patrné, že zákonodárce v některých případech ustanovení québeckého občanského zákoníku jen obsahově převzal, zatímco jiná ustanovení doslovně přeložil. Rovněž Popovici došla k závěru o evidentní inspiraci české úpravy svěřenského fondu v québecké fiducii, byť poukázala

¹³⁹ HOLLMANN, J., Svěřenský fond v českém právním prostředí: jeho parametry, efektivní správa a daňové dopady – 1. část. *Právní rozhledy*, č. 9, roč. 2022, str. 313.

¹⁴⁰ EICHLEROVÁ, K. Nabytí vlastnického práva k obchodnímu závodu. *Bulletin advokacie*, č. 1-2, roč. 2016, str. 39-44.

¹⁴¹ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § 1400–1404 obč. zák.

¹⁴² SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol., 2015, *op. cit.* v pozn. 99, str. 523–539.

na drobné odlišnosti a překladové nepřesnosti.¹⁴³ Shodného názoru je i Zima, podle kterého: „... jedná se o přímý inspirační zdroj, který je z části přebrán doslovně, z části parafrázován.“¹⁴⁴

Jsou-li tedy právní úpravy v zásadě stejné a připouští-li québecká právní teorie i praxe možnost založení fiducie provozující obchodní závod, brání něco, abychom k témuž závěru došli i v českém právu? Někteří autoři se shodují na tom, že institut svěřenského fondu je možné využít v obdobném či dokonce shodném rozsahu jako québeckou fiducii.¹⁴⁵ V provincii Québec fiducie provozující obchodní závod představuje jednu z právních forem podnikání.¹⁴⁶ Mezi fiducie provozující obchodní závod („la fiducie exploitant une entreprise à caractère commercial“) se řadí:

- fiduciární obchodní závod („les fiducies-entreprises“), jako je např. fiducie využívaná v obchodním, finančním, průmyslovém nebo živnostenském sektoru;
- investiční fiducie („les fiducies d'investissement“), např. podílové fondy;
- fiducie založená za účelem provádění transakcí s nemovitostmi („les fiducies d'opérations immobilières“).¹⁴⁷

Québecká fiducie provozující obchodní závod v některých aspektech vykazuje podobnosti s akciovou společností.¹⁴⁸ Je však třeba pamatovat na to, že vzniklá fiducie bude mít rigidní strukturu.¹⁴⁹ Zakladatel takové fiducie má stejné postavení jako zakladatel akciové společnosti, tzn. oba zakladatelé vyčleňují ze svého osobního „jmění“ určitý majetek a tento vkládají do jiného „jmění“, které vytvářejí za účelem provozování obchodního závodu. Po vzniku fiducie se však postavení zakladatele oslabuje a zůstává mu zachováno jen právo dohledu, případně jiné právo, které si podle zákona může zakladatel vyhradit. Stejně jako (québeckou) akciovou společnost, tak i québeckou fiducii spravuje ten, kdo je nezávislý od skupiny osob, v jejíž prospěch je fiducie zřízena. Správce fiducie provozující obchodní závod má stejnou úlohu jako správní rada v akciové společnosti. Jeho úkolem je činit vše potřebné k realizaci účelu, pro který byla fiducie založena. A konečně, stejně jako z akciové společnosti plynou výhody jejím společníkům – akcionářům, tak i beneficentům slouží québecká fiducie provozující obchodní závod tím, že v jejich prospěch vytváří zisk.¹⁵⁰

¹⁴³ POPOVICI, A., 2016, *op. cit.* v pozn. 92, str. 29.

¹⁴⁴ ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 1519.

¹⁴⁵ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 64, shodně KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 1020.

¹⁴⁶ Viz oficiální webové stránky québecké vlády [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.quebec.ca/entreprises-et-travailleurs-autonomes/demarrer-entreprise/formes-juridiques-entreprise>.

¹⁴⁷ Viz oficiální webové stránky québecké vlády [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.quebec.ca/entreprises-et-travailleurs-autonomes/demarrer-entreprise/formes-juridiques-entreprise/fiducie-caractere-commercial>.

¹⁴⁸ BOUCHARD, CH. L'exploitation d'une entreprise par une fiducie: une alternative intéressante? *Revue du notariat*. 2000, Vol. 102, No. 1, str. 97.

¹⁴⁹ MORRISSETTE, A. Fiducie. *Revue de planification fiscale et successorale*. 1996, Vol. 18, No. 4, str. 950.

¹⁵⁰ BOUCHARD, CH., 2000, *op. cit.* v pozn. 148, str. 97–109.

Fungování investiční québecké fiducie je obecně založeno na principu, že investiční zájemci získají v závislosti na jejich investici účastnické jednotky. Smlouva, kterou se zřizuje fiducie, stanoví pravidla převodu jednotek a další práva s nimi spojená. Jako protihodnotu za vloženou investici každý investiční zájemce získá postavení beneficenta.¹⁵¹

Podstata fiducie zřízované za účelem provádění transakcí s nemovitostmi je v zásadě shodná s podstatou investičních québeckých fiducií. Odlišujícím prvkem jsou právě nemovité věci, které podléhají (resp. nakládání s nimi) rozdílným pravidlům. Jsou zakládány za účelem prodeje nemovitých věcí tvořících majetek fiducie a jejichž správa je tedy v působnosti fiduciárního správce. Jejich výhoda ve srovnání s obchodními korporacemi je spatřována v tom, že umožňují snadný a neformální převod účasti beneficenta na fiducii.¹⁵²

Ze zásadního obsahového převzetí ustanovení québeckého občanského zákoníku o fiducii do české právní úpravy svěřenského fondu a v podstatě ze stejného výchozího koncepčního základu obou srovnávaných institutů lze dovodit, že záměrem českého zákonodárce bylo uzpůsobit svěřenský fond tak, aby mohl sloužit stejným soukromým účelům jako québecká fiducie (srov. ust. § 1449 odst. 2 ve spojení s ust. § 1449 odst. 3 obč. zák. *a contrario*).

2.3 Svěřenský správce jako podnikatel jednající na účet svěřenského fondu?

Jestliže vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává vlastním jménem na účet fondu svěřenský správce (ust. § 1448 odst. 3 obč. zák.), proč by nemohl svěřenský správce rovněž na účet svěřenského fondu podnikat? Někteří autoři bez dalšího považují za součást správy svěřenského fondu vykonávané svěřenským správcem podnikání prováděné na účet svěřenského fondu, aniž by se však zabývali otázkou, kdo je v takovém případě podnikatelem.¹⁵³

Je možné si proto položit otázku, zda je výkon vlastnických práv uskutečňovaný na účet svěřenského fondu činností, pod kterou lze legitimně podřadit i podnikatelská rozhodnutí správce. Určení, zda svěřenský správce vystupuje v roli podnikatele, vykonává-li činnost nesoucí znaky podnikání na účet svěřenského fondu, je podobným problémem, který vzniká v případě určení, zda lze svěřenského správce označit jako dědice majetku vyčleněného do svěřenského fondu pořízením pro případ smrti. Svěřenský správce není obmyšleným, tj. není osobou, která má

¹⁵¹ BEAULNE, J., 2015, *op. cit.* v pozn. 34, str. 86

¹⁵² Tamtéž, str. 88–89.

¹⁵³ „Zastáváme názor, že obecně při správě cizího majetku tento korektiv (pravidlo podnikatelského úsudku) uplatnit nelze. Jinak tomu však bude v případě, kdy bude svěřenský správce na účet svěřenského fondu podnikat a činit rozhodnutí obchodní povahy.“ Viz HOLLMANN, J., ŠLEJHAROVÁ, M., DRACHOVSKÝ, O. in HOLLMANN, J., ELISCHER, D., ŠLEJHAROVÁ, M. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 103, str. 150.

z výkonu práv k majetku ve svěřenském fondu osobní prospěch, ať už jde o zisk vygenerovaný obchodní činností realizovanou skrze svěřenský fond, nebo o výhodu, která by se měla svěřenskému správci dostat jako dědici ve formě podílu na pozůstalosti zakladatele.

Svěřenský fond představuje zvláštní případ správy cizího majetku. Ve vztahu k obecné úpravě správy cizího majetku (ust. § 1400 a násl. obč. zák.) představují ustanovení týkající se svěřenského fondu *lex specialis*, což tedy znamená, že obecná úprava správy cizího majetku se na svěřenský fond použije subsidiárně. Svěřenskému správci, který se při vzniku svěřenského fondu *inter vivos* zaváže majetek držet a spravovat, náleží plná správa majetku ve svěřenském fondu.¹⁵⁴ Plná správa umožňuje správci činit vše potřebné ke zhodnocování a rozmnožování majetku ve svěřenském fondu (srov. ust. § 1409 obč. zák.). Svěřenský fond, který je bez právní subjektivity, nemůže sám vykonávat vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu, a proto je vykonává vlastním jménem na účet fondu svěřenský správce (ust. § 1448 odst. 3 obč. zák.). Svěřenský správce spravuje majetek, který není jeho vlastnictvím, což odpovídá institutu správy cizího majetku.¹⁵⁵ Jedním z pojmových znaků správy cizího majetku je výkon správy ve prospěch někoho jiného, přičemž podle zákona se uplatňuje vyvrátitelná právní domněnka, že správce právně jedná jako zástupce vlastníka spravovaného majetku (ust. § 1400 odst. 2 obč. zák.).¹⁵⁶ Svěřenský správce však vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává, aniž by tato někomu náležela (ust. § 1448 odst. 3 obč. zák.). Svěřenský správce při jejich výkonu nikoho nezastupuje a ani zastupovat nemůže. A to právě z toho důvodu, že tato práva nikomu nepatří. Nikdo není jejich subjektem. Jde o tzv. práva bezsubjektová. Pro jejich výkon je svěřenský správce vybaven tzv. *pouvoirs*.¹⁵⁷

Podnikatelem je podle občanského zákoníku ten, kdo kumulativně naplní znaky uvedené v ust. § 420 obč. zák. Splňuje tyto znaky správce svěřenského fondu zřízeného za podnikatelským účelem? K zodpovězení této otázky je zapotřebí jednotlivé znaky podnikatele analyzovat s ohledem na specifické postavení osoby vystupující v právních vztazích jako svěřenský správce. Prvním znakem podnikatele je výkon činnosti na vlastní účet a na vlastní odpovědnost. Činnost je vykonávána na vlastní účet právě tehdy, když zisk z této činnosti náleží tomu, kdo činnost vykonává. Co se týče činnosti vykonávané na vlastní odpovědnost, jde o takovou činnost tehdy,

¹⁵⁴ ELISCHER, D. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí. Věcná práva.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, str. 180, 183.

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 172.

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 174.

¹⁵⁷ Podle québecké právní teorie nese fiduciární správce tzv. *pouvoirs*, což je označení pro zvláštní druh soukromoprávních výsad, které jejich nositel nevykonává (na rozdíl od subjektivních práv) ve svém vlastním zájmu, ale jsou mu uděleny pro výkon v zájmu jiné osoby nebo pro realizaci určitého účelu. Viz LEDERER, V., 2021, op. cit. v pozn. 38, str. 173.

když její právní i ekonomické důsledky se přičítají tomu, kdo činnost vykonává.¹⁵⁸ Příjem z činnosti, kterou svěřenský správce provádí na účet svěřenského fondu, se díky její povaze jako správy cizího majetku nutně stává součástí majetku svěřenského fondu. Vzhledem k oddělenosti majetkových sfér svěřenského správce a svěřenského fondu (ust. § 1448 odst. 2 a 3 obč. zák.), není svěřenský správce odpovědný za dluhy, které v mezích své působnosti (daných statutem a zákonem) jako správce svěřenského fondu převzal (viz také ust. § 1419 odst. 1 obč. zák.).

Dalším pojmovým znakem podnikatele je samostatný výkon jeho činnosti. Samostatný výkon činnosti se vyznačuje absencí vztahu podřízenosti. Samostatný ve výkonu činnosti je ten, kdo podle svého vlastního uvážení rozhoduje o výdělečné činnosti, jejích podmínkách a o jejím průběhu.¹⁵⁹ Byť svěřenskému správci náleží ze zákona plná správa majetku svěřenského fondu (ust. § 1456 obč. zák.), je při výkonu správy a v nakládání s majetkem plně vázán statutem svěřenského fondu, zákonem a zejména účelovým určením svěřeného majetku. Je to účel, kterému je majetek ve svěřenském fondu tzv. přivlastněn¹⁶⁰ a který tedy zůstává (a musí zůstat) hlediskem určujícím směr činnosti svěřenského správce. Správce svěřenského fondu může být v té či oné míře vybaven určitým diskrečním prostorem – mluvíme o tzv. diskrečním svěřenském fondu.¹⁶¹ To ale nemění nic na tom, že svěřenský správce nevykonává k majetku ve svěřenském fondu svá vlastní vlastnická práva, ani tato práva nevykonává na účet jiné osoby. Vykonává je zásadně podle vůle zakladatele vyjádřené ve statutu svěřenského fondu.

Pokud jde o znak výdělečné činnosti, musí jít o činnost, která je úplatná a má z ní prospěch osoba, která ji vykonává.¹⁶² Přestože činnost správce prováděná na účet svěřenského fondu může být úplatná, není tato jako taková zdrojem příjmu ani jiného prospěchu (výhody) správce. Ani být nemůže, neboť svěřenský správce musí s majetkem ve svěřenském fondu nakládat pro účel (zejména tedy ve prospěch osob určených jako obmyšlení, pro které byl svěřenský fond zřízen). Je tedy třeba rozlišovat na jedné straně prospěch (typicky zisk), který plyne z činnosti svěřenského správce a který je určen k rozdělení mezi obmyšlené v podobě plodů nebo užitků, a na druhé straně případnou odměnu poskytovanou správci za výkon správy (ust. § 1402 odst. 1 obč. zák.). Základním smyslem správy majetku ve svěřenském fondu je v souladu s principem plné správy generovat zisk, resp. zhodnocovat tento majetek, avšak nikoli za účelem rozmnožování osobního majetku správce, ale za účelem rozmnožování majetku svěřenského fondu. Určí-li statut, případně

¹⁵⁸ DĚDIČ, J. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol., 2016, op. cit. v pozn. 55, str. 59.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ LEDERER, V., 2021, op. cit. v pozn. 38 str. 56.

¹⁶¹ LEDERER, V., 2021, op. cit. v pozn. 38, str. 205–208.

¹⁶² DĚDIČ, J. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. 2016, op. cit. v pozn. 55, str. 59.

smlouva o pověření ke správě svěřenského fondu, že svěřenskému správci náleží úplata za výkon správy, pak správce ze svého vlastního pohledu jistě vykonává výdělečnou činnost (náleží mu úplata, která rozšiřuje jeho osobní majetek). Získání takové úplaty za výkon správy ovšem není to, k čemu primárně směřuje činnost správce. Tato činnost totiž směřuje k naplnění účelu svěřenského fondu a takto na ni musíme také nahlížet, pakliže ji zkoumáme jako činnost naplňující znaky podnikání. Na věc se můžeme podívat také z jiné perspektivy. Pokud by hypoteticky určitá osoba byla podnikatelem, jejímž předmětem podnikání by byla správa cizího majetku (zatímco v Québecu právní úprava reguluje činnost profesionálních správců, jejichž předmětem podnikání je správa québeckých fiducií, v českém právním prostředí dosud podobná obecná norma přijata nebyla),¹⁶³ pak by se určitě na tuto osobu vykonávající správu dalo dívat jako na podnikatele, protože by podnikala, tj. vykonávala správu za úplatu – šlo by z jejího osobního pohledu o výdělečnou činnost. Budeme-li však na ni pohlížet z hlediska jejího postavení (její funkce) jako správce svěřenského fondu, pak o výdělečnou činnost nepůjde.

Znakem pojmu podnikatel je rovněž existence jeho záměru vykonávat podnikatelskou činnost soustavně a za účelem dosažení zisku. Zde zřejmě nebude problém, aby svěřenský správce tento předpoklad naplnil, protože správa majetku ve svěřenském fondu nemá charakter jednorázové činnosti. Naopak ze zákona a z podstaty institutu svěřenského fondu plyne, že činnost svěřenského správce bude mít zpravidla trvalou a opakovanou povahu, byť v konkrétním případě bude pravidelnost úkonů správy záležet na podmínkách určených ve statutu svěřenského fondu, resp. na uvážení správce v závislosti na konkrétních skutkových okolnostech. Jak již bylo uvedeno, z principu plné správy majetku ve svěřenském fondu vyplývá, že dosahování zisku je pravidelným aspektem činnosti svěřenského správce.

Posledním znakem pojmu podnikatel je výkon činnosti živnostenským nebo obdobným způsobem. Podnikání živnostenským způsobem je podnikání za podmínek stanovených zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „živn. zák.“) dle živn. zák. označované jako živnost (ust. § 1 živn. zák.).¹⁶⁴ Oprávnění provozovat živnost podle živn. zák. se nazývá živnostenské oprávnění. Podmínky provozování živnosti se dělí na všeobecné a zvláštní. Zvláštní podmínky odpovídají odborné či jiné způsobilosti a vážou se ke konkrétní živnosti. Všeobecnými podmínkami jsou jednak plná svéprávnost, jednak bezúhonnost.

¹⁶³ K tomu srov. zákon o kanadské pojišťovně vkladů [Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada, LRC (1985), ch. C-3.

¹⁶⁴ EICHLEROVÁ, K. in PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol., 2016, *op. cit.* v pozn. 55, str. 59.

Živnostenský způsob podnikání je jen určitý druh podnikání, který zůstává v základu podnikáním, tedy předpokládá kumulativní splnění výše popsanych znaků podnikání.

Z výše uvedené analýzy znaků podnikání je zřejmé, že svěrenský správce nemůže být *de lege lata* označen za podnikatele, provádí-li na účet svěrenského fondu činnost, která je jinak podnikáním. Brání tomu zásadní rozpor mezi legální definicí podnikatele a vymezením postavení svěrenského správce. Osobě vystupující v roli svěrenského správce se totiž nepodaří naplnit kumulativně všechny všechny znaky podnikatele ve smyslu ust. § 420 odst. 1 obč. zák., nýbrž pouze znak soustavnosti činnosti a jejího výkonu za účelem dosažení zisku.

Výše už bylo naznačeno, že s podobným problémem se můžeme setkat při řešení otázky, zda lze na svěrenského správce hledět jako na dědice v případě svěrenského fondu zřízeného *mortis causa*. Zkoumání vztahu svěrenského fondu a dědického práva není předmětem této práce. Je však zjevné, že stejně jako svěrenský správce není dědic (srov. např. ust. § 164 odst. 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, který odkazuje na pouze „přiměřené“ použití ustanovení o vyrozumění dědice o jeho dědickém právu), není ani podnikatelem.

Domnívám se, že status podnikatele v případě činnosti podnikání prováděné prostřednictvím svěrenského fondu svědčí mnohem více prospěch svěrenského fondu, ačkoli ani svěrenský fond nelze kvalifikovat jako podnikatele vzhledem k tomu, že není osobou v právním smyslu a nelze na něj aplikovat (a to ani přiměřeně, když tak právní úprava výslovně nestanoví) ustanovení zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. o. k.“). Na podnikání skrze svěrenský fond je podle mého názoru třeba pohlížet jako na určitou novou, zvláštní formu podnikání, k níž musíme přistupovat jako k zákonné výjimce z požadovaných obecných znaků podnikatele. Celkový koncept svěrenského fondu jako odděleného a nezávislého vlastnictví je totiž z pohledu právní úpravy jednou velkou výjimkou – výjimkou z obecného pojetí vlastnictví a klasického pojetí majetku (srov. ust. § 495 a § 1011 obč. zák.). Zvláštní odchylky týkající se právní podstaty svěrenského fondu odůvodňují zvláštní přístup ke zkoumání splnění podmínek podnikání stanovených živnostenským nebo jiným zákonem.

Původcem vůle směřující k výkonu soustavné výdělečné činnosti je zakladatel a tato vůle (podnikatelský záměr) je vtělena zakladatelem do statutu svěrenského fondu a do jeho účelu. Je realizována skrze osobu svěrenského správce, protože svěrenský správce je za trvání svěrenského fondu jedinou osobou, která je oprávněna (a to vlastním jménem – ust. § 1448 odst. 3 obč. zák.) nakládat s majetkem ve svěrenském fondu (byť na účet svěrenského fondu, takže případné ztráty jdou za svěrenským fondem).

Fyzická osoba je schopna vlastní vůli projevit navenek vlastním jednáním, resp. je toho schopna v míře, v jaké má svéprávnost (ust. § 15 odst. 2 obč. zák.). Vůle právnické osoby je utvářena jejími orgány a je projevována navenek rovněž jejími orgány s jednatelskou působností.¹⁶⁵ Svěřenský fond je nástroj určený k tomu, aby se jeho prostřednictvím uplatňovala původní vůle zakladatele. Proto se domnívám, že úkolem správce svěřenského fondu je pouze zajistit realizaci počáteční vůle zakladatele v přítomném čase. Režim plné správy, popř. zakladatelem vymezený diskreční prostor k použití vlastního uvážení, umožňuje svěřenskému správci reagovat na jakékoliv budoucí nepředvíatelné situace a přizpůsobit výkon správy co nejlépe původnímu úmyslu zakladatele.

Domnívám se, že označit svěřenského správce za podnikatele by bylo stejné jako označit herce za divadelního režiséra ve hře, ve které by se bez kulis volně interpretovalo drama Samuela Becketta.

Vyvstává otázka, kdo má právo požádat o vydání živnostenského oprávnění, pakliže svěřenský správce není podnikatelem a svěřenský fond nemůže ze své podstaty splnit všeobecné podmínky provozování živnosti – svéprávnost a bezúhonnost (ust. § 6 odst. 1 živn. zák.). Nejenom živnostenský zákon, ale také jiné veřenoprávní předpisy se musely vypořádat s „bezsubjektovým“ vlastnictvím majetku ve svěřenském fondu. Tak např. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daň. zák.“) vyřešil otázku absence právní osobnosti svěřenského fondu v ust. § 17 odst. 1 písm. f) tím, že přímo označil svěřenský fond za poplatníka daně z příjmů. Byť tedy svěřenský fond nemá právní osobnost, tak zákonem o daních z příjmů je mu přiznáno postavení poplatníka daně z příjmů (tj. daňová subjektivita) obdobně, jako je tomu u podílových fondů.¹⁶⁶ Stejným způsobem přistoupil ke svěřenskému fondu i zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. o účet.“), který se svěřenským fondem pracuje (pro účely tohoto zákona) jako s účetní jednotkou [ust. § 1 odst. 2 písm. i) zák. o účet.].

Živnostenský zákon explicitně upravuje pouze situaci pokračování v provozování živnosti svěřenským správcem v případě smrti zakladatele, pokud byl závod pořízením pro případ smrti vložen do svěřenského fondu. Svěřenský správce je obecně dle ust. § 13 odst. 1 písm. f) živn. zák. jedním ze subjektů oprávněných pokračovat za určitých podmínek v provozování živnosti do skončení řízení o projednání dědictví. Účelem ust. § 13 živn. zák. je umožnit pokračování podnikatelské činnosti po smrti podnikatele taxativně vymezeným osobám. Ze zákona jde o

¹⁶⁵ PELIKÁNOVÁ, I. in PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol., 2016, *op. cit.* v pozn. 55, str. 91.

¹⁶⁶ PELC, V. *Daně z příjmů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 189–192.

dočasný výkon živnostenského oprávnění. O faktickém výkonu živnostenského oprávnění se musí dohodnout oprávněné osoby (po skončení dědického řízení).¹⁶⁷

Podle důvodové zprávy k živnostenskému zákonu by svěřenský správce měl mít právo pokračovat v provozování živnosti, jestliže byl majetek obchodního závodu vložen do svěřenského fondu pro případ smrti. Výkon tohoto práva by měl rovněž probíhat za stejných podmínek jako pro dědice ze zákona, dědice ze závěti nebo pozůstalého manžela nebo partnera.¹⁶⁸ Důvodová zpráva k živnostenskému zákonu tedy poukazuje na skutečnost, že novelou byly ukotveny shodné podmínky pro výkon majetkových práv správcem na účet svěřenského fondu k majetku ve svěřenském fondu za stejných podmínek, za jakých je vykonávají dědicové, kterým usnesením o nabytí dědictví vznikl právní titul k majetku.

Ve fázi po skončení řízení o pozůstalosti je oprávněná osoba povinna do tří měsíců oznámit živnostenskému úřadu pokračování v provozování živnosti a současně ohlásit živnost, případně požádat o koncesi.¹⁶⁹ Lze z toho dovodit, že živnostenský zákon předpokládá, že živnostenské oprávnění k podnikání svěřenského fondu bude svázáno s osobou svěřenského správce? Z legálního vymezení podnikatele je tato koncepce nelogická (viz analýza výše). Kromě toho, vázat podnikatelské oprávnění na svěřenského správce je přinejmenší nepraktické. Správce může své funkce odstoupit nebo být odvolán a v takovém případě by bylo vždy potřeba znovu požádat o udělení podnikatelského oprávnění novému svěřenskému správci. Navíc může uplynout dlouhá doba, než se podaří jmenovat nového svěřenského správce. Dále je nutné si uvědomit, že svěřenský fond může mít více než jednoho správce. To by znamenalo, že živnostenské oprávnění musí být každému (z více svěřenských správců) uděleno zvlášť, popř. jim musí být uděleno podnikatelské oprávnění společně.

Shledávám, že jednodušší, logičtější a praktičtější by *de lege ferenda* bylo zakotvit v zákoně stejnou konstrukci, s níž operuje např. zákon o dani z příjmů nebo zákon o účetnictví (jak bylo uvedeno výše, tyto zákony pracují se svěřenským fondem jako s daňovou, resp. účetní jednotkou). Hollmann ostatně uvádí, že v praxi už existuje svěřenský fond, kterému se i bez existence obdobné zákonné konstrukce podařilo získat příslušné živnostenské oprávnění.¹⁷⁰

¹⁶⁷ KAMENÍK, P., HRABÁNKOVÁ, M., ORLOVÁ M. *Živnostenský zákon. Zákon o živnostenských úřadech. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, str. 97.

¹⁶⁸ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 289/2017 Sb., živnostenský zákon. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k bodu 18 (§ 13 odst. 5).

¹⁶⁹ KAMENÍK, P., HRABÁNKOVÁ, M., ORLOVÁ M. 2018, *op. cit.* v pozn. 167, str. 100–101.

¹⁷⁰ HOLLMANN, J. *Podnikání svěřenského fondu*. pravniradce.ekonom.cz. [online]. 2022 [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://pravniradce.ekonom.cz/cl-67030120-podnikani-sverenskeho-fondu>.

3 Vystupování v obchodněprávních vztazích

Každý podnikatel vystupující v obchodním styku se pokouší dostatečně individualizovat od ostatních podnikatelů, využít svůj plně podnikatelský potenciál tím, že se stane zapamatovatelným pro spotřebitele i obchodní partnery. Nejdůležitějším nástrojem, který k tomuto účelu podnikatel má, je jeho vlastní jméno, název, obchodní firma nebo označení.

V právním styku podnikatel jedná pod vlastním jménem. Takové jméno podnikatele, pod kterým je zapsán do obchodního rejstříku, je samostatným předmětem vlastnického práva s majetkovou hodnotou, nehmotným statkem označovaným dle ust. § 423 obč. zák. jako obchodní firma. Obchodní rejstřík jako jediný z veřejných rejstříků¹⁷¹ spojuje se zápisem vznik věci v právním smyslu. Mimo tento svůj ekonomický aspekt naplňuje obchodní firma rozlišovací funkci stejně jako jméno podnikatele nebo jiný název právnické osoby.

Podnikatel, fyzická osoba nezapsaná v obchodním rejstříku, jedná v právním styku pod svým jménem, kterým se myslí osobní jméno a příjmení dle ust. § 77 obč. zák.

Podnikatel, právnická osoba nezapsaná v obchodním rejstříku, jedná v právním styku rovněž pod svým jménem, kterým se ve smyslu ust. § 132 až 135 obč. zák. myslí její název.

Podnikatelé, právnické osoby nezapsané v obchodním rejstříku, jsou právnické osoby zapsané ve spolkovém rejstříku, nadačním rejstříku, rejstříku ústavů, a rejstřík obecně prospěšných společností, podnikající v zákonem přípustném rozsahu.¹⁷²

Zákon stanoví obecná pravidla pro tvorbu názvu právnické osoby, nad nimiž stojí speciální úprava tvorby obchodní firmy. Kam bychom ale měli v této hierarchii zařadit pravidla tvorby označení svěřenského fondu?

3.1 Tvorba názvu právnické osoby

Právní pravidla pro tvorbu názvu právnické osoby upravuje ust. § 132 obč. zák. Název musí být zvolen tak, aby dokázal odlišit právnickou osobu od jiných (nezaměnitelnost), obsahoval označení právní formy a nebyl klamavý. Na nezaměnitelnost názvu právnické osoby mají vliv nejrůznější skutečnosti, například samotný předmět činnosti nebo teritorium, na kterém je činnost

¹⁷¹ Dle § 1 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů (zákon o veřejných rejstřících), ve znění pozdějších předpisů. In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

¹⁷² ZOULÍK, F. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kolektiv. *Občanské právo hmotné 1. 2.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 275–277, dále viz ADAMEC, J. in DEVEROVÁ, L., SVEJKOVSKÝ, J., ADAMEC, J. *Zákon o obecně prospěšných společnostech*. Beckovy malé komentáře. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 175.

právnícké osoby vyvíjena.¹⁷³ Protože není žádoucí, aby právnícká osoba měla dva a více názvů, dovozuje Lasák z požadavku nezaměnitelnosti, že právnícká osoba může mít jen jeden název. Toto pravidlo považuje za obecný princip, který dopadá nikoliv pouze na podnikatele ve smyslu ust. § 420 a § 423 obč. zák. Za limit omezující autonomii vůle při tvorbě názvu právnícké osoby považuje rovněž používání vulgarit (§ 1 odst. 2 obč. zák.) či zásah do práv třetích osob.¹⁷⁴

3.2 Tvorba obchodní firmy

Právní pravidla pro tvorbu obchodní firmy spolu s pravidly pro ochranu obchodní firmy souhrnně označujeme jako firemní právo v objektivním smyslu. Subjektivním firemním právem rozumíme „*výlučné právo podnikatele na užívání obchodní firmy v právním styku a na jeho ochranu*“¹⁷⁵. Pravidla firemního práva v objektivním smyslu představují zásady vymezující hranice uvážení podnikatele při tvorbě vlastní obchodní firmy. Tato pravidla tvoří zásada jednotnosti, jedinečnosti, neklamavosti (pravdivosti) a priority. Subsidiárně se aplikují ustanovení o tvorbě názvu právnícké osoby (blíže viz bod 4.1), stejně tak obecné zásady občanského práva.¹⁷⁶

Obsah zásady jednotnosti obchodní firmy podnikatele jednoznačně vymezuje ust. § 423 odst. 1 obč. zák. tím, že jednomu podnikateli umožňuje vlastnit jen jednu obchodní firmu.

Zásada jedinečnosti obchodní firmy nepřipouští existenci dvou shodných nebo zaměnitelných obchodních firem.¹⁷⁷ Zákaz zaměnitelnosti explicitně plyne z dikce zákona, kdežto podle judikatury Nejvyššího soudu je nutné posuzovat při zaměnitelnosti rovněž shodnost.¹⁷⁸ Stejně jako posouzení zaměnitelnosti názvu právnícké osoby (viz bod 4.1) i zaměnitelnost obchodní firmy záleží na nejrůznějších skutečnostech. V určitých případech je pro zamezení zaměnitelnosti obchodních firem dostačující jediné písmeno.¹⁷⁹ Konečné slovo v posouzení shodnosti či zaměnitelnosti podnikatelem zvolené obchodní firmy má dle ust. § 90 odst. 1 zákona

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.11.2018, sp. zn. 27 Cdo 1056/2017.

¹⁷⁴ LASÁK, J. in LAVICKÝ a kol. Velké komentáře. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–302), 2. vydání. 2022, str. 512–513.

¹⁷⁵ DĚDIČ, J. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol., 2016, *op. cit.* v pozn. 55, str. 66.

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 68

¹⁷⁷ Dle ust. § 424 obč. zák. In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

¹⁷⁸ LASÁK, J. in LAVICKÝ a kol. Velké komentáře. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654), 2. vydání. 2022, str. 1327.

¹⁷⁹ „Za zaměnitelné lze považovat i firmy, které jsou nedostatečně odlišeny toliko jedním písmenem. Tento závěr nelze považovat za absolutní, neboť ve specifických případech může toto jedno písmeno zajistit vyhovění zákonnému požadavku na odlišitelnost firem (což není daný případ, jak rozvedeno níže). Ve specifických případech totiž i jen jedno písmeno v některém ze slov kmene firmy může dát tomuto kmeni jako celku významovou odlišnost, která je seznatelná jak v psané, tak zvukové podobě (např. A-Elektro, s. r. o., vs. Elektro-E, s. r. o.).“ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 8. 2016, sp. zn. 7 Cmo 86/2016.

č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů¹⁸⁰ (dále jen „zák. o veř. rej.“) rejstříkový soud, resp. notář v případě přímého zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku. Určitou výjimkou jsou firmy podnikatelů, kteří tvoří podnikatelské seskupení, neboť ust. § 426 obč. zák. připouští shodné prvky v obchodních firmách i v kombinaci se jmény podnikatelů za předpokladu, že *veřejnost* je schopna je odlišit. Pojem veřejnost má být podle některých názorů vykládán z hlediska průměrného člověka s odkazem na ust. § 4 odst. 1 obč. zák.¹⁸¹

Zákaz klamavosti obchodní firmy v sobě zahrnuje klamavost ve vztahu ke kterékoliv části obchodní firmy. Klamavost se v právní teorii vykládá jako „schopnost vzbuzovat klamnou představu o právnické osobě, její činnosti, poskytovaných služebách, výrobcích, osobách společníků apod.“¹⁸² Na rozdíl od názvu právnických osob, který dle zákonné dikce nesmí být klamavý, v případě obchodní firmy zákon rozvolňuje požadavek a stanoví, že obchodní firma nesmí klamavě pouze působit. I přes to se např. Lasák domnívá, že tento jazykový rozdíl nemá žádný význam z důvodu, že pro rozdílné zacházení neshledává žádné spravedlivé odůvodnění.¹⁸³ Z logického argumentu *a maiori ad minus* je dovozován požadavek na pravdivost obchodní firmy, kdy každá nepravdivá obchodní firma je klamavá, avšak ne každá klamavá obchodní firma je nutně i nepravdivou obchodní firmou.¹⁸⁴

Zásada priority je vyjádřena v ust. § 423 odst. 2 věta první obč. zák., podle kterého: „Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé.“ Sousední „použil poprvé“ se může vázat k různým časovým vymezením v souvislosti na konkrétních skutkových okolnostech. Převážně se ochrana práv k obchodní firmě spojuje se zápisem do obchodního rejstříku, případně se uplatní výjimka podle ust. § 48 odst. 3 zák. o veř. rej.,¹⁸⁵ která umožňuje použití ochrany ještě před zápisem do obchodního rejstříku. Další možností je poskytnutí ochrany právům k obchodní firmě, která byla fakticky použita dříve (jde např. o různé modifikace v koncernovém právu).¹⁸⁶

¹⁸⁰ Dle ust. § 90 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, „... rejstříkový soud zkoumá, zda údaje o skutečnostech, které se do veřejného rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být k návrhu doloženy, a zda navrhované jméno není zaměnitelné s jiným již existujícím zapsaným jménem, popřípadě není-li klamavé.“ In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 20. 09. 2023].

¹⁸¹ LASÁK, J. in LAVICKÝ a kol., (§ 303–654), 2022, *op. cit.* v pozn. 178, str. 1332.

¹⁸² LASÁK, J. in LAVICKÝ a kol., (§ 1–302), 2022, *op. cit.* v pozn. 174, str. 514.

¹⁸³ Tamtéž, str. 514.

¹⁸⁴ ČERNÁ, S., PELIKÁNOVÁ, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol., 2016, *op. cit.* v pozn. 55, str. 70.

¹⁸⁵ Uvedené ustanovení umožňuje na základě žádosti všech zakladatelů obchodní korporace rezervaci obchodní firmy obchodní korporace, která byla řádně založena, ale ještě nebyla zapsána do obchodního rejstříku, a to na dobu jednoho měsíce.

¹⁸⁶ HAVEL, B. in MELZER, F., TĚGL, P. a kol., 2014, *op. cit.* v pozn. 131, str. 19.

3.3 Tvorba označení svěřenského fondu

Každý svěřenský fond má dle ust. § 1452 obč. zák. vlastní označení. Volba označení svěřenského fondu, stejně jako uvedení dalších zákonem požadovaných obsahových náležitostí statutu svěřenského fondu, závisí na uvážení zakladatele. Hranice tohoto volního uvážení zakladatele stanoví zákon.

Jako první omezení zakladatele ve volbě označení svěřenského fondu lze považovat ust. § 1450 odst. 1 obč. zák., který stanoví, že: „Svěřenský fond musí mít vlastní označení“. Zima¹⁸⁷ zdůrazňuje záměr zákonodárce odlišit pojem „označení“ svěřenského fondu od „názu“ právnických osob. Zákon dále pro označení svěřenského fondu stanoví obligatorní znak, a to použití slov „svěřenský fond“. Současně požaduje, aby zakladatel do označení svěřenského fondu promítl účel svěřenského fondu.¹⁸⁸

Z hlediska vyjádření účelu svěřenského fondu v jeho označení může mít význam rozlišování jednotlivých druhů svěřenských fondů. Jednotliví autoři zabývající se problematikou svěřenských fondů nabízejí různé způsoby jejich klasifikace.

Prvním třídícím kritériem je účel svěřenského fondu, který podle české právní úpravy může být veřejně prospěšný nebo soukromý (§ 1449 odst. 1 obč. zák.). Nebylo tak převzato základní dělení uvedené v québeckém občanském zákoníku (čl. 1266 CcQ) na osobní, soukromé a veřejně prospěšné.¹⁸⁹ Lederer překládá tři základní druhy québeckých fiducií pojmenovaných zákonem jako osobní, neosobní a veřejně prospěšné.¹⁹⁰

Někteří autoři sdílí názor, že český svěřenský fond představuje možnost, jak naplnit stejně rozličné účely jako jeho předloha québecká fiducie.¹⁹¹ Další míří ke stejnému závěru extenzivním výkladem ust. § 1449 odst. 1 obč. zák., který stanoví, že účel svěřenského fondu může být veřejně prospěšný, anebo soukromý. A tak nabízejí další možné třídění svěřenských fondů, např. rozlišují svěřenský fond zajišťovací, rodinný, dikreční, testamentární a další.¹⁹²

¹⁸⁷ ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 1521.

¹⁸⁸ Dle ust. § 1450 odst. 2 obč. zák. In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

¹⁸⁹ ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 1520. Shodně KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 1019–1020.

¹⁹⁰ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 63–64

¹⁹¹ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 64, shodně KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 1020.

¹⁹² ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 1520, shodně KOCÍ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., 2022, *op. cit.* v pozn. 38, str. 1019–1020.

Účelem veřejně prospěšného svěřenského fondu dle zákonné úpravy nemůže být dosahování zisku nebo provozování závodu.¹⁹³ Konkrétnější představy zákonodárce doplňuje Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, kde je veřejně prospěšný účel svěřenského fondu upřesněn jako účel kulturní, vzdělávací, vědecký, náboženský nebo podobný.¹⁹⁴

Účel soukromého svěřenského fondu může být formulován buď ve smyslu poskytování plnění nebo výhody jedné či více konkrétním osobám (Lederer tento druh svěřenských fondů označuje jako tzv. osobní¹⁹⁵ v návaznosti na québeckou předlohu – čl. 1267 CcQ, který pracuje s pojmem „osobní fiducie“), anebo ve smyslu jiných soukromých cílů, ať už komerční či nekomerční povahy (označení tohoto druhu svěřenských fondů jako „neosobní svěřenský fond“ používá Lederer¹⁹⁶ opět v návaznosti na québeckou předlohu – čl. 1268 C.c.Q).

Vyvstává otázka, jaké právní důsledky postihnou zakladatele při nesplnění zákonných požadavků na označení svěřenského fondu? Pihera¹⁹⁷ i Zima¹⁹⁸ zastávají názor, že absence nebo nedodržení zákonných podmínek pro tvorbu označení svěřenského fondu nemá vliv na jeho existenci a nemůže být důvodem neplatnosti jeho vzniku. Může to představovat pouze překážku při evidenci svěřenského fondu. Pihera tento svůj argument opírá o ust. § 1448 obč. zák. Podle jeho názoru jsou v této normě zahrnuty všechny konstitutivní předpoklady svěřenského fondu, přičemž označení svěřenského fondu mezi tyto nepatří.¹⁹⁹

S hlubším zdůvoděním přichází Lederer.²⁰⁰ Rozlišuje jednak pojmové, jednak konstitutivní předpoklady svěřenského fondu. Pojmové předpoklady považuje za „esenciální“ v tom smyslu, že jsou důležité pro odlišení svěřenského fondu od jiných soukromoprávních institutů, zároveň však s jejich absencí nevylučuje možnost řádného vzniku svěřenského fondu. *„Jejich význam spočívá v tom, že nemohou být platně vyloučeny v právním jednání vytvářejícím svěřenský fond, tím spíše ne za trvání svěřenského fondu.“*²⁰¹

¹⁹³ Dle ust. § 1449 odst. 3 obč. zák. In: beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

¹⁹⁴ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>, výklad k § § 1448-1452 obč. zák.

¹⁹⁵ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 63.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 64.

¹⁹⁷ „Absence označení svěřenského fondu nebo označení svěřenského fondu, které nevyhovuje požadavkům komentovaného ustanovení, tak nemají vliv na existenci svěřenského fondu a nemohou být důvodem neplatnosti jeho vzniku (dále srov. komentář k § 1452). Označení svěřenského fondu je významné především v případech, kdy svěřenský správce uvedením označení svěřenského fondu dává najevo, že jedná na účet tohoto svěřenského fondu (srov. komentář k § 1452).“ Viz PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1551.

¹⁹⁸ Zima odkazuje na Piheru a dále doplňuje: „Mohou však být překážkou při evidenci (absence označení svěřenského fondu nebo označení svěřenského fondu, které nevyhovuje požadavkům komentovaného ustanovení).“ ZIMA, P. in PETROV, J., BERAN, V. a kol., 2019, *op. cit.* v pozn. 40, str. 1521.

¹⁹⁹ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1551.

²⁰⁰ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 60.

²⁰¹ Tamtéž, str. 60–61.

Mezi pojmové předpoklady dle Lederera patří vyčleňovací záměr zakladatele, existence účelově určeného jmění (jmění chápaného v abstraktnějším slova smyslu jako ekvivalentu québeckého konstruktů *patrimoine*) neodvozeného od právní osobnosti, určitý účel a správa majetku vykonávaná v režimu plné správy způsobilým svěřenským správcem.

Vedle pojmových předpokladů však Lederer rozeznává zvláště ještě konstitutivní předpoklady, které vymezuje „*jako předpoklady nutné ke zřízení, k následnému vzniku a v nejšířším slova smyslu k vytvoření svěřenského fondu podle platného práva*“.²⁰² Vytvořením svěřenského fondu zde má na mysli „*jeho konstituování jako plnohodnotného a fungujícího právního institutu*“.²⁰³ Při tomto uvažování lze požadavek na řádné označení svěřenského fondu mezi jeho konstitutivní předpoklady nepochybně zařadit.

Byť právní úprava nestanoví pro svěřenský fond přímá pravidla pro tvorbu označení směřující k vyšší transparentnosti při obchodním a právním styku jako v případě tvorby obchodní firmy nebo jména podnikajících osob, domnívám se, že z ust. § 90 odst. 1 v kombinaci s ust. § 118a odst. 1 zák. o veř. rej., vyplývá pro rejstříkový soud (nebo v případě přímého zápisu do obchodního rejstříku pro notáře) zákaz zapsat do evidence svěřenských fondů takový svěřenský fond, jehož označení by bylo zaměnitelné s jiným již existujícím zapsaným svěřenským fondem nebo které by bylo klamavé.

Podle ust. § 90 odst. 1 zák. o veř. rej.: „*Nebyl-li návrh na zápis odmítnut podle § 86, rejstříkový soud zkoumá, zda údaje o skutečnostech, které se do veřejného rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být k návrhu doloženy, a zda navrhované jméno není zaměnitelné s jiným již existujícím zapsaným jménem, popřípadě není-li klamavé.*“

Podle ust. § 118a odst. 1 zák. o veř. rej.: „*Nestanoví-li se v této části jinak, použijí se pro řízení ve věcech evidence svěřenských fondů a pro zápis notářem obdobně ustanovení části druhé a třetí tohoto zákona, není-li to z povahy věci vyloučeno.*“

Co se týče pojmu „jméno“, není omezen pouze na jméno člověka (§ 77 a násl. obč. zák.), ale má zajisté obecnější význam, tj. pokrývá i název právnické osoby (§ 132 odst. 1 obč. zák.) a vztahuje se i na obchodní firmu podnikatele – právnické i fyzické osoby (§ 423 odst. 1 obč. zák.). Komentářová literatura ještě před účinností novely, kterou byla zavedena evidence svěřenských fondů (zákonem č. 406/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony), dovodila, že: „*Pro účely tohoto zákona (roz. zákona č. 304/2013 Sb.) však připadá v úvahu pouze zápis názvu právnické osoby a zápis obchodní firmy podnikatele právnické*

²⁰² Tamtéž, str. 66.

²⁰³ Tamtéž, str. 67.

či fyzické osoby“ s tím, že „v obou uvedených případech zákon stanoví podmínku, aby nebyly zaměnitelné a nepůsobily klamavě (§ 132 odst. 2, § 424 ObčZ)“.²⁰⁴

Vyvstává proto otázka, zda poté, co uvedená novela nabyla účinnosti,²⁰⁵ lze povinnost rejstříkových soudů a notářů přezkoumávat označení svěřenského fondu rozšířit o kritérium, aby toto označení nebylo zaměnitelné a klamavé. Ve prospěch takového závěru svědčí výše uvedené ust. § 118a odst. 1 zák. o veř. rej. V neprospěch naopak absence jakéhokoliv spojení mezi pojmem „jméno“ a pojmem „označení“ svěřenského fondu. Jméno fyzické osoby, název právnické osoby i firmu podnikatele občanský zákoník výslovně podřazuje pod nadřazenou skupinu „jméno“.

Pihera v požadavku na vyjádření účelu svěřenského fondu (který je ve skutečnosti prakticky nemožné plně zachytit) v jeho označení spatřuje právě záměr vyloučit vyvolání klamného dojmu u třetích osob. Proto z ust. § 1450 obč. zák. dovozuje, že označení nesmí působit zavádějící dojem a nesmí být zaměnitelné s jiným označením svěřenského fondu.²⁰⁶ Souhlasím se závěrem, že vymezení účelu svěřenského fondu v jeho označení může přispívat k odlišení svěřenských fondů navzájem. Byť je možné z této povinnosti dovodit určitý záměr vyloučení klamavosti a zaměnitelnosti u třetích osob, reálně k zamýšlenému cíli bez dalšího vést však nemusí. Proto se domnívám, že tuto mezeru můžeme vyplnit testem zaměnitelnosti a klamavosti rejstříkovým soudem nebo notářem dle § 118a odst. 1 zák. o veř. rej. při zápisu do evidence svěřenských fondů stejně jako u názvu právnické osoby nebo firmy podnikatele.

Podle § 118a odst. 1 zák. o veř. rej. se takový přezkum na označení svěřenského fondu bude vztahovat obdobně „není-li to z povahy věci vyloučeno.“ V tomto případě se domnívám, že to povaha věci dolova vyžaduje. Není zde žádné spravedlivé zůvodnění, proč by se u názvů právnických osob a firem podnikatelů pečlivě zkoumala schopnost vzbuzovat klamnou představu o jeho nositeli, činnosti a dalších jeho aktivitách, a označení svěřenského fondu zůstalo bez omezení, když svěřenský fond může sledovat stejný účel jako právnická osoba nebo jiný podnikatel.

3.4 Tvorba označení québecké fiducie

Při řešení otázek vztahujících se k označení svěřenského fondu může být užitečný a inspirativní vhled do québecké úpravy a právní teorie. Článek 1266 al. 2 CcQ stanoví, že *fiducie může, pokud bez dalšího plyne, že se jedná o fiducii, být označena pod jménem zakladatele, správce*

²⁰⁴ ŠTENGLOVÁ, I. in HAVEL, ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, JINDŘICH a kol. *Beckova edice komentované zákony. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 337.

²⁰⁵ Příslušná část novely týkající se zavedení povinné evidence svěřenských fondů nabyla účinnosti dne 1. ledna 2018.

²⁰⁶ PIHERA, V. in SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol., 2021, *op. cit.* v pozn. 35, str. 1551.

nebo beneficianta, nebo pokud je zřízena za jiným soukromým účelem nebo jako fiducie veřejně prospěšná, může označení představovat jejich účel.²⁰⁷

Z výše uvedeného plyne, že z označení každé fiducie musí být patrné, že se jedná o fiducii. Označení fiducie může obsahovat jméno zakladatele, správce nebo beneficianta a v případě fiducie zřízené za jiným soukromým účelem nebo za účelem veřejně prospěšným, může označení fiducie odrážet tento účel.

Podle čl. 1266 al. 1 CcQ jsou fiducie zřizovány za účelem osobním, jiným soukromým účelem nebo za veřejně prospěšným účelem.²⁰⁸ K rozdílu mezi fiducii zřizovanou za účelem osobním a jiným soukromým účelem než osobním viz bod 4.3.

Výše uvedené ustanovení čl. 1266 al. 2 CcQ bylo v québecké právní nauce interpretováno tak, že obligatorně vyžaduje, aby jméno fiducie indikovalo, že jde o fiducii, ale jinak je v zásadě dispozitivní, nikoliv donucující. V návaznosti na tento předpoklad se připouští, aby fiducie měla jméno odlišné od náležitostí stanovených zákonem. Přece jen je ale apelováno na to, aby bylo zvoleno takové jméno fiducie, které nebude zaměnitelné, klamavé a které nebude v rozporu s jinými právy k nehmotným statkům.²⁰⁹

Článek 1278 CcQ stanoví, že vlastnické právo k majetku tvořícímu jmění²¹⁰ fiducie, jsou etablována na jméno fiduciárního správce. Dle názoru významné představitelky québecké právní teorie Madeleine Cantin Cumyn toto ustanovení nelze vykládat jako zákaz nabytí majetku jménem fiducie tak, aby v nabývacím titulu byla uvedena fiducie. Účel tohoto ustanovení spatřuje Cumyn v usnadnění uznání québecké fiducie v zahraničních právních řádech.²¹¹ Tato úvaha se zdá opodstatněná, když uvážíme, že Haagská úmluva o právu aplikovatelném na trusty a jejich uznávání ze dne 1985 (dále jen „Haagská úmluva“), kterou již ratifikovalo nebo k níž přistoupilo

²⁰⁷ K tomu srov. čl. 1266 CcQ ve francouzském znění: „Elles peuvent, dans la mesure où une mention indique qu'il s'agit d'une fiducie, être identifiées sous le nom du, du fiduciaire ou du bénéficiaire ou, si elles sont constituées à des fins d'utilité privée ou sociale, sous un nom qui désigne leur objet.“ [cit. 5. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.canlii.org/fr/qc/legis/lois/rlrq-c-ccq-1991/derniere/rlrq-c-ccq-1991.html>.

²⁰⁸ K tomu srov. čl. 1266 CcQ ve francouzském znění: „Les fiducies sont constituées à des fins personnelles, ou à des fins d'utilité privée ou sociale.“ [cit. 5. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.canlii.org/fr/qc/legis/lois/rlrq-c-ccq-1991/derniere/rlrq-c-ccq-1991.html>.

²⁰⁹ „Ces règles nous semblent permissives, mais non restrictives. Une fiducie pourrait ainsi être identifiée sous un tout autre nom que ceux prévus par le Code. Nous croyons cependant qu'une certaine prudence s'impose et qu'il faut s'assurer que le nom choisi ne porte pas à confusion, n'induit pas les gens en erreur et qu'il ne viole pas les droits de propriété intellectuelle d'un tiers.“ Viz BOUCHER, V. *Fiducie*. JurisClasseur Québec – Biens et publicité des droits. Fiducie. Montréal: LexisNexis Canada, 2013, str. 1/39.

²¹⁰ Poněkud nepřesně se výrazem jmění překládá pojem patrimoine. Koncept *patrimoine* v právním smyslu představuje souhrnnou peněžní projekci osoby skládající se z práv a povinností s ekonomickou hodnotou, která je odvislá od existence této osoby. Tudíž její vyčerpání nemá za následek zánik patrimoine. Viz TOMAŠČÍNOVÁ, J. *Úvod do právnícké francouzštiny 1*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019, str. 94.

²¹¹ CUMYN, M. C. *L'administration du bien d'autrui, dans Traité de droit civil*. Les Éditions Yvon Blais Inc. Cowansville, 2000, str. 327.

celkem 14 států,²¹² v článku 2 písm. b)²¹³ stanoví, že jednou z charakteristik trustu je skutečnost, že „*vlastnická práva k majetku v trustu jsou psána na jméno správce nebo jiné osoby na účet správce trustu.*“²¹⁴

Tento názor má především praktické opodstatnění a sdílí ho i další autoři zabývající se québeckou fiducií.²¹⁵ Québec totiž není jedinou z kanadských provincií, na které se vztahuje Haagská úmluva.²¹⁶ Úmluva se vztahuje dále na provincie Alberta, Britská Kolumbie, Ostrov prince Edwarda, Manitoba, New Brunswick, Saskatchewan, Newfoundland a Labrador, Nové Skotsko a Ontario.²¹⁷

Zvláštní koncepce, na níž stojí québecká fiducie, je odůvodněna potřebou nalézt nejvhodnější způsob pro přizpůsobení common law trustu právní úpravě vycházející z principů kontinentálního práva. Aby kontinentální právníci mohli porozumět institutu trustu a zajistit jeho bezproblémové fungování v kontinentálním právu, zakládá se québecká fiducie na tzv. moderní teorii pojetí vlastnictví (jmění). Začlenění této nové obecné teorie do pozitivního práva je v québecké úpravě vyjádřeno v čl. 2 CcQ a dále také v čl. 915 CcQ. Jejím jádrem je myšlenka existence nového typu práv, a to tzv. práv „bezsubjektových“, která nejsou právy subjektivními. Tato bezsubjektová práva nejsou totiž závislá na subjektu, ale náleží určitému účelu.²¹⁸

Pokud bychom měli parafrázovat text čl. 2 CcQ, pak je v něm uvedeno, že: „*Každé osobě náleží jmění. V rozsahu stanoveném zákonem může být toto jmění být rozděleno nebo přiděleno účelu.*“ („*Toute personne est titulaire d'un patrimoine. Celui-ci peut faire l'objet d'une division ou d'une affectation, mais dans la seule mesure prévue par la loi.*“) Pro upřesnění je třeba opět dodat, že pojem *patrimoine* (angl. patrimony) nelze zcela ztotožňovat s institutem jmění v českém právním řádu.²¹⁹

Podle ust. § 495 obč. zák. „*Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.*“ V tomto smyslu má jmění užší význam.

²¹² Viz oficiální webové stránky Haagské konference o mezinárodním právu soukromém [cit. 5. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/status-table/?cid=59>.

²¹³ Úmluva o rozhodném právu pro trusty a jejich uznávání ze dne 1. července 1985 [cit. 5. 11. 2023]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/d25c1c92-a322-4d04-9f8e-edc0a63eaa25.pdf>.

²¹⁴ Ve francouzském znění: „le titre relatif aux biens du trust est établi au nom du trustee ou d'une autre personne pour le compte du trustee“.

²¹⁵ BOUCHER, V., 2013, *op. cit.* v pozn. 209, str. 1/36.

²¹⁶ Viz oficiální webové stránky Haagské konference o mezinárodním právu soukromém [cit. 5. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/status-table/?cid=59>.

²¹⁷ Dodatek k Úmluvě o rozhodném právu pro trusty a jejich uznávání ze dne 1. července 1985 o rozsahu aplikace úmluvy, vyhotoven k datu 5.5.2020 [cit. 5. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.fedlex.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/oc/2020/337/fr/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-oc-2020-337-fr-pdf-a.pdf>.

²¹⁸ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 37.

²¹⁹ Viz pozn. 210.

Podle klasické teorie, jejímiž autory byli francouzští učenci Aubry a Rau, představuje „jmění“ (*patrimoine*) veškerý majetek a také všechny dluhy, které má a současně i všechno, co tato osoba mít bude a bude muset plnit. Toto „jmění“ se v duchu klasické teorie odvozuje od právní osobnosti, protože odráží způsobilost osoby po celou dobu své existence nabývat majetek a odpovídat za plnění povinností ze závazků. Nejde tedy jen o vyjádření toho, co osoba v daném okamžiku reálně má a k čemu je právě nyní zavázána. Ekonomická stránka „jmění“ (*patrimoine*) je vyjádřena tak, že zahrnuje jen taková práva a jen takové povinnosti, které jsou penězi ocenitelné. Představuje tedy „ekonomickou dimenzi právní osobnosti“.²²⁰

Podle tzv. moderní teorie opřené o ideu práv bez subjektu lze však „jmění“ depersonalizovat. Otcem myšlenky, že trust lze popsat jako bezsubjektové „jmění“ přidělené účelu, byl francouzský právník Lepaulle. Québecký zákonodárce při rekonstrukci soukromého práva jeho vizi začlenil do občanského zákoníku, přičemž na svůj záměr poukázal již v úvodu nového kodexu, v čl. 2 a dále zejména v úpravě fiducie, v čl. 1260 a násl. Québecký občanský zákoník tedy dnes vychází ze dvou základních přístupů k pojetí majetku, a to jednak z klasické teorie (která zůstala obecným principem), jednak z moderní teorie odosobněného účelového „jmění“, která je alternativou k tradičnímu jmění osoby.²²¹

Tato nová koncepce umožňuje fiducii v podstatě nabývat majetek, i když fiducie není právnickou osobou a fiduciární správce nejedná jako její zástupce. Správce však jedná na účet fiducie, tedy svým jednáním pro ni nabývá majetek. Oddělenost majetkových sfér fiducie a fiduciárního správce má praktický význam z hlediska omezení rizika, že fiducie budou zaměnitelné. Podle komentáře québeckého Ministerstva spravedlnosti k čl. 1266 CcQ. „*V případě více fiducii spravovaných stejným správcem, bude užitečnější identifikovat majetek každé z nich pod jménem fiducie.*“²²² Boucher s odkazem na Cumyn uvádí, že: „*Pokud několik správců jedná společně, zápisem do veřejného rejstříku nebo seznamu pod jménem fiducie se lze vyhnout nutnosti aktualizovat takový zápis pokaždé, když dojde k nahrazení správce.*“²²³

Fiducie, ať už zřizované *inter vivos* nebo *mortis causa*, se v Québecu obecně nezapisují do žádného veřejného rejstříku, seznamu či evidence. Jedinou výjimku tvoří fiducie provozující obchodní závod za účelem podnikání, a to jedině tehdy, pokud jejich správce není zapsán v příslušném rejstříku, kterým je obchodní rejstřík viz čl. 3 odst. 2 zákona o publicitě obchodních

²²⁰ LEDERER, V., 2021, *op. cit.* v pozn. 38, str. 20.

²²¹ Tamtéž, str. 39.

²²² Ministère de la justice Québec (Province). Commentaires du Ministère de la justice: le Code civil du Québec: un mouvement de société. čl. 1266 CcQ Gouvernement du Québec, Ministère de la justice, 1993, str. 420.

²²³ BOUCHER, V., 2013, *op. cit.* v pozn. 209, str. 1/36.

závodů (ve francouzském znění: „Loi sur la publicité légale des entreprises, RLRQ c P-44.1“) (dále jen „Loi sur la publicité légale des entreprises“).²²⁴

Obchodní závody provozované ve formě fiducie, které vykonávají svou podnikatelskou činnost na území Québecu, mají povinnost se zapsat do rejstříku společností nejpozději do 60 dnů po datu zahájení jejich činnosti v Québecu.²²⁵ Zápisem označení do obchodního rejstříku nebo uložení listiny, která obsahuje toto jméno, do rejstříku nevzniká právní ochrana k tomuto označení.²²⁶

Tvorba označení fiducie provozující obchodní závod za účelem podnikání podléhá pravidlům stanoveným v člancích 17–20 Loi sur la publicité légale des entreprises. Podle těchto pravidel označení mimo jiné musí být v souladu s Chartou francouzského jazyka (ve francouzském znění: „Charte de la langue française, RLRQ, ch. C-11“) (dále jen „Charte de la langue française“),²²⁷ označení nesmí být zákonem výslovně zakázáno, označení nesmí být v rozporu s dobrými mravy, označení nesmí obsahovat nesprávnou právní formu zapisované entity a nesmí obsahovat označení právní formy v rozporu se skutečnou právní formou a konečně označení nesmí jakýmkoliv způsobem uvést třetí osoby v omyl.²²⁸

Oproti české právní úpravě nabízí québecký zákon o publicitě obchodních závodů nejen návod na tvorbu označení québecké fiducie, ale také přímo zákaz označení klamavého.

²²⁴ Úplné znění zákona o publicitě obchodních závodů (ve francouzském znění: „Loi sur la publicité légale des entreprises, RLRQ c P-44.1“) z oficiální webové stránky Vlády Québecu [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/fr/document/lc/P-44.1>.

²²⁵ Loi sur la publicité légale des entreprises, op. cit. v pozn. 217, čl. 21 a 32.

²²⁶ Tamtéž, čl. 19.

²²⁷ Charta francouzského jazyka je québecký zákon, který označuje francouzštinu jako jediný oficiální jazyk provincie Québec. Viz Preambule Charty. [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/fr/document/lc/c-11>.

²²⁸ Loi sur la publicité légale des entreprises, op. cit. v pozn. 217, čl. 17.

4 Nové využití svěřenského fondu

V poslední kapitole této diplomové práce bych se chtěla zabývat dalšími možnými a doposud neprobádanými způsoby využití obchodního svěřenského fondu. Ukazuje se, že svěřenský fond by vzhledem ke svému koncepčnímu nastavení mohl být účinným nástrojem při řešení patových situací v kapitálové společnosti, eventuálně i při řešení aktuální otázky bytové krize.

4.1 Řešení patové situace v kapitálové společnosti

Patová situace je výsledkem neřešitelného sporu mezi společníky či akcionáři, jejímž jediným možným vyústěním předvídaným právem je zrušení společnosti s likvidací pro nepřekonatelné rozpory společníků bránící jí v činnosti dle ust. § 93 písm. c) z.o.k. Ke konfliktům s neřešitelným výsledkem jsou náchylnější zejména společnosti s malým počtem společníků s vyrovnanými podíly na hlasovacích právech, společnosti s menšinovým společníkem, který disponuje blokační minoritou, případně společnosti, jejichž společenská smlouva stanoví pro přijetí některých rozhodnutí na valné hromadě požadavek jednomyslnosti.²²⁹

Patová situace v rozhodování kapitálové společnosti (tzv. deadlock) a její řešení může být upraveno dvěma způsoby. První možností je začlenění tzv. deadlockových klauzulí do zakladatelského právního jednání kapitálové společnosti. Uvážíme-li však, že stanovy, zakladatelská listina i společenská smlouva vyžadují formu notářského zápisu a stejně tak jejich následná změna (§ 8, §147 odst. 2, § 432 a § 776 odst. 2 z. o. k.), jeví se tento způsob jako značně rigidní s ohledem na možnost pozdější úpravy. Výhodu poskytuje závaznost právního jednání pro příchozí nové společníky nebo akcionáře. Častěji se však pro deadlockové klauzule používají vedlejší dohody.²³⁰

Vedlejší dohodou se rozumí *„zvláštní ujednání všech či některých zakladatelů či společníků kapitálových společností, jejichž obsah souvisí s účastí ve společnosti (týká se vzájemných vztahů společníků či jejich vztahů ke společnosti), která jsou uzavírána mimo stanovy či společenskou smlouvu a nemají tudíž formu notářského zápisu a nepodléhají ani povinné*

²²⁹ GERYCH, J., *Vedlejší dohody společníků v kapitálových společnostech*. Diplomová práce. Praha: PF UK, 2016, [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/78701/DPTX_2014_2_11220_0_322075_0_163530.pdf?sequence=1&isAllowed=y, str. 27–29.

²³⁰ MAREŠOVÁ, D. Nástroje řešení neshod mezi akcionáři v akcionářských dohodách. *EPRAVO.CZ Magazine*, č. 3, roč. 2017, str. 128–129. [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.achourpartners.com/wp-content/uploads/2021/07/59bf81f51f683.pdf>.

publicité“.²³¹ Obsah tohoto zvláštního ujednání nespadá pod žádný smluvní typ pojmenovaný občanským zákoníkem, nýbrž vychází z projevu zásady autonomie vůle, resp. jejího dílčího aspektu smluvní volnosti.²³²

Jako každé jiné právní jednání musí být i tato vedlejší dohoda v souladu s obecně závaznými právními předpisy, dobrými mravy a veřejným pořádkem (viz ust. § 547 obč. zák.). Přestože žádný právní předpis nestanoví obecnou povinnost zveřejnit vedlejší dohodu zakladatelů, společníků nebo akcionářů ve sbírce listin obchodního rejstříku, je třeba respektovat povinnost publikovat obsah některých dohod akcionářů společnosti, jejíž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu (podle § 118 odst. 5 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů), a povinnost uvést ve zprávě o vztazích společnosti způsob a prostředky jejího ovládnutí (§ 82 z. o. k.).²³³

Jako řešení patové situace v kapitálové společnosti se vedle zákonem předvídané likvidace společnosti jeví zřízení svěřenského fondu, ať již v době poté, co patová situace nastala, tak předem ve vedlejší dohodě (případně v zakladatelském právním jednání kapitálové společnosti). Takový postup spočívá v tom, že se všichni společníci dohodnou na zřízení svěřenského fondu jako zakladatelé svěřenského fondu, kdy jediným vyčleňovaným majetkem budou jejich podíly na kapitálové společnosti. Součástí dohody bude i určení správce, kterému budou tyto podíly jako vyčleněný majetek svěřeny a který se zaváže je spravovat. Obsahem vedlejší dohody bude tudíž i statut svěřenského fondu a pověření správce svěřenského fondu ke správě majetku svěřenského fondu. Půjde o svěřenský fond založený za soukromým účelem, a to konkrétně za účelem podpory obmyšlených. Jako obmyšlení budou jmenováni zakladatelé svěřenského fondu. Společníci mohou očekávat, že v případě zániku správy svěřenského fondu vydá svěřenský správce majetek obmyšleným. Tímto způsobem si společníci *de facto* zachovají nárok na prospěch z téměř všech majetkových práv spojených s podílem (kromě práva domáhat se náhrady újmy jím způsobené vlivnou osobou), která by jim byla náležela jako společníkům.

Finanční prospěch z práva podílet se na zisku, z práva na likvidačním zůstatku a z práva na vypořádací podíl kapitálové společnosti, jejíž veškeré podíly byly vyčleněny do svěřenského fondu, se po zřízení svěřenského fondu projeví v majetkové sféře dřívějších společníků, nyní obmyšlených, ve formě plnění ze svěřenského fondu, a to způsobem, jaký si společníci, nyní zakladatelé, určí ve statutu svěřenského fondu.

²³¹ ČERNÁ, S. Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, č. 1. roč. 2011, str. 1–2.

²³² Tamtéž.

²³³ GERYCH, J., 2016, *op. cit.* v pozn. 229, str. 27–29.

V případě zániku svěřenského fondu mají na majetek svěřenského fondu dle ust. § 1472 obč. zák. právo ti, o kterých tak stanoví statut, nebo dle vyvratitelné právní domněnky obmyšlení, což jsou v nastíněném případě původní vlastníci podílů v kapitálové společnosti. Nejsou-li obmyšlení, mají též podle vyvratitelné právní domněnky jako další v pořadí právo na majetek svěřenského fondu zakladatelé, což jsou v nastíněném případě opět původní vlastníci podílů kapitálové společnosti.

V tomto smyslu lze svěřenský fond využít jako východisko z patové situace, jehož výhodou je to, že představuje poměrně rychlé a férové řešení, které nevede k zániku společnosti.

4.2 Řešení bytové krize

Neutichajícím tématem, které v posledních letech silně rezonuje v české společnosti, je složitá řešení otázky, jak uspokojit narůstající poptávku po dostupném osobním bydlení, která se všeobecně označuje jako „bytová krize“. Jde o závažný sociální problém, který prohlubují každoročně se zvyšující ceny bytů a rodinných domů.²³⁴ Lze uvažovat o tom, zda by používání svěřenského fondu mohlo být pomocným východiskem z této neuspokojivé celospolečenské situace. Určitým inspirativním návodem, jak využít institut svěřenského fondu k obecně prospěšnému cíli spočívajícímu v zajištění dostupnějšího či startovacího vlastního bydlení (např. pro mladé rodiny s malými dětmi), je dle mého názoru způsob, jakým je v Québecu používána sociální fiducie zvaná zkráceně FUSA.

4.2.1 Co je to „FUSA“?

Tzv. Agroekologická québecká sociální fiducie („La fiducie d'utilité sociale agroécologique“), zkráceně „FUSA“, je zakládána s cílem dosáhnout zachování zemědělské půdy pro pěstitelství a chov užitkových zvířat, zajistit ochranu úrodné půdy před komerční spekulací s pozemky a také větší dostupnost zemědělských pozemků pro ty, kteří mají zájem o obhospodařování takového pozemku.²³⁵

Veřejně prospěšná québecká fiducie (la fiducie d'utilité sociale) je taková, která je založena za veřejně prospěšným účelem, kterým se rozumí zejména zájem kulturní, vzdělávací, filantropické, náboženské nebo vědecké povahy. Jejím hlavním účelem není dosahování zisku

²³⁴ Indexy cen nemovitostí z oficiální webové stránky Českého statistického úřadu. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/indexy_cen_nemovitosti.

²³⁵ Agroekologická québecká sociální fiducie (FUSA) (ve francouzském znění: „Les Fiducies d'utilité sociale agroécologique (FUSA)“) [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rFu9M8oS4AY>.

nebo provozování obchodního závodu.²³⁶ Veřejně prospěšná québecká fiducie může být zřízena na dobu neurčitou.²³⁷

Koordinovaným zprostředkováním vytváření agroekologických québeckých sociálních fiducií se zabývá již od rok 1990 nezisková organizace Protec-Terre. Činí tak za účelem udržení, ochrany a rozvoje ekologického zemědělství ve prospěch místní komunity. Svůj účel naplňuje zejména tím, že podporuje odstranění zemědělských pozemků ze spekulativních trhů a zpřístupňuje je další generaci farmářů. Mimo to v rámci své činnosti šíří informace o důležitosti ochrany organické zemědělské půdy, životního prostředí i rozvoje zemědělství prostřednictvím organizace vzdělávacích a informačních workshopů, kurzů, konferencí a dalších.²³⁸

4.2.2 Jak funguje „FUSA“?

Nejprve je určitý zemědělský pozemek převeden do zřízené agroekologické québecké sociální fiducie, a to buď bezúplatným převodem v případě darování, anebo převodem úplatným v případě koupě. Tyto zemědělské pozemky jsou jako majetek agroekologické québecké sociální fiducie spravovány fiduciární správcovskou radou (*conseil fiduciaire*), která dále zajišťuje její chod. Fiduciární správcovská rada na základě dohody zpřístupní určité osobě jako budoucímu zemědělci určenou zemědělskou půdu, na které může tento hospodařit a podnikat, aniž by ji musel kupovat, za předpokladu dodržování podmínek dohody a zakladatelského právního jednání FUSA a za přiměřenou cenu. Pokud se dotyčný hospodář rozhodne prodat svůj obchodní závod, včetně všeho, co na půdě vytvořil, je pozemek po dohodě s fiduciární správcovskou radou předán k dispozici dalšímu zájemci o hospodaření. Do převodu movitých věcí na pozemku, který původní hospodář obhospodařoval a jsou součástí jeho obchodního závodu, fiduciární správcovská rada nezasahuje. S novým zemědělcem uzavře fiduciární správcovská rada novou smlouvu.²³⁹

4.2.3 Konkrétní návrh řešení

Občanský zákoník s účinností od 1. 1. 2014 zakotvil v ust. § 1050 odst. 2 obč. zák. vyvratitelnou domněnku opuštění nemovitých věcí, nevykonává-li vlastník své vlastnické právo po dobu deseti let. Podle ust. § 1045 odst. 2 obč. zák. připadá opuštěná věc do vlastnictví státu.

²³⁶ Dle čl. 1270 CcQ.

²³⁷ Dle čl. 1273 CcQ.

²³⁸ Oficiální webové stránky neziskové organizace Protec-Terre [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.protec-terre.org/>.

²³⁹ Protec-Terre – Co je to FUSA? (ve francouzském znění: „Protec-Terre – Qu'est-ce qu'une FUSA?“) [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LxuUvXJRZE8>.

S ohledem na ust. § 3067 obč. zák. nabude stát *ex lege* ke dni 1. 1. 2024 opuštěné nemovitosti na území České republiky. O jaké množství nemovitých věcí se může jednat?

Český statistický úřad zveřejnil údaje ze Sčítání 2021 týkající se počtu a dalších charakteristik bytů a domů, mezi kterými je i údaj o obydlenosti. Neobydlený dům je takový, který je určený k bydlení, ale žádná osoba v něm trvale nebydlí, ani nemá nahlášeno trvalé bydliště.²⁴⁰ Obydlenost domů a bytů je pro účely Sčítání 2021 odvozena od počtu obvykle bydlících osob, aniž by byly zjišťovány důvody neobydlenosti.²⁴¹ Místo obvyklého pobytu osoby je pak místem, kde osoba převážně pobývá, každodenně odpočívá, má domácnost.²⁴² Z toho plyne, že pod pojem neobydlený dům nebo byt bude například zahrnuta chata, případně byt, který si kvůli svému zaměstnání ve velkém městě pronajímá osoba, která na víkendy zase jezdí zpět domů.²⁴³ Proto údaje ze Sčítání 2021 mohou posloužit pouze jako vodítko, nikoliv přesný počet opuštěných domů a bytů.

K datu 26. 3. 2021 bylo v České republice celkem 2 317 276 domů, z čehož byl přibližně každý sedmý dům neobydlený, konkrétně šlo o 364 608 domů.²⁴⁴ V celkovém vyjádření počet neobydlených domů představuje 16 % ze všech domů v České republice.²⁴⁵ K datu 26. 3. 2021 bylo v České republice celkem 5 340 033 bytů, z čehož bylo neobydleno konkrétně 859 894 bytů. V celkovém vyjádření počet neobydlených bytů představuje 16,1 % ze všech bytů v České republice. Více než polovina byla v obcích do 5 000 obyvatel.²⁴⁶

Jak by stát mohl s těmito nemovitými věcmi naložit, pakliže nebude mít zájem (a zřejmě ani potřebné prostředky) investovat do jejich nutných oprav a zároveň bude chtít řešit naléhavou sociální otázku týkající se nedostupného bydlení? Obdobně jako v případě FUSA se nabízí postup, při kterém by stát jako nový vlastník vyčlenil nabyté nemovité věci do jím zřízeného a ke zvláštnímu účelu určeného svěřenského fondu.

Podle statutu takového svěřenského fondu by svěřenský správce poskytoval třetím osobám – zájemcům o vlastní bydlení do dlouhodobého užívání nemovitosti z majetku ve svěřenském fondu s podmínkou, že zájemce do určité doby na vlastní náklady provede rekonstrukci nemovité věci. Součástí statutu, který by se zájemci o užívání nemovitostí zavázali ve smlouvě se

²⁴⁰ Vysvětlení pojmu obydlenost domu z oficiální webové stránky Českého statistického úřadu. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/rso/obydlenost-domu-dle-sldb-trvaly>.

²⁴¹ Český statistický úřad. Základní výsledky sčítání lidu, domů a bytů – Česká republika. 2021. Praha, kód publikace 170389-23, ze dne 28. 6. 2023, č. j.: CSU-008523/2023-61, str. 13.

²⁴² Tamtéž, str. 6.

²⁴³ Viz oficiální webové stránky Českého statistického úřadu. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/neobydleny-byt-nemusi-byt-prazdny>.

²⁴⁴ Český statistický úřad. op. cit. v pozn. 241, str. 19, 83.

²⁴⁵ Tamtéž, str. 19.

²⁴⁶ Tamtéž, str. 20, 83.

svěřenským správcem dodržovat, by byl rovněž zákaz využít nemovitou věc k podnikání, pachtu, pronájmu nebo k jiným explicitně vypočteným účelům. Svěřenský fond by byl zřízen jako fond k soukromému účelu ve smyslu ust. § 1449 odst. 1 obč. zák., resp. ve prospěch státu jako jediného obmyšleného (srov. ust. § 21 obč. zák.).

Z pohledu státu by totiž takový svěřenský fond v konečném důsledku sledoval zhodnocení jeho vlastního majetku (šlo by ve své podstatě z jeho strany o investici), neboť vložený a následně zrekonstruovaný majetek (nemovitosti) by dříve či později byl státu jako obmyšlenému vydán. Nicméně k tomu, aby tento svěřenský fond mohl zároveň naplňovat svůj sociální cíl, tj. vytvoření podmínek pro získání dostupného a také jistého bydlení, by musel být zřízen jako fond s dlouhou dobou trvání, třeba i na maximální dobu 100 let (srov. ust. § 1460 odst. 1 obč. zák.).

Osoby, kterým by bylo na základě smlouvy uzavřené se svěřenským správcem, přenecháno právo užívat majetek (byty a domy) ve svěřenském fondu, by neměly postavení vlastníků. Přesto by měly zaručeno, že při dodržení sjednaných podmínek mají jistotu dlouhodobého bydlení. Aspekt právní jistoty by v tomto případě hrál samozřejmě významnou roli. Předpokladem by bylo jasné a spravedlivé nastavení pravidel ve statutu svěřenského fondu, resp. v příslušných smlouvách uzavíraných se zájemci o bydlení.

Lze si představit i jiné, alternativní nastavení fungování tohoto svěřenského fondu. Osoby, kterým by bylo přiznáno právo na bydlení, by vystupovaly v postavení obmyšlených s právem užívat majetek ve svěřenském fondu, zatímco stát by vystupoval jako konečný obmyšlený s právem požadovat vydání majetku při skončení správy (po uplynutí doby trvání svěřenského fondu). Obmyšlené s právem bydlet v nemovitostech tvořících majetek ve svěřenském fondu by určoval pověřený svěřenský správce výběrem z předem vymezeného okruhu osob – např. mladé rodiny s dětmi apod. (srov. ust. § 1457 odst. 2 obč. zák.) a při splnění dalších kritérií určených statutem. Je více než zřejmé, že výběr těchto obmyšlených by musel být prováděn podle jasně daného transparentního klíče. Vznik práva obmyšlených na plnění by jinak byl vázán na rozvazovací podmínku provedení rekonstrukce nemovitosti předané do užívání do určené doby. Svoji povahou by tedy šlo o „úplatný“ svěřenský fond.

Závěr

Analýza provedená v této diplomové práci ukázala, že kolem svěřenského fondu se objevují zásadní teoretické otázky, ohledně kterých neexistuje v české právní науce názorová shoda. Někteří autoři se ve svých postojích navíc výrazně rozcházejí, což pochopitelně není ideálním stavem. Uspokojivé vyřešení základních otázek, které se týkají právní povahy svěřenského fondu, chápání toho, v čem spočívá jeho flexibilita, a do jaké míry je jeho právní úprava dispozitivní nebo naopak kogentní (co všechno je možné upravit ve statutu), považují za zásadní pro právní jistotu těch, kdož hodlají svěřenský fond využít jako alternativní prostředek podnikání. Tyto základní otázky jsou dle mého názoru krucióální z hlediska možného praktického využití svěřenského fondu v obchodní oblasti, a proto se domnívám, že musí být v budoucnu jasně zodpovězeny. Dovedu si *de lege ferenda* představit i eventuální zásah zákonodárce, kterým by bylo postaveno na jisto, zda svěřenský fond je či není právnickou osobou, a zda je úprava svěřenského fondu autonomní ve vztahu k jiným soukromoprávním úpravám (a to i v rámci občanského zákoníku). Autoritativní řešení sporných otázek je momentálně zřejmě schopna přinést jen výkladová praxe českých soudů.

Obava spojená s nejistotou, co prostřednictvím svěřenského fondu lze a co naopak nelze činit, může být pro tento stále relativně nový institut velkým rizikem. Je způsobilá odradit případné zájemce uvažující o jeho využití, a to nejen v oblasti podnikání. Hrozí nebezpečí, že bude promarněn potenciál, který svěřenský fond může svým uživatelům vedle tradičních obchodněprávních nástrojů nabídnout.

Vhled do québecké právní úpravy potvrdil, že svěřenský fond se může od québecké fiducie inspirovat v širokém spektru způsobů komerčního využití. Dále mě také přesvědčil, že i nástroj, který je postaven na kontinentálních právních základech, se dokáže funkčně vyrovnat common law trustu. Zvláštní koncepce odděleného a nezávislého vlastnictví se v Québecu ujala a není tedy důvod, proč by se nemohla uchytit v českém právním prostředí. Vzhledem k tematickému zaměření této práce je velice zajímavým zjištěním fakt, že zavedení koncepce bezsubjektového vlastnictví do québeckého občanského zákoníku bylo podníceno zájmem na tom, aby québecká fiducie mohla sloužit také jiným než nekomerčním účelům. Poznatky z rozhodovací praxe québeckých soudů z doby před přijetím současného québeckého občanského zákoníku dokládají, jak akutní byla potřeba mít v Québecu instrument podobný obchodnímu common law trustu. Od účinnosti „nového“ québeckého občanského zákoníku se tak fiducie stala běžně užívaným právním nástrojem nejen v oblasti bezúplatných převodů, ale i v oblastech podnikání a investic.

Z rozboru české právní úpravy vyplývá, že ani platný český občanský zákoník obecně neomezuje možnost vytvoření svěřenského fondu jen na případy bezúplatných dispozic s majetkem *inter vivos* nebo *mortis causa*. Podle vzoru québecké předlohy naše právní úprava také počítá s širokým funkčním dosahem svěřenského fondu. Zásadně nebrání zakladateli zřídit takový svěřenský fond, který bude sloužit k provozování závodu nebo který bude založen na principu kupování účasti obmyšlenými výměnnou za jejich možnost podílet se na budoucím zisku ze svěřenského fondu. Podoba investičního či jiného obchodního svěřenského fondu může být pestrá v závislosti na potřebách zakladatele.

Výhodu svěřenského fondu jako alternativního nástroje sloužícího k podnikání spatřuji v tom, že zakladatel je nadán poměrně značnou volností při počátečním nastavení pravidel správy ve statutu svěřenského fondu. Má možnost vytvořit podle své představivosti relativně flexibilní instrument a vyhnout se některým pravidlům použitelným na obchodní korporace (např. pravidlu o minimální výši základního kapitálu nebo nutnosti konání valné hromady akciové společnosti). Limitem pro něj však mohou být požadavky, resp. překážky plynoucí ze zvláštních předpisů a rovněž z některých donucujících ustanovení vlastní úpravy svěřenského fondu v občanském zákoníku. Tak např. zakladatel nemůže být sám svěřenským správcem (srov. ust. § 1454 obč. zák.), což by pro něho mohlo být určitou komplikací, pokud by chtěl zůstat výlučným pánem rozhodujícím o provozování závodu. Kromě toho zakladatel a všechny další osoby zúčastněné na svěřenském fondu musí respektovat zvláštní koncepci, která svěřenský fond charakterizuje. Z koncepce odděleného a nezávislého vlastnictví především vyplývá, že jakmile svěřenský fond vznikne, nelze do jeho podmínek fungování už zasahovat (nelze libovolně měnit statut, tedy způsobem, jakým lze měnit stanovy obchodní společnosti). Nevýhodou obchodního svěřenského fondu může být právě to, že po vzniku svěřenského fondu musí všichni nastavené podmínky správy respektovat a nelze je později již měnit, resp. lze tak učinit pouze prostřednictvím soudu.

Ztotožňuji se s názory, které odmítají personifikaci svěřenského fondu a staví se důrazně proti analogickému srovnávání svěřenského fondu s fundacemi. Dospěla jsem k závěru, že právě tento přístup nejlépe odpovídá samé podstatě institutu svěřenského fondu a úmyslu zákonodárce. Svěřenský fond však není věcí v právním smyslu, a to ani věcí hromadnou. Nemůže být proto předmětem právních vztahů, zejména nemůže být zcizen, postoupen a nemůže s ním být ani nijak jinak právně disponováno. Ačkoli i svěřenský fond představuje určitý organizovaný soubor účelově určeného jmění, nelze ho srovnávat s obchodním závodem nebo uvažovat o jejich zastupitelnosti. Jde o zásadně odlišné právní instituty.

Analýzou možností provádění podnikatelské činnosti prostřednictvím svěřenského fondu jsem dospěla k závěru, že jako podnikatel vystupuje v těchto případech sám svěřenský fond.

Argument pro toto tvrzení jsem shledala především ve skutečnosti, že za podnikatele nelze označit svěřenského správce, neboť ten svým postavením nevyhovuje legálním znakům podnikatele. V ustanoveních občanského zákoníku o svěřenském fondu nacházím naopak zákonnou výjimku z pojetí podnikatele jako fyzické nebo právnické osoby, a to ve formě podnikajícího účelově určeného jmění – svěřenského fondu.

Obecným problémem české úpravy svěřenského fondu je absence některých dalších ustanovení, a to nejen v občanském zákoníku, ale zejména ve zvláštních zákonech, která by podle mého názoru měla základní úpravu v občanském zákoníku ideálně doplňovat. Zatímco québecká fiducie provozující obchodní závod disponuje poměrně jasnými zákonnými pravidly týkajícími se tvorby jejího označení, tato ustanovení nebyla v celém svém rozsahu (tedy především z jiných zákonů speciálních ve vztahu ke québeckému občanskému zákoníku) českým zákonodárcem inkorporována. Vzhledem k potřebě zajistit určitou míru ochrany třetím osobám, které přijdou do styku s obchodním svěřenským fondem, zastávám výklad, že mimo výslovnou úpravu označení svěřenského fondu v občanském zákoníku se na svěřenský fond rovněž vztahuje přezkum potenciální klamavosti a zaměnitelnosti označení svěřenského fondu předcházející zápisu fondu do evidence svěřenských fondů.

Seznam zkratek

obč. zák.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

z.o.k.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

živn. zák.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

daň. zák.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

zák. o veř. rej.

Zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů

zák. o účet.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

CcBC

Le Code civil du Bas-Canada (1866)

CcQ

Le Code civil du Québec, RLRQ c CCQ-1991

Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada

Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada, L.R.C. (1985), ch. C-3

Loi sur la publicité légale des entreprises

Loi sur la publicité légale des entreprises, RLRQ c P-44.1

Charte de la langue française

Charte de la langue française, RLRQ, ch. C-11

Haagská úmluva

Haagská úmluva o právu aplikovatelném na trusty a jejich uznávání ze dne 1985

Seznam použitých zdrojů

Monografie, komentáře, sborníky a učebnice

BEAULNE, J. *Droit des fiducies*. 3e édition. La Collection bleue. Montreal: Wilson & Lafleur, 2015, 476 str., ISBN 978-2-89689-283-9.

BOUCHER, V. *Fiducie*. JurisClasseur Québec. Collection Thema. Montréal, Québec: Lexis-Nexis Canada, 2012, č. 6, 146 str., ISBN 978-0433-47299-5.

CUMYN, M. C. *L'administration du bien d'autrui, dans Traité de droit civil*. Les Éditions Yvon Blais Inc. Cowansville, 2000, 467 str., ISBN 2-89451-434-4.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 656 str., ISBN 978-80-7598-991-8.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo. Podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 736 str., ISBN 978-80-7552-333-4.

DEVEROVÁ, L., SVEJKOVSKÝ, J., ADAMEC, J. *Zákon o obecně prospěšných společnostech*. Beckovy malé komentáře. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 242 str., ISBN 978-80-7400-408-7.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. Svazek 3. Díl třetí. Věcná práva. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 228 str. ISBN 978-80-7478-935-9.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kolektiv. *Občanské právo hmotné 1*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 436 str., ISBN 978-80-7552-187-3.

ELIÁŠ, K. PSUTKA, J. *Věcná břemena § 151n - § 151r občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012, 69 str., ISBN 978-80-7201-893-2.

GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 336 str., ISBN 978-80-7380-652-1.

HAVEL, B., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. Beckova edice komentované zákony. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 416 str., ISBN 978-80-7400-285-4.

HOLLMANN, J., ELISCHER, D., ŠLEJHAROVÁ, M. a kol. *Svěřenské fondy pro praxi*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, 256 str., ISBN 978-80-7380-844-0.

HORIZNKOVÁ, E., URBAN, V., HORZINKOVÁ, K. *Živnostenský zákon*. Praktický komentář. 16. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 248 str., ISBN 978-80-7598-707-5.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 1344 str., ISBN 978-80-7400-535-0.

KINDL, M. *Právo nemovitostí*. Praha: C.H. Beck, 2015, 504 str., ISBN 978-80-7400-564-0.

LAMONTAGE, D.-C., LAROCHELLE, B. *Droit spécialisé des contrats. Les contrats relatifs à l'entreprise*. Volume 3. (Québec) Cowansville: Les Éditions Yvon Blais Inc., 2001, 355 str., ISBN 2-89451-540-5.

LAVICKÝ, P. a kol. Velké komentáře. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 str., ISBN 978-80-7400-529-9.

LAVICKÝ, P. a kol. Velké komentáře. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654)*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2296 str., ISBN 978-80-7400-852-8.

LAVICKÝ, P. a kol. Velké komentáře. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–302)*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2296 str., ISBN 978-80-7400-852-8.

LEDERER, V. *Fiducie a svěřenský fond*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 308 str., ISBN 978-80-7676-192-6.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník*. (§ 419–654). Velký komentář. Svazek III. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 1264 str., ISBN 978-80-7502-003-1.

Ministère de la justice Québec (Province). Commentaires du Ministère de la justice. *le Code civil du Québec: un mouvement de société*. Gouvernement du Québec, Ministère de la justice, 1993, 1225 str., ISBN 2-9802245-6-1.

PETROV, J., BERAN, V. a kol. Beckova edice komentované zákony. *Občanský zákoník*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3352 str., ISBN 978-80-7400-747-7.

SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol. Velké komentáře. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1688 str., ISBN 978-80-7400-803-0.

SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 568, ISBN 978-80-7400-548-0.

SVEJKOVSKÝ, J., KOVÁŘ, I. a kol. *Svěřenské fondy. Příležitosti a rizika*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, 132 str., ISBN 978-80-7400-726-2.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek I. (§ 1 až 654). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 1624 str., ISBN 978-80-7598-656-6.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek III. (§ 976 až 1474). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1128 str., ISBN 978-80-7598-757-0.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 459 str., ISBN 978-80-7357-468-0.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek VI. (§ 2521 až 3081). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 1564 str., ISBN 9788075989550.

TOMAŠČÍNOVÁ, J. *Úvod do právnické francouzštiny I*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019, 440 str., ISBN 978-80-246-3642-9.

Seznam příspěvků do sborníků a částí knih

POPOVICI, A. *Trust québeckého a českého práva: autonomní vlastnictví?* in TICHÝ, L., ed. Svěřenský fond a trust – jejich fungování v mezinárodním srovnání. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2016, str. 26–40, ISBN 978-80-87975-55-8.

RICHTER, T. *Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v novém občanském zákoníku.* In: ŠTENGLOVÁ, I., ed. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 334–373, ISBN 80-86898-81-4.

Seznam časopiseckých zdrojů

BOUCHARD, CH. L'exploitation d'une entreprise par une fiducie: une alternative intéressante? *Revue du notariat.* 2000, Vol. 102, No. 1, str. 87–114.

BUSQUE, J. La portée de l'article 1275 du Code civil du Québec à l'égard du fiduciaire. *Revue du notariat*, č. 3/118, 2016, str. 457–540.

CUMYN, M.C. Crown Trust Co. v. Higher: La Fiducie De Placement En Droit Civil Québécois. *McGill Law Journal*, č. 23/4, 1977, str. 687–692.

ČERNÁ, S. Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, č. 1. roč. 2011, str. 1–10.

EICHLEROVÁ, K. Nabytí vlastnického práva k obchodnímu závodu. *Bulletin advokacie*, č. 1–2. roč. 2016, str. 39–44.

ELIÁŠ, K. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. *Právní rozhledy*, roč. 1993, č. 3, str. 75–78.

HOLLMANN, J., Svěřenský fond v českém právním prostředí: jeho parametry, efektivní správa a daňové dopady – 1. část. *Právní rozhledy*, č. 9, roč. 2022, str. 313–321.

HORN, K. Podrobněji k svěřenskému fondu. *Ad Notam*, roč. 2014, č. 6, str. 16–22.

HORN, K. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku. *Ad Notam*, roč. 2015, č. 1, str. 9–15.

JAROLÍM, J. Je svěřenský fond právnickou osobou? Měl by se jí stát? *Bulletin advokacie*, roč. 2022, č. 4, str. 45–49.

KOTRBOVÁ, S. Svěřenský fond. *Ad Notam*, roč. 2014, č. 5, str. 12–16.

LEDERER, V. Nezávislé vlastnictví jako zvláštní paradigma v quebeckém a českém právu. *Bulletin advokacie*, č. 12, roč. 2022, str. 30–39.

MIMROVÁ, T. Jaké jsou limity diskrece v rámci diskrečního svěřenského fondu? *Právní rozhledy*, č. 6, roč. 2020, str. 203–207.

MIMROVÁ, T. Svěřenský fond jako způsob poskytování benefitů zaměstnancům. *Právní rozhledy*, č. 20, roč. 2018, str. 696–702.

MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 3, roč. 5. str. 68–76.

MORRISSETTE, A. Fiducie. *Revue de planification fiscale et successorale*. 1996, Vol. 18, No. 4, str. 927–958.

RONOVSKÁ, K., PIHERA, V. K některým mýtům a omylům o svěřenských fondech. *Bulletin advokacie*, č. 7-8. roč. 2020, str. 44–48.

RONOVSKÁ, K., PIHERA, V. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. *Právník*, č. 9, roč. 2018, str. 705–722.

SVEJKOVSKÝ, J., LEDERER, V. K významu a neměnnosti statutu svěřenského fondu. *Ad Notam*, roč. 2023, č. 3, str. 3–7.

TICHÝ, L. Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu (skica na margo trustu v českém právu). *Bulletin advokacie*, roč. 2020, č. 3, str. 18–25.

Seznam kvalifikačních prací

HOSPŮDKOVÁ, M., *Obchodní závod*. Diplomová práce. Praha: PF UK, 2017. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/94528/120286642.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, str. 30.

GERYCH, J., *Vedlejší dohody společníků v kapitálových společnostech*. Diplomová práce. Praha: PF UK, 2016, [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/78701/DPTX_2014_2_11220_0_322075_0_163530.pdf?sequence=1&isAllowed=y, str. 27-29.

Seznam použitých internetových zdrojů

HOLLMANN, J. Podnikání svěřenského fondu. pravniradce.ekonom.cz. [online]. 2022 [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://pravniradce.ekonom.cz/c1-67030120-podnikani-sverenskeho-fondu>.

MAREŠOVÁ, D. Nástroje řešení neshod mezi akcionáři v akcionářských dohodách. *EPRAVO.CZ Magazine*, č. 3, roč. 2017, str. 128-129 [online]. [cit. 9.11.2023]. Dostupné z: <https://www.achourpartners.com/wp-content/uploads/2021/07/59bf81f51f683.pdf>.

EMERICH, Y. Les fondements conceptuels de la fiducie française face au trust de la common law: Entre droit des contrats et droit des biens. *Revue Internationale de Droit Comparé*, č. 1, 2009, str. 66. [online]. [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1954857.

Obchodní rejstřík Québecu. Počet zřízených fiducií „la fiducie immobilière“ [online]. [cit. 19.10.2023]. Dostupné z: https://www.registreentreprises.gouv.qc.ca/RQAnonymeGR/GR/GR03/GR03A2_19A_PIU_RecueilEnt_PC/PageResultat.aspx?T1.JetonStatic=c6e83bf39eab470983e45d8c130ee78f&T1.CodeService=S00436#CPH_K1ZoneContenu1_Cadr_IdSectionResultat_IdSectionResultat_K1DetailsRecherche_Ancre.

Agroekologická québecká sociální fiducie (FUSA) (ve francouzském znění: „*Les Fiducies d'utilité sociale agroécologique (FUSA)*“) [online]. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rFu9M8oS4AY>.

Indexy cen nemovitostí z oficiální webové stránky Českého statistického úřadu. [online]. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/indexy_cen_nemovitosti.

Vysvětlení pojmu obydlí domu z oficiální webové stránky Českého statistického úřadu. [online]. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/rso/obydlenost-domu-dle-sldb-trvaly>.

Protec-Terre – Co je to FUSA? (ve francouzském znění: „*Protec-Terre - Qu'est-ce qu'une FUSA?*“) [online]. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LxuUvXJRZE8>.

Oficiální webové stránky neziskové organizace Protec-Terre [online]. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.protec-terre.org/>.

Le Rapport sur la fiducie. O.R.C.C., Montréal, XLV, 1976, čl. 3, 6, 26. [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.erudit.org/fr/revues/cd1/1977-v18-n4-cd3736/042196ar/>.

Oficiální webové stránky Vlády Québecu [online]. [cit. 10. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.quebec.ca/entreprises-ettravailleursautonomes/demarrerentreprise/formesjuridiques-entreprise/fiduciecaracterecommercialhttps://www.quebec.ca/entreprisesettravailleursautonomes/demarrer-entreprise/formes-juridiques-entreprise>.

Oficiální webové stránky Kanadské pojišťovny vkladů [online]. [cit. 14. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.sadc.ca/wpcontent/uploads/cequelesfiduciairesprofessionnelsdoiventsavoir.pdfhttps://www.sadc.ca/wp-content/uploads/modeleattestationrelativecomptesfiduciaireprofessionnel.pdf>.

Seznam použitých právních předpisů a mezinárodních smluv

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Haagská úmluva o právu aplikovatelném na trusty a jejich uznávání ze dne 1985

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 406/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony

Zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů

Le Code civil du Bas-Canada (1866)

Le Code civil du Québec, RLRQ c CCQ-1991

Loi sur la publicité légale des entreprises

Loi sur la Société d'assurance-dépôts du Canada (LRC (1985), ch. C-3)

Charte de la langue française, RLRQ, ch. C-11

Nařízení vlády č. 208/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 8. 2016, sp. zn. 7 Cmo 86/2016. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 8. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beckonlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwexzsgaytmx3pojptcmc7onpteobw>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2882/2005. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 8. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwemjrhaytkn27nzzq>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.11.2018, sp. zn. 27 Cdo 1056/2017. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 8. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwenjvhe2dsnk7nzzq>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.11.2007, sp. zn. 32 Odo 1125/2006. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www-beckonlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwexzsgaydqx3sl44tmx3dnf3a>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.9.2012, sp. zn. 3 Tdo 1069/2012. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemrwy3dgoc7nzzq>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.12.2016, sp. zn. 6 Tdo 1355/2013. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemzrhezdsnk7nzzq>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.03.2014, sp. zn. 3 Tdo 285/2014. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemzrha3dqns7nzzq>.

Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 8 Tdo 906/2021 ze dne 27. 10. 2021. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuweobrhaytsnk7nfta>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 23 Cdo 1860/2013. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 20. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-onlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwenbvge2dkok7nzzq>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2856/2022. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beckonlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwemjqhezdsobul5uwm&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beckonlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwexzsgaytox3qojptkx3tl4ytqng>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.02.2023, sp. zn. 22 Cdo 3552/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 10. 2023]. Dostupné z: <https://wwwbeckonlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuwemjqggyteojxl5xhg>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 29 ICdo 92/2020. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-onlinecz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/documentview.seam?documentId=njuweojvgmytmms7nfta>.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 7. 2022, Pl. ÚS 30/21. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 22. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mrqgizf6mrxgqwta&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 1356/21 ze dne 5. 10. 2021. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 22. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenzwgu2dqok7ovzq>.

Usnesení Ústavního soudu č. j. III. ÚS 3382/21 ze dne 20. 5. 2022. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 15. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuweobygyidook7ovzq>.

Crown Trust Co. v. Higher et al., 1975 CanLII 191 (SCC), [1977] 1 SCR 418. Rozhodnutí Cour suprême du Canada ze dne 26.6.1975. In: CanLII.org [právní informační systém]. Canadian Legal Information Institute [cit. 12. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/1975/1975canlii191/1975canlii191.html?autocompleteStr=Crown%20Trust%20Co.%20v.%20Higher%20&autocompletePos=1>.

Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony (sněmovní tisk č. 642/0, 7. volební období). Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=642&ct1=0>.

Český statistický úřad. Základní výsledky sčítání lidu, domů a bytů – Česká republika. 2021. Praha, kód publikace 170389-23, ze dne 28. 6. 2023, č. j.: CSU-008523/2023-61.

Abstrakt

Využití svěrenského fondu v obchodněprávních vztazích

Předmětem této diplomové práce je analýza možností využití českého svěrenského fondu v jakýchkoliv formách při podnikatelské činnosti. Rozsáhlá část této diplomové práce se věnuje interpretaci koncepce svěrenského fondu a jeho charakteristikám. Po důkladné analýze a s výběrem relevantních pramenů jsou v práci vytyčeny nejzásadnější právní otázky, na které současná právní teorie nedává jednoznačnou odpověď. Diplomová práce je rozdělena na úvod, čtyři kapitoly a závěr. Po krátkém obecném úvodu a nastínění cílů práce následuje přehled názorových stanovisek českých autorů zabývajících se svěrenským fondem.

První část práce je věnována komerčnímu a obchodnímu potenciálu svěrenského fondu ve světle širokých možností využití québecké fiducie. Rozsáhlá druhá část pojednává o vztahu mezi pojmy obchodní závod a svěrenský fond. V závěru druhé části práce jsou popsány možné způsoby provozu obchodního závodu prostřednictvím svěrenského fondu. Ve třetí části je pozornost zaměřena na právní úpravu označení svěrenského fondu a jeho významu v obchodních vztazích. Blíže se diplomová práce věnuje tvorbě názvu právnických osob, tvorbě obchodní firmy a porovnání, zda zákonná ustanovení o označení svěrenského fondu plní stejný účel. Pro srovnání následuje zkoumání pravidel stanovených pro označení québecké fiducie. Ve čtvrté části jsou popsány nové možné způsoby využití svěrenského fondu v obchodním světě. První z nich je inspirován tzv. agroekologickou québeckou fiducí. Druhý je navržen čistě pro účely této práce, aniž by byl doposud zmiňován v právní teorii nebo v praxi.

V závěru této diplomové práce hodnotím, zda právní úprava umožňuje českému svěrenskému fondu provozovat obchodní závod a zda svěrenský fond může být označen za podnikatele.

Klíčová slova: svěrenský fond, québecký trust, obchodní svěrenský fond

Abstract

Use of the Fiduciary Fund in Commercial Relations

The subject matter of this thesis is the analysis of the possibilities of the Czech fiduciary fund to take part in business in any way or form. The vast body of work is concerning its interpretation and characteristics. To achieve this goal, after a thorough preliminary analysis and selection of the relevant sources, the thesis lays out the most crucial legal questions and areas of interest in which the current legal doctrine is not that much keen on answering. The thesis is divided into an introduction, four parts and a conclusion. After a brief general introduction and an outline of the goals follows a classification of Czech authors of legal doctrine analysing their opinions on the Czech fiduciary fund and their difference of interpretations.

The first part is dedicated to commercial and business potential of fiduciary fund based on wide possibilities of use of the trust of the Civil Code of Québec. The extensive second part discusses the relationship between commercial plant and Czech fiduciary fund following the relationship between capital company and Czech fiduciary fund. At the end of the second part the thesis describes the possible ways of operation of the commercial plant with the participation of the Czech fiduciary fund. In the third part the purpose of statutory provisions on the formation of the participant's name acting in commercial relations are put under scrutiny. The focus is based on naming legal entities, naming company and whether the statutory provisions on naming the Czech fiduciary fund fulfill the same purpose. For comparison, the thesis also lists the conditions for naming the Québec trust. New possible ways of use of Czech fiduciary fund in the world of commerce are described in the fourth part. The first one is inspired by agroecological Québec trust. The second one is proposed for the purposes of this thesis without anyone prior to processing this thesis mentioned in legal doctrine nor a published case from practice.

In the concluding chapter, the thesis evaluates whether the legal framework for Czech fiduciary fund allows it to grow a business and to be identified as an entrepreneur regardless the practice.

Keywords: fiduciary fund, the Québec trust, commercial fiduciary fund